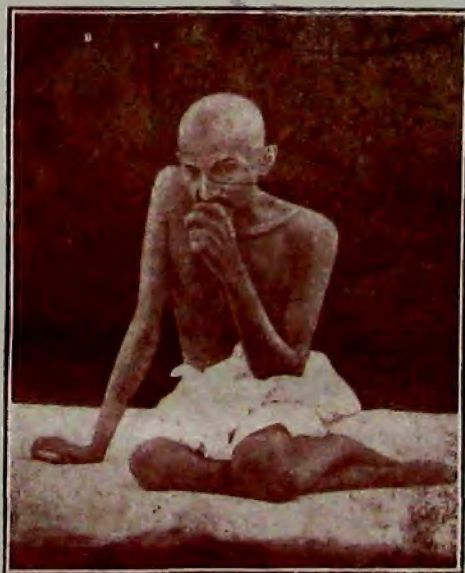

ଅନ୍ତଃସାର ଅର୍ଥନୀତି

ଶ୍ରୀ କାଶୀନାଥ ଷଡ଼ଙ୍ଗୀ.

ଅହିଂସାର ଅର୍ଥନୀତି

(ECONOMICS OF NON-VIOLENCE.)

ଲେଖକ :—

ଶ୍ରୀ କାଶୀନାଥ ଷଡ଼ଙ୍ଗୀ, ବ.ଏ.

ବେସିକ୍ ଟ୍ରେନିଂ ସ୍କୁଲ, ଅନୁଗୋଳ

ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ

୧୯୫୩

ପ୍ରକାଶକ

ମଧ୍ୟାନେକର କଟକ ଟ୍ରେଡ଼ିଂ କମ୍ପାନୀ

ବାଲୁବଜାର, କଟକ—୨

ମୂଲ୍ୟ ଟ ୧।

କଟକା ବୁକ୍ସ ଓ ମାଗ

ଅର୍ଘ୍ୟ

ଉତ୍କଳର ସୁପରିଚିତ
ନୀରବ, ଗଠନମୂଳକ କର୍ମୀ
ଆର୍ତ୍ତାର୍ଥୀ ହରିହର ଦାଶଙ୍କୁ

ଭକ୍ତି-ନିବେଦନ

ଗୁଣମୁର୍ଧ

ଲେଖକ

ଲେଖକର ପଦେ

ସେବାଗ୍ରାମରେ ଥିଲାବେଳେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ପରିକଳ୍ପିତ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଅର୍ଥନୀତିର ମୌଳିକ ତଥ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ମୋର ପ୍ରଦେଶବାସୀଙ୍କ ଆଗରେ ବାଢ଼ିବାର କଳ୍ପନା କରିଥିଲି । ବିଶିଷ୍ଟ ଗାନ୍ଧୀ-ଅର୍ଥନୀତି-ବିତ୍ ଡକ୍ଟର ଜେ. ସି. କୁମାରପ୍ପାଙ୍କର ସୁସ୍ଥକ ପାଠ ଓ ଅଧ୍ୟାପନାର ସୁଯୋଗ ମୋତେ ଏ ଦିଗରେ ଯଥେଷ୍ଟ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲା । ଆଜି ମୋର ସେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କେତେକାଂଶରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଛି । ଡକ୍ଟର କୁମାରପ୍ପାଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋର ପ୍ରାଣ ଆଜି କୃତଜ୍ଞତାରେ ଭରି ଉଠୁଛି ।

ବାପୁଜୀ କହିଛନ୍ତି—“ମୋ ମନ୍ତରେ ଖାଲି ଭରତ କାହିଁକି, ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀର ଆର୍ଥିକ ପରିସ୍ଥିତି ଏପରି ହେବ, ଯେଉଁଥିରେ କି କେହି ଖାଇବା ବିନା, ପିନ୍ଧିବା ବିନା କଷ୍ଟ ପାଇବେ ନାହିଁ । ଏହାର ଅର୍ଥ ସମସ୍ତେ ଯଥେଷ୍ଟ କାମ ପାଇବେ ଓ କାମ କରି ନିଜର ଅଭାବ ମେଣ୍ଟାଇ ପାରିବେ । ଏହି ଆଦର୍ଶ ସମ୍ବଳରେ ମିଳିପାରିବ, ଯଦି ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ହାତରେ ଜୀବନଧାରଣାର ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପାଦନର ଅଧିକାର ରହିବ । ମୁଷ୍ଟିମେୟ ଲୋକ ଉତ୍ପାଦନର ଉପାୟକୁ ଅକ୍ରିଆର କରି ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଶୋଷଣ କରିବାର ସୁବିଧା ପାଇବେ ନାହିଁ ।”

ଯେତେବେଳେ ବାପୁଜୀଙ୍କର ଏହି ମହତ୍ତ୍ୱ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଯଥାର୍ଥ ରୂପରେଖ ନେବ, ଦେଶରେ ଶ୍ରେଣୀ ଓ ଶୋଷଣଜ୍ଞାନ ସମାଜ ଗଢ଼ିଉଠିବ—ସେତେବେଳେ ହିଁ ମୋର ଶ୍ରମ ସାର୍ଥକ ହେଲା ବୋଲି ବିଚାରବ । ଜୟହିନ୍ଦ ।

ଅନୁଗୋଳ,
ସ୍ଥାନ ପୃଷ୍ଠିମା, ୧୯୫୨ ମସିହା }

ବିନୀତ
ଲେଖକ

ସୂଚୀ

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
୧ । ଅର୍ଥମାତ୍ର କଅଣ ? ...	୧
୨ । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ବା ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ଅର୍ଥମାତ୍ର	୨
୩ । ଗାନ୍ଧୀ ଅର୍ଥମାତ୍ରର ସ୍ୱରୂପ	୫
୪ । ଗାନ୍ଧୀବାଦ ଏ ସାମ୍ୟବାଦ ...	୯
୫ । ସ୍ୱାବଲମ୍ବୀ ଅଞ୍ଚଳ ଗଠନ	୧୫
୬ । ସୁଚିନ୍ତ ଅର୍ଥମାତ୍ର ...	୨୦
୭ । ଶିଳ୍ପର ଲେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ବା ଯନ୍ତ୍ରଶିଳ୍ପ	୨୪
୮ । ଆନୁଜାତକ ଅଶାନ୍ତ ...	୩୧
୯ । ଶିଳ୍ପର ବିଲେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ବା କୁଟୀରଶିଳ୍ପ	୩୨
୧୦ । ଶିଳ୍ପର ଜାତୀୟକରଣ ...	୪୩
୧୧ । ଉତ୍ପାଦନ	୫୯
୧୨ । ସୁସମ କୃଷିଯୋଜନା	୬୭
୧୩ । କୃଷି-ଅର୍ଥମାତ୍ର	୭୭
୧୪ । ଆମ ଖାଦ୍ୟସମସ୍ୟା	୮୧
୧୫ । ସମବାୟ ସଂଗଠନ	୮୯
୧୬ । ଶାନ୍ତି-ଅର୍ଥମାତ୍ର	୯୩
୧୭ । ମୁଦ୍ରା-ଅର୍ଥମାତ୍ର	୧୦୪
୧୮ । ସାଧାରଣ ଅର୍ଥ	୧୦୯
୧୯ । ଜୀବନଧାରଣର ମାନ	୧୧୧
୨୦ । ଲୋକଙ୍କର ଆୟ	୧୧୭
୨୧ । ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ ...	୧୧୮
୨୨ । ଗ୍ରାହକର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ	୧୨୪

ଅହିଂସାର ଅର୍ଥନୀତି

ଅର୍ଥନୀତି କ'ଣ ?

ଦୈନନ୍ଦିନ ବ୍ୟାବହାରିକ ଜୀବନରେ ମାନବଜାତିକୁ ବଢ଼ାଇବା କିମ୍ବା ହେଲେ ଅର୍ଥନୀତିର କାର୍ଯ୍ୟ । ଅର୍ଥ-ବିଜ୍ଞାନ ଆମ ଜୀବନ-ପଥରୁ ବଢ଼ିଲା ଅଭାବ ଅସୁବିଧା ଦୂର କରି ସୁସ୍ଥ ଜୀବନ-ଯାପନ କରିବାରେ ଆମକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ଏହି ଜ୍ଞାନ ଲାଭକରି ଆମେ ଆମର ସୀମିତ ସମ୍ବଳ, ଉପାୟ ଓ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଜୀବନନିବାହ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେଉ । ଏହା ଜୀବନ-ପରିଚ୍ଛଳନା ରୂପକ ବିଜ୍ଞାନ ଓ ମାତ୍ର ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ତେଣୁ ବୈଷୟିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜୀବନ-ପରିଚ୍ଛଳନାର ମାତ୍ର ହିଁ ଅର୍ଥନୀତି ।

ଗୋଟିଏ ଘର ତଳାଇବାରେ ଯେପରି ଅର୍ଥନୀତି-ଜ୍ଞାନ ସାହାଯ୍ୟ କରେ, ସେହିପରି ଗୋଟିଏ ରାଷ୍ଟ୍ର-ପରିଚ୍ଛଳନାରେ ମଧ୍ୟ ଏହା ଆମକୁ କମ୍ ସାହାଯ୍ୟ କରେ ନାହିଁ । ଘର ତଳାଇବାର ମାତ୍ରକୁ ପରିବାରକ ଅର୍ଥନୀତି (Domestic Economy) ଓ ରାଷ୍ଟ୍ର ପରିଚ୍ଛଳନାର ମାତ୍ରକୁ ରାଜନୈତିକ ଅର୍ଥନୀତି (Political

Economy) କୁହାଯାଏ । ସରକାର ଓ ସାଧାରଣ କାର୍ଯ୍ୟ ପରିଚାଳନାର କଳା ଓ ବିଜ୍ଞାନ ହିଁ ରାଜନୀତି । ତେଣୁ ରାଜନୀତି ଓ ଅର୍ଥମାନ ମଧ୍ୟରେ ନିବିଡ଼ ସମ୍ପର୍କ ବିଦ୍ୟମାନ । ଅର୍ଥମାନ ରାଜନୀତିକୁ ପ୍ରତି ପଦେ ପଦେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ରାଜନୀତି ଓ ଅର୍ଥମାନକୁ ଉନ୍ନତ କରିବା ବେଳେ ନ ଶୁଦ୍ଧ ପରିସ୍ଥିତି ପରିସ୍ଥିତିର ଅବିଚ୍ଛେଦ୍ୟ ଅଙ୍ଗ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କଲେ ବରଂ ଠିକ୍ ହେବ । ରାଷ୍ଟ୍ର-ପରିଚାଳନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅର୍ଥମାନ ଓ ରାଜନୀତି-ଗତ ସମସ୍ୟା ବାସ୍ତବିକ ଏକ ଓ ଅନ୍ୟ ।

ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ (ପ୍ରଗତିତ) ଅର୍ଥନୀତି

ମନୁଷ୍ୟ ଏକ ସାମାଜିକ ଜୀବ । ତେଣୁ ଜୀବନ-ପରିଚାଳନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ମନୁଷ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସାହାଯ୍ୟ ସହଯୋଗ ରହିବା ନିତାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । ଏହାଦ୍ୱାରା ହିଁ ମାନବସମାଜରେ ଆଦର୍ଶ ଜୀବନ ଯାପନ ସମ୍ଭବପର । କିନ୍ତୁ ଆଜିକାଲିର ଅର୍ଥନୈତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁସାରେ ମନୁଷ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟ ଓ ଜାତି ଜାତି ମଧ୍ୟରେ ସହଯୋଗ ପରିବର୍ତ୍ତରେ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାବ ଅଧିକ ମାତ୍ରାରେ ସ୍ଥାନ ପାଉଛି । ଫଳରେ ସାମାଜିକ ଜୀବନ ଆନ୍ତ୍ରେ ଆନ୍ତ୍ରେ କଳଙ୍କିତ ଓ କଳୁଷିତ ହୋଇ ଉଠିଲାଣି । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଅର୍ଥନୈତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁସାରେ ମନୁଷ୍ୟ ତାର ପଡ଼ୋଶୀର କଥା ଟିକିଏ ନ ଶୁଦ୍ଧ ନିଜେ କିପରି ବଞ୍ଚି ରହିବ ସେଥିପାଇଁ ସର୍ବଦା ବ୍ୟସ୍ତ । ଫଳରେ ମନୁଷ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସୁସ୍ଥ ସହଯୋଗ ପରିବର୍ତ୍ତରେ ଏକ ଅବାସ୍ଥିକାୟ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଅଛି । ଏହାଦ୍ୱାରା ସମାଜର ବାସ୍ତବିକତାକୁ ଏକ ଭିକ୍ତ ନୈରାଶ୍ୟଭାବ ଆଚ୍ଛନ୍ନ କରି ରଖିଅଛି । ମନୁଷ୍ୟସମାଜର ସମସ୍ତ କଲ୍ୟାଣ କଥା ଚିନ୍ତା

ନ କରି କେବଳ ଆତ୍ମ-ସର୍ବସ୍ୱ ହୋଇ ଉଠିଅଛି । ଏହାର ଅବଶ୍ୟମ୍ବାଣ ପରିଣତି ସ୍ୱରୂପ ଆମ ଆମ ମଧ୍ୟରେ ନାନା ପ୍ରକାର ଫାକ୍ ଫରକ ଦେଖାଦେଇଛି, ସାମାଜିକ ଜୀବନ-ପ୍ରବାହ ଅତି ନିମ୍ନ ସ୍ତରକୁ ଖସି ଆସିଅଛି ଓ ଜାତୀୟ ଏକତା କେବଳ କଥାର କଥା ହୋଇ ରହିଛି ।

ଶତ୍ରୁ ଦରରେ ଜନସଂଖ୍ୟା କଣି ଚଢ଼ା ଦରରେ ବଞ୍ଚିଯିବା ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଅର୍ଥ-ବିଜ୍ଞାନର ମୂଳ ମାତ୍ର । ତେଣୁ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଅର୍ଥମାତ୍ର ହେଲେ ଶୋଷଣର ଅର୍ଥମାତ୍ର । ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ପଦ ବୃଦ୍ଧି ନ କରି ଯେ କୌଣସି ଉପାୟରେ କେବଳ ଅନ୍ୟଠାରୁ ଧନ ଆଣି ନିଜସ୍ୱ କରିବାରେ ଏହି ଅର୍ଥମାତ୍ର ପର୍ଯ୍ୟବସିତ । ଫଳରେ ଆଜି ମନୁଷ୍ୟ କେବଳ ଆତ୍ମକେନ୍ଦ୍ରିକ ଧୂରେଣ୍ଡାରେ ଆବଦ୍ଧ ।

ପ୍ରଚଳିତ ଅର୍ଥମାତ୍ର ପ୍ରକୃତ-ନିୟମର ବିରୁଦ୍ଧାଚରଣ କରୁଅଛି । ଲୋକ ସାଧାରଣଙ୍କର ପ୍ରକୃତ ଚାହୁଣ୍ଡା ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ନ ଦେଇ ଏହା ବହୁ-ଉତ୍ପାଦନ-ମାତ୍ର (Principle of Mass Production)ର ପକ୍ଷପାତୀ । ଉତ୍ପାଦନ ପରେ ନାନା ପ୍ରକାର କଳବଳ ପ୍ରୟୋଗ ଦ୍ୱାରା ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସେହି ଜନସଂଖ୍ୟା ପ୍ରତି ଚାହୁଣ୍ଡା ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଉଅଛି । ଫଳରେ ଚାହୁଣ୍ଡା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଉତ୍ପାଦନ କରା ନ ଯାଇ ଉତ୍ପାଦନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଚାହୁଣ୍ଡା ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଉଅଛି । କିନ୍ତୁ ଏହା ପ୍ରକୃତର ନିୟମ ନୁହେଁ । ଏହା ଏକ କୃତ୍ରିମ ଅର୍ଥମାତ୍ର । ଏହି ଅର୍ଥମାତ୍ର ଲୋକସାଧାରଣଙ୍କର ଅସ୍ତବ ଦିନକୁ ଦିନ ବୃଦ୍ଧି କରିବାରେ ଲାଗିଅଛି । ଫଳରେ ସାମାଜିକ ଜୀବନ ଜଟିଳରୁ ଜଟିଳତର ହେବାରେ ଲାଗିଛି ଓ ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଳ୍ପ-ସନ୍ତୋଷ-ଗୁଣ ଲେପ ପାଇଗଲାଣି ।

କେନ୍ଦ୍ରୀକୃତ ଶିଳ୍ପବ୍ୟବସ୍ଥା ଏହି ବହୁ-ଉତ୍ପାଦନ ପାଇଁ ଦାୟୀ । କାରଣ ବଡ଼ ବଡ଼ କଳକାରଖାନାରୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ଉତ୍ପାଦନ କରିବାରେ ହିଁ କଳମାଲିକର ଲାଭ । କିନ୍ତୁ କଳର ଉତ୍ପାଦକ ଶକ୍ତି ଅନୁଯାୟୀ ଉତ୍ପାଦନ ନ କରି ଲୋକଙ୍କର ଗୁହ୍ୟତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଉତ୍ପାଦନ କରାଗଲେ ଉତ୍ପାଦନ-ଶକ୍ତି ବହୁତ ବଢ଼ିଯିବ; ଫଳରେ ଏହା କଳମାଲିକର କ୍ଷତି ଘଟାଇବ । କାରଣ ବୃହଦାକାର କଳକାରଖାନାରେ ଅଳ୍ପ ଉତ୍ପାଦନ ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ଖର୍ଚ୍ଚ ପଡ଼େ । ତେଣୁ ଲାଭ ଦୃଷ୍ଟିରୁ କଳମାଲିକ ଲୋକଙ୍କ କଥା ବିଚାର ନ କରି ବହୁ-ଉତ୍ପାଦନରେ ମନ ବଳାଏ । ଉଦାହରଣ ସ୍ଵରୂପ ବାଟା-ଯୋଡା-କାରଖାନା ଲୋକଙ୍କର ଗୁହ୍ୟତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଉତ୍ପାଦନ ନ କରି ତାହାର ଶକ୍ତି ଅନୁଯାୟୀ ଉତ୍ପାଦନ କରେ ଓ ପରେ ପରିପ୍ରସାର ଦ୍ଵାରା ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସେଥିର ଅଭାବ ସୃଷ୍ଟି କରେ ।

ଲୋକେ କିପରି ଅଳ୍ପକେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ରହି ସୁଖ-ସ୍ଵାଳ୍ପତମୟ ଜୀବନଯାପନ କରିବେ, ପ୍ରଚଳିତ ଅର୍ଥନୈତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ତାହା ଚିହ୍ନି ନାହିଁ । ଜୀବନ ଧାରଣ ପାଇଁ ମୌଳିକ ଆବଶ୍ୟକତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଜିନିଷପତ୍ରକୁ ଏକଚୁଟିଆ ଅଧିକାର କରି ନେଇ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅଭାବ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଏହାର ମାତି । ସେହିପରି କେତେକ ଅନାବଶ୍ୟକ ବା ଅଳ୍ପାବଶ୍ୟକ ଜିନିଷକୁ ବହୁଳ ଭାବରେ ଆଗ ଉତ୍ପାଦନ କରି ପରେ ଯେ କୌଣସି ଉପାୟରେ ସେହି ସେହି ଜିନିଷ ପ୍ରତି ସମାଜରେ ଗୁହ୍ୟତା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଏହି ଅର୍ଥମାତିର ଅନ୍ୟ ଏକ ଦିଗ । ଏହା ଏକ ବହୁବାଦୀ ଅର୍ଥମାତି ଓ ଲୋକସାଧାରଣଙ୍କର ବାସ୍ତବ ହିକାଶ ପାଇଁ ଏଥିରେ

କୌଣସି ବିଶ୍ୱର ଅବକାଶ ନାହିଁ । ଫଳରେ ପ୍ରଚଳିତ ଅର୍ଥମାନ ଶୋଷଣର ଅର୍ଥମାନ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କିଛି ନୁହେଁ ।

ଗାନ୍ଧୀ-ଅର୍ଥନୀତିର ସ୍ୱରୂପ

ଗାନ୍ଧୀଜୀ ସତ୍ୟ ଓ ଅହିଂସାର ପ୍ରତୀକ । ତେଣୁ ତାଙ୍କର ଅର୍ଥମାନ ସତ୍ୟ ଓ ଅହିଂସାର ସୁଦୃଢ଼ ଭିତ୍ତି ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ଗାନ୍ଧୀ-ଅର୍ଥମାନ ଶୋଷଣର ଅର୍ଥମାନ ନୁହେଁ । ଏହା ସତ୍ୟ, ଶିବ ଓ ସୁନ୍ଦରର ଅର୍ଥମାନ । ଆହୁରି ସଂକ୍ଷେପରେ କହିଲେ—ଏହା ହେବ ସେବାର ଅର୍ଥମାନ । ନିଜେ ବଞ୍ଚିବା ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବଞ୍ଚିବାକୁ ଦେବା ହେଲା ଏହାର ପ୍ରଧାନ ଆଦର୍ଶ । ଏହି ସେବା-ଅର୍ଥମାନ ଫଳରେ ମନୁଷ୍ୟ ନିଜେ ଜାଣି ରହିବାକୁ ଯାଇ ଅନ୍ୟର ଜୀବନ-ପଥରେ ଅନ୍ତରାୟ ହେବନାହିଁ । ଅନ୍ୟର ଜୀବନ ମୂଲ୍ୟରେ ବଞ୍ଚି ରହିବାର ସମ୍ପାଦିତ ସ୍ୱାର୍ଥଠାରୁ ସେ ବହୁ ଦୂରରେ ରହିବ । କେବଳ ସେତିକି ନୁହେଁ, ଗାନ୍ଧୀ-ଅର୍ଥମାନ ଏଭଳି ଜୀବନଧାରଣର ଉପାୟ ବାହାର କରିବାକୁ ଚାହେଁ, ଯାହାଦ୍ୱାରା ମନୁଷ୍ୟ ନିଜେ ବଞ୍ଚି ରହିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅନ୍ୟର ବଞ୍ଚି-ରହିବାରେ ଯଥାଶକ୍ତି ସାହାଯ୍ୟ କରିପାରିବ । ଏହି ଅର୍ଥମାନ ଅନୁଯାୟୀ ମନୁଷ୍ୟ ନିଜେ ବଞ୍ଚିରହିବ, ଅନ୍ୟକୁ ସୁଖସ୍ୱାଚ୍ଛନ୍ଦ୍ୟରେ ବଞ୍ଚି ରହିବାର ଅଧିକାରକୁ ବଞ୍ଚିତ କରିବ ନାହିଁ; ବରଂ ସେ ଦିଗରେ ତାକୁ ଯଥାଶକ୍ତି ସାହାଯ୍ୟ ସହଯୋଗ କରିବ ।

ମନୁଷ୍ୟର ଚରଣ ଓ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ବିକାଶ ସାଧନ ଗାନ୍ଧୀ-ଅର୍ଥମାନର ମୌଳିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ । ବସ୍ତୁ ଭୁଲନାରେ ମାନବିକତାକୁ ଧ୍ୟାନରେ ଅଧିକ ଉଦ୍ଭାସନ ଦିଆଯାଇଅଛି । ଅର୍ଥନୈତିକ

କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ ଲିପ୍ତରହି ମନୁଷ୍ୟ ସେପରି ତା'ର ନୈତିକତାକୁ ବଳି ନ ଦିଏ, ସେଥିପାଇଁ ଏଥିରେ ନୂଆ ବାଟ ଫିଟାଇବାର ଚେଷ୍ଟା ହୋଇଛି । ଏହି ଅର୍ଥମାତ୍ର ଅନୁସାରେ ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ମନୁଷ୍ୟ ନିଜର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବ ଓ ନୈତିକତାର ପଦ୍ମତଳେ ବସ୍ତ୍ରବାସୀ ସୁଖସ୍ବାଚ୍ଛନ୍ଦ୍ୟକୁ ଅମ୍ଳାନ ବଦନରେ ବିସର୍ଜନ କରିବା ପାଇଁ ଆଗଭର ହୋଇ ବାହାରିବ ।

କେତେକ ତଥାକଥିତ ସତ୍ୟଦେଶ ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅସତ୍ୟ ଜାତିର ଲୋକଙ୍କୁ ସତ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ବିଶେଷ ଆନ୍ତରିକତା ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏହି ବାହ୍ୟ ଆନ୍ତରିକତାହିଁ ଶୋଷଣର ଅସ୍ତ୍ର । ଏହା ପଛରେ ରହିଛି ବ୍ୟବସାୟୀ-ଅର୍ଥମାତ୍ର । ଅସତ୍ୟ ଦେଶଗୁଡ଼ିକୁ ସତ୍ୟ କରିବାର ଛଳନାରେ ସେମାନଙ୍କର ସ୍ବାଧୀନତା ଅପହରଣ କରାଯାଉଅଛି ଓ ଅନେକ ଅନାବଶ୍ୟକ ଜନସଂନେଇ ସତ୍ୟ ହେବାକୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଏକରକମ ବାଧ୍ୟ କରାଯାଉଅଛି । ଉଦାହରଣ ସ୍ବରୂପ ଫ୍ରାନ୍ସର ଟ୍ୟୁନିସିଆ ଆନ୍ଧମଣ ବା ଇଟାଲର ଆବିସିନିଆ ଆନ୍ଧମଣ ପଛରେ ସେବା-ମନୋଭାବ ଅଛି ବୋଲି କହିବା ଅର୍ଥ ସତ୍ୟର ଅପଳାପ କରିବା । ସେହିପରି ମଧ୍ୟ ଜୀବନଧାରଣର ମାନ ବଢ଼ାଇବାର ଛଳନାରେ ସେମାନଙ୍କର ଦେଶକୁ ଲଭଜନକ ବଜାରରେ ପରିଣତ କରାଯାଉଅଛି । ଏହିପରି ବିଭିନ୍ନ ଅନୁକୂଳ ରାଜ୍ୟକୁ ଲଭକର ବଜାରରେ ପରିଣତ କରି ଚିରଦିନ ପାଇଁ ସେସବୁ ଅଧିକାର କରିବାର ଭିତର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ତଥାକଥିତ ସତ୍ୟ ଦେଶମାନଙ୍କର ରହିଥିବାର ଦେଖାଯାଏ । ଫଳରେ ଦୁନିଆରେ ଆଜି ଏତେ ଅଶାନ୍ତି, ଅସନ୍ତୋଷ, ବାଦବିସମ୍ବାଦ, ଯୁଦ୍ଧବିଗ୍ରହ ଲାଗି ରହିଛି ।

ଏସବୁ ଶୋଷଣ ଦୂର କରି ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ମୌଳିକ ଆବଶ୍ୟକତା ଚିହ୍ନିବାର ଦେବା ଗାନ୍ଧୀ-ଅର୍ଥମାତ୍ରର ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଖାଦ୍ୟ, ବାସ, ବସ୍ତ୍ର, ଶିକ୍ଷା, ସଫାଳ, ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ପ୍ରଭୃତି ମନୁଷ୍ୟ ବଞ୍ଚି ରହିବାପାଇଁ ନିତାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । ତେଣୁ ଏସବୁକୁ ଜୀବନରେ ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟ ଦିଆଯିବା ଉଚିତ; କିନ୍ତୁ ଆଜିକାଲି ଜନସର ପ୍ରକୃତ ମୂଲ୍ୟ ବରୁର ହେଉନାହିଁ ।

ଏହି ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଅର୍ଥମାତ୍ରକ ଜାଲରୁ ମୁକୁଳିବାକୁ ହେଲେ ଆତ୍ମମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଆତ୍ମସଂଯମ ଓ ଶୃଙ୍ଖଳାହିଁ ଏକମାତ୍ର ପଥ । ବିଳାସବ୍ୟସନର ପାଖ ନ ପଶି କପର ସୁସ୍ଥ ସୁନ୍ଦର ଜୀବନ-ଯାପନ କରିବାକୁ ହେବ, ସେଥିପାଇଁ ଆତ୍ମମାନଙ୍କୁ ସାବଧାନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସର୍ବ ପ୍ରଥମେ ଆତ୍ମମାନଙ୍କୁ ଅନାବଶ୍ୟକ ଓ ଅଲ୍ପାବଶ୍ୟକ ଖର୍ଚ୍ଚ କାଟି ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତା ପରେ ସ୍ଥାନୀୟ ଉତ୍ପାଦନ ଉପରେ ହିଁ ଆତ୍ମମାନଙ୍କୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ନିର୍ଭର କରିବାକୁ ହେବ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଆତ୍ମ ହାତଧନ ଆତ୍ମ ଅଞ୍ଚଳର ବାହାରକୁ ଦୁଲିଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ଆତ୍ମମାନେ ଯେତେ ଦୂର ସମ୍ଭବ ହସ୍ତଶିଳ୍ପ-ଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବା ଉଚିତ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଦେଶର ଅର୍ଥନୈତିକ ସାମ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାରେ ଆମେ କିଛି କିଛି ସାହାଯ୍ୟ କରି ପାରିବା । କାରଣ ଆମେ ଏହାଦ୍ୱାରା ଶିଳ୍ପପତିର ଧନ ବଢ଼ାଇବାରେ ନିମିତ୍ତ ହେବା ନାହିଁ ।

ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଅର୍ଥନୈତିକ ପ୍ରଣାଳୀରେ ଲୋକସାଧାରଣଙ୍କର ବ୍ୟାବସାୟିକ ବୁଦ୍ଧି ବଢ଼ିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନୈତିକ ଜୀବନରେ ଅଧୋଗତି ଦୃଷ୍ଟି । ଅର୍ଥଚିନ୍ତା ଲୋକସାଧାରଣଙ୍କର ଜୀବନକୁ ସ୍ତ୍ରାସ କରି ଦେଇଅଛି; ତେଣୁ ମଣିଷଠାରେ ଆଜି ମାନବିକତାର

ବରୁର ନାହିଁ—ଅଛି ଲଭ ସତର ବରୁର; ଅର୍ଥହିଁ ସମସ୍ତ ଅନର୍ଥର ମୂଳ କାରଣ । ଏହି ଅର୍ଥନୈତିକ ସଂସ୍ଥାକୁ ଓଲଟପାଲଟ କରିବାକୁ ହେଲେ ଲୋକସାଧାରଣଙ୍କୁ ନୂତନ ଢଙ୍ଗରେ ଶିକ୍ଷା ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଲୋକମାନେ ଅର୍ଥ-ସବସ୍ତୁ ନ ହୋଇ କପରି ନୀତି ଓ ଆଦର୍ଶସବସ୍ତୁ ହେବେ ସେଥିପ୍ରତି ଖାସ୍ତା ଦୃଷ୍ଟି ଦେବାକୁ ହେବ । ମୋଟ ଉପରେ ଆନୁମାନଙ୍କ ଜୀବନଧାରଣର ପ୍ରଣାଳୀ ଏପରି ଢଙ୍ଗରେ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରଭାବରେ ବଦଳିବା ଦରକାର, ଯେପରି ଆମେ କେବଳ ନିଜ ପାଇଁ ବସ୍ତୁ ନ ରହି ଦେଶ ଓ ଜାତି ପାଇଁ ବସ୍ତୁ ରହିବା । ଆମ ଜୀବନରେ ଜାତୀୟତା ଓ ମାନବିକତାର ବରୁର ସଂବାଣେ ସ୍ଥାନ ପାଇବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଅର୍ଥନୈତିକ ଦିଗ ବିଶେଷ ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି ଗାନ୍ଧିଜୀ ମନେ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସାମ୍ୟବାଦୀ ଓ ସୁଞ୍ଜିବାଦୀମାନଙ୍କ ପରି ସଂସ୍ଥା ଗୁରୁତ୍ବ ଚାହାଣ ଉପରେ ଠୁଳ କରିବାକୁ ସେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ ଥିଲେ । ଜୀବନର ବିକାଶ ପାଇଁ ଅର୍ଥନୈତିକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଉପାୟ ମାତ୍ର; କିନ୍ତୁ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଅର୍ଥନୀତି ଫଳରେ ଏହି ଉପାୟ ଓ ଲକ୍ଷ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ପ୍ରଭେଦ ରହୁନାହିଁ । ଲୋକେ କେବଳ ଅର୍ଥନୈତିକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏହା ଭାରତୀୟ ସଭ୍ୟତା ଓ ସଂସ୍କୃତିର ପୁରା ବିରୋଧୀ । ଆମ ଦେଶର ଲୋକେ ମାନବିକତାର ମୁକ୍ତି ପାଇଁ ଜୀବନ ଦେଇଛନ୍ତି । ବୁଦ୍ଧ, ଅଶୋକ, ଗାନ୍ଧୀ ପ୍ରଭୃତି ଏହାର ଜୁଲୁଳୁ ପ୍ରମାଣ । ଆମ ସଭ୍ୟତା ଓ ସଂସ୍କୃତିର ପୁନରୁଦ୍ଧାର ହିଁ ଗାନ୍ଧୀ-ଅର୍ଥନୀତିର ମୌଳିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଏହା ପ୍ରାଚ୍ୟ ସଭ୍ୟତା ଓ ସଂସ୍କୃତିଦ୍ବାରା ପରମ୍ପରା ପ୍ରସ୍ତାବିତ ।

ଜୀବନରେ ନାନାବିଧ ଅସୁବିଧା ବୃଦ୍ଧି କରି ସେସବୁର ପୂରଣ ପାଇଁ ବହୁଉତ୍ସାହନ-ମାନସକୁ ଆଶ୍ରୟ କରିବା ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଅର୍ଥ-ମାନର କାମ । କିନ୍ତୁ ସରଳ ଜୀବନଯାପନ କରି ଏହି ବହୁ ଉତ୍ସାହନର କବଳରୁ ମୁକ୍ତିଲାଭ କରିବା ଗାନ୍ଧୀ-ଅର୍ଥମାନର କାମ । କାରଣ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଅର୍ଥନୈତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁସାରେ ଜୀବନର ଅସୁବିଧା ବୃଦ୍ଧି ଓ ଚନ୍ଦନରୂପ ଉତ୍ସାହନ ବୃଦ୍ଧିରେ କୌଣସି ଶେଷ ସୀମା ରହେନାହିଁ । ବହୁ ଉତ୍ସାହନରୂପକ ମଣ୍ଡଳିକା ପଦ୍ଧତିରେ ଧାଇଁବା ହିଁ ଆଜି ମଣିଷ ପକ୍ଷରେ ସାର ହୋଇଛି; କିନ୍ତୁ ଗାନ୍ଧୀଜୀ ଏହି ବହୁ-ଉତ୍ସାହନ-ରୂପକ ଭୁତର କବଳରୁ ମୁକ୍ତିଲାଭ କରି ବ୍ୟାକୁଳ ହେଉଥିଲେ । ବାସ୍ତବିକ ଅର୍ଥ-ନୈତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ପାଳନ ହିଁ ଗାନ୍ଧୀ-ଅର୍ଥମାନର ଯଥାର୍ଥ ଆଦର୍ଶ ।

ଗାନ୍ଧୀବାଦ ଓ ସାମ୍ୟବାଦ

ସୁଖିବାଦ-ଅର୍ଥମାନର କବଳରୁ ମୁକ୍ତିଲାଭ କରିବା ଗାନ୍ଧୀ ଓ ସାମ୍ୟବାଦ ଅର୍ଥମାନର ମୌଳିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଉତ୍ସାହନଶୈଳୀର ଉନ୍ନତି ବିଧାନ କରିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଉଭୟ ଅର୍ଥମାନେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ । ତେଣୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ଆଦର୍ଶ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କଲେ ଉଭୟ ମାନି ପ୍ରାୟ ସମାନ । କିନ୍ତୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ସାଧନ କରିବାର ଉପାୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କଲେ ଏହି ମାନିତ୍ୱ ମଧ୍ୟରେ କେତେକ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଥିବାର ଦେଖାଯାଏ ।

ଦେଶରେ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଶୋଷଣର ଅବସାନ ଘଟାଇ ଲୋକସାଧାରଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅର୍ଥନୈତିକ ସାମ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା

ଉଭୟ ଗାନ୍ଧୀବାଦ ଓ ସାମ୍ୟବାଦର ଆଦର୍ଶ । ସବୁଠାରୁ ଧନୀ ଓ ଗରିବ ମଧ୍ୟରେ ଅତି ବେଶୀ ବାର ଗୁଣ ପାର୍ଥକ୍ୟ ରହିପାରେ ବୋଲି ବାପୁଜୀ ସ୍ପଷ୍ଟ ମତ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି । ସେହିପରି ସାମ୍ୟବାଦ ମଧ୍ୟ ଧନୀ ଓ ଗରିବ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଆକାଶ ପାତାଳ ପ୍ରଭେଦକୁ କମାଇ ଦେବା ପାଇଁ ଅଭିପ୍ରେତ । ସାମ୍ୟବାଦୀ ଅର୍ଥନୈତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁସାରେ ଏହି ପାର୍ଥକ୍ୟ ଆଠ ଗୁଣରୁ ଅଧିକ ହେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରଧାନ ସାମ୍ୟବାଦୀ ଦେଶ ରୁଷିଆରେ ମଧ୍ୟ ଧନୀ ଓ ଗରିବ ମଧ୍ୟରେ ପଚାଶ ଗୁଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଥିବାର ଦେଖାଯାଏ । ଅଶେଷ ଚୀନ ଦେଶରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦରମାଗତ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଅନେକ କମାଇ ଦିଆଯାଇଛି । ଏଠାର ପ୍ରଧାନ ଶ୍ରମକ ମାଓ-ସେ-ତ୍ସେ ଟ ୨୦୦୯ ଦରମା ପାଉଥିବା ସ୍ଥଳେ ଜଣେ ସାଧାରଣ ଶ୍ରମିକ ମାସକୁ ଟ ୧୦୦୯ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାଏ ।

ଶ୍ରମ ହିଁ ସମ୍ପଦ—ଏହା ସାମ୍ୟବାଦର ମୂଳମନ୍ତ୍ର; କାରଣ ସାମ୍ୟବାଦୀମାନେ କହନ୍ତି ଯେ ଧନଦ୍ରାବୀ ଜାତୀୟ ସମ୍ପତ୍ତିର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହୋଇ ନ ଥାଏ । କୃଷକ ଓ ଶ୍ରମିକ ମୁଣ୍ଡଝାଳ ଭୂମିରେ ମାରି ଟାଙ୍ଗିବା ଭୂଇଁରୁ ଯେଉଁ ସୁନାର ଫସଲ ଆଦାୟ କରନ୍ତି ତାହା ଦ୍ଵାରାହିଁ ଜାତି ବଞ୍ଚିରହେ । କିନ୍ତୁ ବ୍ୟବସାୟୀ ସେହି ଫସଲକୁ ନିଜ ଅକ୍ତିଆରରେ ରଖି ପଇସାକ ଧନ ଦୁଇ ପଇସା କରିବାରେ ଦେଶର ଉତ୍ପାଦନ ପରିମାଣ ବଢ଼ିଯାଏ ନାହିଁ । ତେଣୁ ବ୍ୟବସାୟୀ କୌଣସିମତେ ଜାତୀୟ ସମ୍ପଦ ବୃଦ୍ଧିରେ ଭାଗୀଦାର ନୁହେଁ । ପ୍ରକୃତି ସହିତ ଲଢ଼ି ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧି କରିବାରେ ଶ୍ରମିକ ତା'ର ଜୀବନ ଦିଏ । ତାର ଶ୍ରମସ୍ଵେଦ ଉପରେ ହିଁ ଦେଶର ଅଗ୍ରଗତି ନିର୍ଭର କରେ । କଲକାରଖାନା ତଳାଇବା ଓ

ଦେଶବାସୀଙ୍କ ମୁହଁରେ ଡୋକ ପାଣି ଦେବା ପାଇଁ ଏହି କୃଷକ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଉତ୍ପାଦିତ କଞ୍ଚାମାଲହୁଁ ଏକମାତ୍ର ସମ୍ଭବ । କୃଷକ ଓ ଶ୍ରମିକ ଦେଶର ଉତ୍ପାଦନ ପରିମାଣକୁ ବୃଦ୍ଧି କରିବାରେ ଯୋଗ ସହାୟକ; ତେଣୁ ସେମାନେହିଁ ଦେଶର ସବୁ । ଗାନ୍ଧିଜୀ ମଧ୍ୟ ଏହି ମାତି ସହିତ ପୂର୍ବପୂର୍ବ ଏକମତ । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର କୃଷକକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ଗାନ୍ଧିଜୀ ତାଙ୍କର ଅର୍ଥନୈତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗଢ଼ିଛନ୍ତି । ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉଭୟ ଅର୍ଥମାନରେ କୌଣସି ଅମେଳ ନାହିଁ ।

ଆଗରୁ କୁହାଯାଇଛି ଯେ ଗାନ୍ଧି-ଅର୍ଥମାନ ସତ୍ୟ ଓ ଅହିଂସା ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ; କିନ୍ତୁ ସାମ୍ୟବାଦୀମାନଙ୍କର ହିଂସାତ୍ମକ ମାନିତ୍ଵେ ବିଶ୍ଵାସ । ଗାନ୍ଧିବାଦ ଓ ସାମ୍ୟବାଦର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଏକ; କିନ୍ତୁ ପଥ ଭିନ୍ନ । ଗାନ୍ଧିଜୀ ବିଶ୍ଵାସ କରନ୍ତି ଯେ, ସତ୍ତ୍ଵ ଲକ୍ଷ୍ୟ ସାଧନ କରିବା ସକାଶେ ସତ୍ତ୍ଵପଥର ଆଶ୍ରୟ ନେବାକୁ ହେବ । ଲକ୍ଷ୍ୟ ଯେତେ ସତ୍ତ୍ଵ ହେଲେ ମଧ୍ୟ, ଯଦି ଉପାୟ ସତ୍ତ୍ଵ ନ ହେଲୁ—ତା’ହେଲେ ଆମର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଅସମ୍ଭବପାୟ ଦ୍ଵାରା ପ୍ରସାଦିତ ହେବ । ତେଣୁ ସତ୍ତ୍ଵ ଲକ୍ଷ୍ୟସାଧନ କରିବା ସକାଶେ ସତ୍ତ୍ଵ ଉପାୟର ଆଶ୍ରୟ ନେବା ନିତାନ୍ତ ଦରକାର । କିନ୍ତୁ ସାମ୍ୟବାଦୀମାନଙ୍କର ଏହି ସତ୍ତ୍ଵ ଉପାୟରେ ବିଶ୍ଵାସ ନାହିଁ । ସତ୍ତ୍ଵ ବା ଅସତ୍ତ୍ଵ ଯେ କୌଣସି ଉପାୟରେ ସେମାନଙ୍କର ସାଧ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧନ କରିବାକୁ ସେମାନେ ପ୍ରସ୍ତୁତ । ପ୍ରଧାନତଃ ଏହିଠାରେହିଁ ଗାନ୍ଧିବାଦ ଓ ସାମ୍ୟବାଦ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ଦେଖାଯାଏ ।

ଏକ ସାମ୍ୟବାଦୀ ରାଷ୍ଟ୍ର ଗଠନ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଶିଳ୍ପପତି, ଯୁଦ୍ଧପତି ଓ ଜମିଦାରମାନଙ୍କର ହୃଦୟରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିବା

ନିତାନ୍ତ ଦରକାର ବୋଲି ଗାନ୍ଧୀବାଦ ବିଶ୍ୱାସ କରେ । ଯଦି ଆମେ ଯୋର ଜବରଦସ୍ତି ଜମିଦାର ଓ ପୁଞ୍ଜିପତିମାନଙ୍କୁ ଦାବି ରୂପି ଆମର ସାମ୍ୟବାଦ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରୁ, ତା'ହେଲେ ଦେଶରୁ ଅଶାନ୍ତି ଓ ଅସନ୍ତୋଷ ଦୂର ହେବ ନାହିଁ । ଏହା କୁହୁଳି କୁହୁଳି ବିନେ ନା ବିନେ ରାଷ୍ଟ୍ରବିପ୍ଳବର ରୂପ ନେବା ଅସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ତେଣୁ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଜମିଦାର ଓ ପୁଞ୍ଜିପତିମାନଙ୍କ ଉପରେ ନୈତିକ ପ୍ରଭାବ ପକାଇବାକୁ ଗାନ୍ଧୀଜୀ ଚାହୁଁଥିଲେ । ଏହି ଫର୍ମିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଉପରେ ସେ ଅଟଳ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିଥିଲେ । ଏହିପରି ହୃଦୟର ପରିବର୍ତ୍ତନଦ୍ୱାରା ଦେଶରେ ଯେଉଁ ସାମ୍ୟବାଦ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବ, ତାହାର ଭିତ୍ତି ସୁଦୃଢ଼ ଓ ଚିରସ୍ଥାୟୀ ହେବ । ତେଣୁ ପରେ ଏହା ଭୁଝୁଡ଼ି ପଡ଼ିବାର ଆଶଙ୍କା ନ ଥିବ । କିନ୍ତୁ ସାମ୍ୟବାଦୀମାନେ ଯୋର ଜବରଦସ୍ତି ଯେତେ ଶୀଘ୍ର ପାରନ୍ତି ସେମାନଙ୍କର ସାମ୍ୟବାଦ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ ଚାହୁଁନ୍ତି । ଏହାରି ଫଳରେ ଆଜି ଦେଶରେ ଅଶାନ୍ତି, ଅସନ୍ତୋଷ, ଯୁଦ୍ଧବିଗ୍ରହ ଓ ହିଂସାମୂଳକ ନିୟାକଳାପ ସବୁ ଏତେ ଅଧିକ ଦେଖାଦେଉଛି ।

ଲୋକସାଧାରଣଙ୍କର ଜୀବନଧାରଣର ମାନ ବଢ଼ାଇବା ସକାଶେ ସାମ୍ୟବାଦୀମାନେ ପୁଞ୍ଜିବାଦୀମାନଙ୍କ ପରି ବହୁ ଉଦ୍‌ଯାନରେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି । ତେଣୁ ଉଭୟ ପୁଞ୍ଜିବାଦ ଓ ସାମ୍ୟବାଦର ବହୁବାଦ ଉପରେ ଅଟଳ ବିଶ୍ୱାସ । କିନ୍ତୁ ଗାନ୍ଧୀବାଦରେ ବହୁବାଦ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକବାଦର ମଧୁର ମିଳନ ଦର୍ଶିଛି । ମନୁଷ୍ୟ ହୃଦୟସ୍ଥାନ ହୋଇ ଓ କୌଣସି ନୀତି ଅନାତି ବିଚାର ନ କରି କେବଳ ଜୀବନଧାରଣର ମାନ ବଢ଼ାଇଲେ ତା'ର ବାସ୍ତବ ବିକାଶ ସମ୍ଭବ ହେବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକବାଦକୁ ବସ୍ତୁବାଦଠାରୁ ଉଚ୍ଚତର ଅସନ ଦେଇଛନ୍ତି । ଖାଲି ଖାଇପିଇ ମଉଜମଜଲସ୍ କର ଜୀବନଯାପନ କଲେ ଆମର ଲକ୍ଷ୍ୟ ସାଧିତ ହେବ ନାହିଁ; କାରଣ କେବଳ ଖାଇପିଇ ବସ୍ତୁ ରହିବା ଆମ ଜୀବନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନୁହେଁ । ବରଂ ଆମ ଜୀବନର ମହତ୍ତ୍ୱ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧନ କରିବା ପାଇଁ ଆମର ଖାଇପିଇ ବସ୍ତୁ ରହିବା ଦରକାର । ତେଣୁ ଜୀବନର ମହତ୍ତ୍ୱ ଆଦର୍ଶକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ପାଇଁ ଆମର ବସ୍ତୁ ରହିବା ଏକ ଉପାୟ ମାତ୍ର । କିନ୍ତୁ ବସ୍ତୁବାଦୀମାନେ ଏହି ଉପାୟ ଓ ଲକ୍ଷ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦେଖନ୍ତିନାହିଁ । ପ୍ରକୃତ ମଣିଷ ଗଢିବା ଗାନ୍ଧିବାଦର ଆଦର୍ଶ । କିନ୍ତୁ ଉତ୍ପାଦନର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ଦେଶକୁ ଉତ୍ତାପ ଦେବା ସାମ୍ୟବାଦର ଆଦର୍ଶ । ଏହା ଗାନ୍ଧିବାଦ ଓ ସାମ୍ୟବାଦ ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ୟ ଏକ ପ୍ରଧାନ ପାର୍ଥକ୍ୟ ।

ସାମ୍ୟବାଦ ଓ ଗୁଞ୍ଜିବାଦ ଉଭୟ ବହୁ-ଉତ୍ପାଦନରେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି । ଯନ୍ତ୍ରଣିକୁ ଜରୀଆରେ ଦେଶର ଉତ୍ପାଦନ ପରିମାଣ ବଢାଇବା ସେମାନଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ଗାନ୍ଧୀ-ଦର୍ଶନ ଏହାର ବିରୋଧ କରେ । କେବଳ ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁସାରେ ଓ ଯେତେ ଦୂର ସମ୍ଭବ କୁଟୀରଶିଳ୍ପ ଜରୀଆରେ ଉତ୍ପାଦନ ପରିମାଣ ବୃଦ୍ଧି କରିବାକୁ ଗାନ୍ଧିବାଦ ଚାହେଁ । କାରଣ ବହୁ-ଉତ୍ପାଦନ ହିଁ ହିଂସା ଓ ଧ୍ୱଂସର ଅସ୍ୱରୂପେ କାମ କରେ । ବିଶେଷତଃ ଭାରତ ଭଳି ଦେଶରେ ସାମ୍ୟବାଦୀମାନଙ୍କର ବହୁ-ଉତ୍ପାଦନ-ମାଡି ଖାପ ଖାଇବ ନାହିଁ ବୋଲି ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ଦୃଢ଼ ଧାରଣା । କାରଣ ଭାରତରେ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ଭୁଲନାରେ ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ବଳ (Natural resources) ଯଥେଷ୍ଟ ନାହିଁ । ଲୋକଶତ୍ତ୍ୱ

ଭାରତର ପ୍ରଧାନ ସମ୍ବଳ । ଏହି ଅମାତ୍ୟ ଲୋକଶକ୍ତିର ଯଥାଯଥ ବିନିଯୋଗ ନ ହୋଇ ପାରିଲେ ଭାରତ ଭଳି ଦେଶର ଯଥାର୍ଥ ବିକାଶ ସୁଦୂର ପରାହତ ହୋଇରହିବ । କିନ୍ତୁ ସାମ୍ୟବାଦୀ-ମାନଙ୍କର ଯନ୍ତ୍ରଣା ଜରିଆରେ ବହୁ ଉତ୍ସାହନର ମାତିକୁ ଭାରତ ଗ୍ରହଣ କରି ନେବା ତା ପକ୍ଷରେ ଆତ୍ମଦାୟୀ ହେବ । କାରଣ ଏହା ଫଳରେ ଭାରତର କୋଟି କୋଟି ଲୋକ ବେକାର ହୋଇ ରହିବେ ଓ ଦେଶରେ ଅନ୍ଧବିପ୍ଳବ ସୁନଶ୍ଚିତ ହୋଇ ଉଠିବ ।

ମଣିଷ ନିଜର ସୁସ୍ଥ ବିକାଶ ପାଇଁ ଯେତିକି ଦରକାର ସେହି ପରିମାଣରେ ଉତ୍ସାହନ ବଢ଼ାଇବା ଉଚିତ । ତାର ବ୍ୟବହାର ଓ ଆବଶ୍ୟକତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଉତ୍ସାହନ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହେବା ଉଚିତ । ଏହା ଗାନ୍ଧିବାଦର ମୌଳିକ ମାନ । ସାମ୍ୟବାଦ ମଧ୍ୟ ଲାଭ ପାଇଁ ଉତ୍ସାହନ କରିବା ମତିରେ ବିରୋଧ କରେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସାମ୍ୟବାଦୀ ଦେଶ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥିବାରୁ ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତ ଉତ୍ସାହନକୁ କଟାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟ ଉପରେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ନିର୍ଭର କରେ । ଏହାର ଫଳରେ ହିଁ ପ୍ରଧାନ ସାମ୍ୟବାଦୀ ରାଜ୍ୟ ରୁଷିଆ ଆଜି ପୃଥିବୀର ଏକ-ଷଷ୍ଠାଂଶ ଅଧିକାର କରି ବସିଅଛି । କାରଣ ବୃହଦାକାର ଶିଳ୍ପ ଓ ବହୁ ଉତ୍ସାହନ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦର ଛଦ୍ମବେଶୀ ରୂପ । ଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିଲେ ସାମ୍ୟବାଦ ମଧ୍ୟ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ସହିତ ସମାନ । ଏହିସବୁ କାରଣରୁ ଗାନ୍ଧିଜୀ କୁଟୀରଶିଳ୍ପ ଓ ଶରୀର-ଶ୍ରମ ଉପରେ ଏତେ ଗୁରୁତ୍ବ ଆରୋପ କରି ଯାଇଛନ୍ତି ।

ଗାନ୍ଧୀ ଜଣେ ବଡ଼ ସାମ୍ୟବାଦୀ । ତାଙ୍କର ସାମ୍ୟବାଦ ବାସ୍ତବତାର ଭିତ୍ତି ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ଭାରତର ପାଣି ପବନ

ସହିତ ଖାପ ଖାଇଲୁ ଭଳି ସେ ତାଙ୍କର ସାମ୍ୟବାଦକୁ ରୂପରେଖ ଦେଇଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଏହି ଗାନ୍ଧୀ-ସାମ୍ୟବାଦହିଁ ଭାରତ ଭଳି ଦେଶରେ ସମସ୍ତ ସମସ୍ୟା ସମାଧାନର ଏକମାତ୍ର ପଦ୍ଧତି । ଆମ ଦେଶର ବାସ୍ତବ ପରିସ୍ଥିତି ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ନ ଦେଇ ରୁଷିଆକୁ ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନ୍ଧ ଅନୁକରଣ କରିବା ଆମ ପକ୍ଷରେ ଠିକ୍ ହେବ ନାହିଁ । ରୁଷଦେଶ ପ୍ରତି ଯେଉଁ ମାତ୍ର ପ୍ରୟୁଜ୍ୟ ତାହା ଆମ ପ୍ରତି ବିଷତୁଲ୍ୟ କାମ କରିପାରେ । ରୁଷଦେଶର ଆୟତନ ଅନୁସାରେ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ଖୁବ୍ କମ । ଏହି ଦେଶ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାକୃତିକ ବିଭବରେ ଭରପୂର । ତେଣୁ କେନ୍ଦ୍ରୀକୃତ ଯନ୍ତ୍ରଶିଳ୍ପର କୁଫଳ ହୁଏ ତ ସେ ଦେଶକୁ ଭୋଗ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଭାରତର ପରିସ୍ଥିତି ଓ ସମସ୍ୟା ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ।

ସ୍ବାବଲମ୍ବୀ ଅର୍ଥିକ ଗଠନ

ବାସୁଜୀ ସ୍ବାଧୀନ ଭାରତର ଚିନ୍ତା ମନେ ମନେ ଆଜିବା ବେଳେ ଏହାକୁ ଏକ ସ୍ବାବଲମ୍ବୀ ଓ ସାବଭୌମ ଗଣ୍ଡ ରୂପେ କିପରି ଗଢ଼ିବେ, ସେଥିପାଇଁ ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲେ । କାରଣ ଦେଶର ଅର୍ଥନୈତିକ ସ୍ବାଧୀନତା ନ ଥିଲେ ହୋଇ ସାବଭୌମତା ବେଶୀ ଦିନ ସ୍ଥାୟୀ ହୋଇ ରହିପାରେ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ଭାରତର ପ୍ରତ୍ୟେକ ନାଗରିକ ଯେପରି ଜୀବନ ଧାରଣର ମୌଳିକ ଆବଶ୍ୟକତା ଖାଦ୍ୟ, ବାସ ଓ ବସ୍ତ୍ରରେ ସ୍ବତ୍ତ୍ବୀ ହୁଅନ୍ତି, ସେଥିପାଇଁ ସେ ଜୀବନରେ ସବୁଠାରୁ ବଳି ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ବ ଦେଇ ପାଇଅଛନ୍ତି । କାରଣ ସେ ଭଲ ରୂପେ ବୁଝିପାରୁଥିଲେ ଯେ ଏହିପରି ଏକ ସ୍ବାବଲମ୍ବୀ ଗଣ୍ଡ ଗଢ଼ିବାରେ ହିଁ ସେ ତାଙ୍କ ସତ୍ୟ ଅହିଂସାର ଗୁଣ ସଫଳରେ ଗଠନ କରିପାରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ

ଦେଶର ପ୍ରତ୍ୟେକ ନାଗରିକ ସ୍ବାଶ୍ରୟୀ ହେବା ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ ନ
ଚଳାଇଲେ ସମଗ୍ର ରାଷ୍ଟ୍ର ସ୍ବାଶ୍ରୟୀ ହୋଇ ନ ପାରେ । କାରଣ
ଲୋକମାନଙ୍କୁ ନେଇକରି ତ ରାଷ୍ଟ୍ର ଗଠିତ ! ଲୋକମାନଙ୍କର
ଉଦ୍ୟମ ଓ ଇଚ୍ଛା ବିରୁଦ୍ଧରେ ରାଷ୍ଟ୍ର କିଛି କରିପାରିବା ସମ୍ଭବ
ନୁହେଁ । ତେଣୁ ସେ ବ୍ୟକ୍ତି-ସ୍ବାବଲମ୍ବନ ଉପରେ ରାଷ୍ଟ୍ର-
ସ୍ବାବଲମ୍ବନଠାରୁ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ବ ଦେଇଯାଇଛନ୍ତି । ଆଞ୍ଚଳିକ
ସ୍ବାବଲମ୍ବନ-ଶୀଳତା ଆଣିବାକୁ ହେଲେ ଆତ୍ମମାନଙ୍କୁ ସରଳ
ଜୀବନଯାପନ କରିବାକୁ ହେବ । ଯେତେ ଦୂର ସମ୍ଭବ ସ୍ଥାନୀୟ
ଉତ୍ପାଦନ ଦ୍ବାରା ଆମର ଅଭାବ ମୋଚନ କରିବାକୁ ହେବ ।
ଏଥିପାଇଁ ଯଥେଚ୍ଛାରୁ ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ଉଡ଼ାଇଲେ ଆଉ ଚଳିବ
ନାହିଁ ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶ ଓ ଦେଶବାସୀ ସ୍ବାବଲମ୍ବୀ ହେବାକୁ
ଚେଷ୍ଟା ନ କରୁଥିବାରୁ ହିଁ ସମାଜରେ ଶୋଷଣ ପୂରି ରହିଛି ।
ଆଜି ତଥାକଥିତ ସତ୍ୟ ଦେଶମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନ-
ଧାରଣର ମାନ ବଢ଼ାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅନ୍ୟ ଦୁର୍ବଳ
ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କୁ କରଗତ କରି ଶୋଷଣ କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ।
କିପରି ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟକୁ ନିଜ ଅକ୍ତିଆରରେ ରଖି ଉଦ୍‌ବୃଦ୍ଧ ଜନସଂ-
ସେଠାରେ କଟାଇବାକୁ ହେବ, ସେଥିପାଇଁ ସେମାନେ ବଡ଼
ବ୍ୟଗ୍ର ଓ ବ୍ୟାକୁଳ । ଏହାର ଅବଶ୍ୟମ୍ବାଗ ପରିଣତ ସ୍ବରୂପ ରାଜ୍ୟ
ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଆଜି ଯୁଦ୍ଧ ବିଗ୍ରହ ଓ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀରେ ଅଶାନ୍ତି,
ଅସନ୍ତୋଷ ଲାଗି ରହିଛି । ଆଉ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟୀକ
ଦାଉରୁ ଆଜିକାଲି ଖାନ୍ତି ଖାଦ୍ୟ ଜନସଂସ୍ରାୟ ମିଳୁନାହିଁ ।
ଫଳରେ ଜାତୀୟ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟରେ ଆଞ୍ଚ୍ ଆସୁଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ

ଜୀବନ ଜନସମ୍ମୁଖରେ ସ୍ୱାବଲମ୍ବୀ ହୋଇପାରିଲେ, ଏପରି ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟତାଳି ଦେଲା ନାହିଁ ।

ତେଣୁ ଗାନ୍ଧିଜୀ ନାଙ୍କ ରାମରାଜ୍ୟ ଅର୍ଥାତ୍ ଶ୍ରେଣୀ ଓ ଶୋଷଣମାନ ସମାଜ ଗଠନ କରିବାର କଳ୍ପନା କଲ୍‌ବେଳେ ଏହି ସ୍ୱାବଲମ୍ବନ ଦିଗ ଉପରେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇ ଅଛନ୍ତି । ସେ କହିଛନ୍ତି ଯେ ନିଜ ଉପରେ ନିଜେ ନିର୍ଭର କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା ନ କରି ଯଦି ଭାରତ ପରର ହାତମୁଠାକୁ ଚାହିଁ ବସେ, ତା' ହେଲେ ତା'ର ନବଲବ୍ଧ ସ୍ୱାଧୀନତା ବିପନ୍ନ ହେବ । ଅନ୍ୟ ଦେଶର ଜନସମ୍ମୁଖ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବା ଅର୍ଥ ତାହାର ପ୍ରଭୁତ୍ୱକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବା । ଏହି ଅର୍ଥନୈତିକ ପର୍ୟାୟ ଫଳରେ କେତେ କେତେ ଦେଶ ସେମାନଙ୍କର ରାଜନୈତିକ ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ ମଧ୍ୟ ହରାଇ ବସିଥିବାର ଭୂର ଭୂର ପ୍ରମାଣ ଇତିହାସର ପୃଷ୍ଠା ଲେଉଟାଇଲେ ମିଳିପାରିବ ।

କେତେକ ଲୋକ ଏ ସମ୍ପର୍କରେ ମତ ପ୍ରକାଶ କରି କହନ୍ତି ଯେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶ ସ୍ୱାବଲମ୍ବୀ ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ପୃଥିବୀର ବାଣିଜ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବ । ଫଳରେ ଦେଶ ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଦକ୍ଷ ସମ୍ପର୍କ ଆଉ ରହିବ ନାହିଁ ଓ ଲୋକଙ୍କର ଏକୃତୀ ମନୋଭାବ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବ । କିନ୍ତୁ ଏହା ଠିକ୍ ନୁହେଁ; ପୃଥିବୀ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁ ଅବସ୍ଥାକୁ ଆସିଲାଣି ସେଥିରେ ଦେଶ ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ଆଉ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ମନୋଭାବ ଦେଖାଦେବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ଦେଶ ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ଯେ ବ୍ୟବସାୟ ବାଣିଜ୍ୟ ପୂରାପୂର ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବ, ଗାନ୍ଧିଜୀ ତାହା ଚାହୁଁ ନ ଥିଲେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶ ଯେପରି ଜୀବନଧାରଣର ମୈଳିକ ଆବଶ୍ୟକତା

ପାଇଁ ପରଠାରେ ହାତପାତି ନ ରହନ୍ତି, ସେଥିପାଇଁ ସେ ଯୋର ଦେଇଛନ୍ତି । କାରଣ ଅନେକ ସମୟରେ ଖାଦ୍ୟବସ୍ତୁ ପ୍ରଭୃତି ଜନସଂପାଦନ ପର ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ନିରାଶ ହେଲେ ଦେଶ ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ଚିକ୍ରଭ୍ରମ ବଢ଼ୁଥିବାର ଦେଖାଯାଉଛି । ଫଳରେ ସମତାଶାଳୀ ଦେଶମାନେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶକୁ କୌଣସି ଉପାୟରେ ହାତମୁଠାରେ ରଖି ସେମାନଙ୍କ ମୌଳିକ ଆବଶ୍ୟକତା ମେଣ୍ଟାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି । ବାସ୍ତବିକ ସେହିଠି ଦିଆନିଆର ସମ୍ପର୍କ, ସେଠାରେ ହୃଦୟର ସମ୍ପର୍କ କମ୍ ଥାଏ । ଦେଶ ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସମ୍ପର୍କର ବିକାଶ ସାଧନ କରିବା ଥିଲା ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଜୀବନର ସ୍ୱପ୍ନ । କାରଣ ଏହି ସ୍ୱପ୍ନ ସଫଳ ହେଲେ ହିଁ ଧର-ସ୍ୱର୍ଗ ସମ୍ଭବ ହେବ । ତେଣୁ କେବଳ ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତି ଜନିତରେ ଦେଶ ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ବାଣିଜ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଇବା ଦିଗରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର କୌଣସି ଆପତ୍ତି ନ ଥିଲା । ଗାନ୍ଧିଜୀ ବିଚାରୁ ଥିଲେ ଯେ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶ ଆତ୍ମନିର୍ଭରଶୀଳ ହୋଇପାରିଲେ ହିଁ ଦେଶ ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ନେହ ସତ୍ତାବ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବ ଓ ପୃଥିବୀରୁ ଅଶାନ୍ତି, ଅସନ୍ତୋଷ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ଦୂର ହୋଇଯିବ ।

କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଗାଁକୁ ଏକତ୍ର କରି ସ୍ୱାବଲମ୍ବୀ ଅଞ୍ଚଳ ଗଢ଼ିବା ପାଇଁ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଚାହୁଁଥିଲେ । ଯେତେ ଦୂର ସମ୍ଭବ ଏହି ଗାଁଗୁଡ଼ିକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଯୋଜନାନୁଯାୟୀ ସେମାନଙ୍କ ଉତ୍ପାଦନ ଉପରେହିଁ ନିର୍ଭର କରିବେ । ବାହାରୁ ଏହି ଅଞ୍ଚଳକୁ ଜନସମ୍ପର୍କ ଆଣିବାରେ କଟକଣା ପ୍ରୟୋଗ କରାଯିବ । ଏହା ଫଳରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକେ ଯଥେଷ୍ଟ କାମ ପାଇବେ । ସମାଜରୁ

ଅର୍ଥନୈତିକ ଶୋଷଣ ଅନେକ ପରିମାଣରେ କମିଯିବ । ଏଥିପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳରେ ଗ୍ରାମ-ସମବାୟ-ସଂଗଠନ ସବୁ ଗଢ଼ାଯିବା ଉଚିତ । ଆଞ୍ଚଳିକ ଆବଶ୍ୟକତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଭିନ୍ନ ଜନସ୍ତର ଉତ୍ପାଦନ ଦାୟିତ୍ବ ସେମାନଙ୍କୁ ବଢ଼ନ କରିବାକୁ ହେବ ।

କେତେକ ସମାଲୋଚକଙ୍କ ମତ ଯେ ସ୍ବାବଲମ୍ବୀ ଅଞ୍ଚଳ ଗଠନଦ୍ବାରା ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ମନୋଭାବ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଦେଖାଯିବ । କିନ୍ତୁ ଗାଁ ଗାଁରେ ରେଡ଼ିଓ, ଟେଲିଫୋନ ଓ ଗମନାଗମନର ସୁବିଧା କରଗଲେ ଲୋକେ ସମଗ୍ର ଦୁନିଆ ସହିତ ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଭାବରେ ରହିପାରିବେ । ସହରରେ ପକ୍କା ପିରୁରସ୍ତା ତିଆରି ନ ହୋଇ ଜାତୀୟ ଅର୍ଥ ଗାଁ ରସ୍ତା ଓ ନିର୍ଦ୍ଦାମାନଙ୍କର ପୋଲ ଇତ୍ୟାଦି ତିଆରି କରିବାରେ ବିନିଯୁକ୍ତ ହେବା ଉଚିତ ।

ଗାରୀଜୀ ଅନ୍ୟ ଏକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଏହି ସ୍ବାବଲମ୍ବୀ ଅଞ୍ଚଳ ଗଠନର ଅର୍ଥାର୍ଥତା ଉପଲବ୍ଧି କରିଛନ୍ତି । ଦୂର ଅଞ୍ଚଳର ଉତ୍ପାଦିତ ଧ୍ରୁବ୍ୟ ସମ୍ପର୍କରେ ଆମର କୌଣସି ଧାରଣା ନ ଥାଏ । ଆମେ ତାହାକୁ କେବଳ କଣିଦେଉ । କିନ୍ତୁ ଉତ୍ପାଦନ ଯଦି ଅହିଂସା ଉପାୟରେ ନ ହୋଇଥାଏ, ତା'ହେଲେ ଏପରି କଣିବା ଦ୍ବାରା ଆମେମାନେ ପରୋକ୍ଷରେ ହିଂସା ଓ ଶୋଷଣର ସମର୍ଥକ ହୋଇ ଉଠୁ । ଉଦାହରଣ ସ୍ବରୂପ ଆମେ ବିଡ଼ି ବ୍ୟବହାର କରୁ । କିନ୍ତୁ ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ଅଳ୍ପ ବୟସ୍କ ବାଳକ ବାଳିକା ଶିକ୍ଷାପାଷାରେ ଜଳାଞ୍ଜଳି ଦେଇ କେବଳ ଅର୍ଥଲୋଭରେ ବିଡ଼ି ବଳିବାକୁ ବାଧା ହୁଅନ୍ତି । ଆମେ ଏହି ବିଡ଼ି ବ୍ୟବହାର କରିବାଦ୍ବାରା ଶିଶୁ-

ଶୋଷଣର ସମର୍ଥକ ହୋଇ ଉଠୁ । ସେହିପରି ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଉଦ୍‌ବର ଜମିରେ ଆଜିକାଲି ଲାଭ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଧୂଆଁପତ୍ର ବୃକ୍ଷ ହେଉଅଛି । ଆମେ ତାହା ବ୍ୟବହାର କରିବା ଦ୍ଵାରା ଦେଶର ଖାଦ୍ୟସଙ୍କଟରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁ । ଯଦି ସ୍ଥାନୀୟ ଉତ୍ପାଦନ ଉପରେ ଆମେ ନିଜର ଚଳାଚଳ ପାଇଁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ନିର୍ଭର କରୁ, ତାହେଲେ କୌଣସି ଦ୍ରବ୍ୟର ଉତ୍ପାଦନ ସହିତ ଛମିକର ଲଢ଼ୁଲୁହ ମିଶି ରହିଛି କି ନାହିଁ ତାହା ସହଜରେ ଜାଣିପାରୁ । ତେଣୁ ଆମେ ଯଦି ଏକପୁଟ ହେଇ ଏପରି ଜନସଂଖ୍ୟା ବ୍ୟବହାର ନ କରିବାକୁ ଅଶ୍ଳାଘିତ ବାହାରିବା, ତାହେଲେ ଦେଶର ଅର୍ଥନୈତିକ ଶୋଷଣ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ଦୂର ହୋଇ ପାରିବ । ଦେଶ ହସି ଉଠିବ ।

ସୁଶକ୍ତିତ ଅଧିନୀତି

ଦେଶର ଅର୍ଥନୈତିକ ବିକାଶ ସାଧନ ପାଇଁ ସୁଶକ୍ତିତ ଅର୍ଥନୈତିକ ଯୋଜନା ନିତାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । ଏହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଭାରତ ସରକାର ଗୋଟିଏ ପାଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା ତିଆରି କରିଛନ୍ତି । ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଗାର୍‌ଜନର ଗୋଟିଏ ଦୁଇଟି ଉପ-ଦେଶ ଅବଶ୍ୟକ ବୁଝାଯିବ ।

ଆଜିକାଲି ଭାରତର ଶତକରା ସବୁରି ଭାଗ ଲୋକ ଜୀବନ-ଧାରଣ ପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ କୃଷି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରନ୍ତି । ଏହାଦ୍ଵାରା ଜମିସବୁ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ହୋଇ ମୁଣ୍ଡପିଣ୍ଡ ଉତ୍ପାଦନ ପରିମାଣ କମିଯାଉଛି । ଏହି ଅଳ୍ପ ଜମିର ଉତ୍ପାଦନ ପରିମାଣ

ଭୂଷୀକୁ ବର୍ଷତମାମ୍ ଶାଦ୍ୟ ଯୋଗାଇ ପାରୁନାହିଁ । ଭୂଷୀ ଖାଇବାକୁ ନ ପାଇ ଶ୍ରେକ ଓପାସରେ ଅସ୍ଥି କଳାଳସାର ହୋଇ ଉଠୁଛି । କୃଷିର ଯଥାର୍ଥ ଉନ୍ନତ ସ୍ଥାପନ କରିବାକୁ ହେଲେ ଏହି ଦୁର୍ଗତକୁ ସୁଧାରିବାକୁ ହେବ ।

ସ୍ଵାରତ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅନେକ ଜିନିଷ ବିଦେଶରୁ ଆମଦାନୀ କରୁଛି । କିନ୍ତୁ ଏକ ସୁଚିନ୍ତିତ ଯୋଜନା ଫଳରେ ଏହିସବୁ ଜିନିଷକୁ ଆମ ଦେଶରେ ହିଁ ଉତ୍ପାଦନ କରିବାକୁ ହେବ । ବ୍ରିଟିଶ ସରକାରଙ୍କ ଦେଉଶହ ବର୍ଷ ରାଜତ୍ଵ ଫଳରେ ଆମ୍ଭେମାନେ ଆତ୍ମମାନଙ୍କର ପାରମ୍ପରିକ ଜଳାନୈପୁଣ୍ୟ ହରାଇ ବସିଛୁ । ଅନନ୍ୟୋପାୟ ହୋଇ ଆମ୍ଭେମାନେ କେବଳ ଜମିଖଣ୍ଡକୁ କାମୁଡ଼ି ଧରିଛୁ । ଏହି ଦୁର୍ଗତରୁ ମୁକ୍ତିଲାଭ କରିବାକୁ ହେଲେ ଆମଦେଶ ଯେପରି ପୂର୍ବପରି ହସ୍ତଶିଳ୍ପରେ ପରକାଷ୍ଠା ଲାଭ କରିପାରେ, ସେଥିପ୍ରତି ଜାଣାୟୁ ଉଦ୍ୟମ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ବାଣିଜ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ ଉପରେ ସରକାରଙ୍କର ପୂର୍ବ କଟକଣା ରହିବା ଉଚିତ । ଦେଶରୁ ଯେପରି ଗୋଟିଏ ଟଙ୍କା ବିଦେଶକୁ ଅଥବା ଚାଲି ନ ଯାଏ, ସେଥିପ୍ରତି ସରକାରଙ୍କୁ କଡ଼ା କୃଷ୍ଣ ଦେବାକୁ ହେବ । ଯେତେ ଦୂର ସମ୍ଭବ ସରକାର ସ୍ଵାବଲମ୍ବୀ ଅଞ୍ଚଳମାନ ଗଢ଼ି ସେହି ଅଞ୍ଚଳର ରାଜସ୍ଵକୁ ସେଠାର ଲୋକ-କଲ୍ଲାଣକର କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲଗାଇବା ଉଚିତ । ସମୁଦାୟ ଦେଶର ରୁଦ୍ଧିଦା ଅନୁଯାୟୀ ଯେପରି ଦେଶର ଉତ୍ପାଦନରୁ ଯୋଗାଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇପାରେ, ସେଥିପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେବାକୁ ହେବ । ତା ଅର୍ଥ କେବଳ ବିଦେଶରୁ ଆମଦାନୀକୁ ଅନ୍ଧସ୍ରାବରେ

ବନ୍ଦ କରିଦେଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ଆତ୍ମମାନଙ୍କୁ ଏଥିପାଇଁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଦେଶର କୁଟୀରଶିଳ୍ପ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବାକୁ ହେବ । ଅଧିକ ସାଧ୍ୟକ ଲୋକ ଯେପରି ଖବିକାର୍ଜନ ପାଇଁ କୁଟୀରଶିଳ୍ପ ଓ ଆକୃଷ୍ଟ ଦୁଆର, ସେପରି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାକୁ ହେବ । ଆଉ ମଧ୍ୟ କୁଟୀରଶିଳ୍ପରୁ ଉତ୍ପାଦନ ପରିମାଣ ଯେପରି ଅମର ଗୃହିତା ମେଣ୍ଟାଇପାରେ, ସେଥିପ୍ରତି ମନପ୍ରାଣ ଦେଇ ଉଦ୍ୟମ କରିଯିବା ଉଚିତ । ଅବଶ୍ୟ ଏହା ବ୍ୟଞ୍ଜିତ କେତେକ ଜନିଷକୁ ମଧ୍ୟ ଜାଣିପାରୁଛନ୍ତି କଳିକାରଖାନାଦ୍ୱାରା ଉତ୍ପାଦନ କରିବାକୁ ହେବ । ମୋଟ ଉପରେ ଦେଶର ସ୍ୱାବଲମ୍ବନ, ବେକାର ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ, ଲୋକମାନଙ୍କ ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥାର ଉନ୍ନତି ସାଧନ—ଏସବୁକୁ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ ଆତ୍ମମାନଙ୍କୁ ଦେଶର ଉତ୍ପାଦନ ପରିମାଣ ବଢ଼ାଇବାକୁ ହେବ ।

ଆମଦେଶରେ ଗୃଷ ପାଇଁ କେବଳ ଗୃଷ କରିବାର ଯେଉଁ ପରମ୍ପରା ରହିଛି, ତାକୁ ବଦଳାଇ ଦିଆଯିବା ଉଚିତ । ଦେଶ ଯେପରି ଖାଦ୍ୟରେ ପୂରାପୂର ସ୍ୱାବଲମ୍ବୀ ହୋଇପାରେ, ସେଥିପ୍ରତି ପ୍ରାଣୀ ଉଦ୍ୟମ ହେବା ଦରକାର । ଏ ଦିଗରେ ଆତ୍ମମାନଙ୍କୁ ଚୀନ ଦେଶର ଆଦର୍ଶ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ହେବ । ଅଳ୍ପ ଜମିରୁ ଯେପରି ଅଧିକ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦିତ ହୋଇପାରିବ, ସେଭଳି ଜାଣିପାରି ଯୋଜନା ଓ ଉଦ୍ୟମ ହେବା ଲୋଡ଼ା ।

କୁଷିର ବିକାଶ ଦିଗରେ ପ୍ରଥମେ ଆମ ଦେଶ ପାଇଁ ଜଳସେଚନର ସୁବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାକୁ ହେବ । ଏହା ଅତି ଜରୁରୀ । ଭାରତର ଗୃଣୀ ପାଣିମୁହ ଏ ସୁବିଧାରେ ପାଇଲେ ଅଳସୁଆ ହୋଇ କଦାପି ବସିରହନ୍ତା ନାହିଁ । ଏହା ବାଦ୍ ସାଧାରଣ

ରୂପୀ ଯେପରି ବୈଜ୍ଞାନିକ ଗୁଣପ୍ରଣାଳୀକୁ ଭଲଭାବରେ ବୁଝି
ତାହାକୁ ଉତ୍ପାଦନବୃଦ୍ଧି ଦିଗରେ ପ୍ରୟୋଗ କରେ, ସେଥିପାଇଁ
ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ସବୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ହେବ । ଆମ ଦେଶର
ଅଧିକାଂଶ ଲୋକ କୃଷି-ଜ୍ଞାନ; ତେଣୁ କୃଷି-ବିଜ୍ଞାନକୁ ସାଧାରଣ
ଶିକ୍ଷାର ଏକ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ଅଙ୍ଗରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ହେବ ।
ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଗୁରୁ ଦେଶ ପରି ଦେଶ ପାଇଁ “କୃଷି-ଉଦ୍ୟାନ” ସବୁ
ସ୍ଥାପନ କରିବାକୁ ହେବ । ଏଥିରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଦର୍ଶନମାନ ଖୋଲି
ସାଧାରଣ ଗୁଣୀଙ୍କୁ କୃଷି-ବିଜ୍ଞାନ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯିବା ଦରକାର ।
ସାଧାରଣ ଗୁଣୀର ଜମି ଉପରେ ଦାମ୍ନ ସ୍ୱୀକୃତି ହେବା ଉଚିତ ।
ଯେଉଁ ଲୋକ ଦେଶର ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧିରେ ସାମାଜିକ ନୁହେଁ,
ତାହାର ଜମି ବା ଉତ୍ପାଦନ କୌଣସିଥିରେ ଦାମ୍ନ ରହିବା
ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

ଦେଶର ଉତ୍ପାଦନ-ବୃଦ୍ଧି ସମ୍ପର୍କରେ ଆନ୍ତର୍ମାନଙ୍କୁ
ଗୋଟିଏ କଥା ମନେ ରଖିବାକୁ ହେବ । ଆଜିକାଲି ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟର
ଅଭାବ ଯୋଗୁ ଲୋକମାନେ ଭୋକ ଓପାସରେ ରହୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ
ଲଭଦୁଷ୍ଟିରୁ ଅନେକ ଉଦ୍ୟାନ ଜମି କେବଳ ଅଥକତା ପସଲ
ଉତ୍ପାଦନରେ ଲାଗୁଅଛି । ଜମି ଉପରେ ବାସ୍ତବ ପୂର୍ବ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ
ରହିବା ଦରକାର । ଯେଉଁ ଜମିରେ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଭଲଭାବରେ
ଉତ୍ପାଦନ ହୋଇପାରବ, ସେ ଜମିରେ ଯେପରି ଝୋଟ, ଧୂଆଁ ପତ୍ର
ପ୍ରଭୃତି ପସଲ ନ ହୁଏ, ସେଥିପ୍ରତି ପୂର୍ବ ସରକାରୀ କଟକଣା
ପ୍ରୟୋଗ କରାଯିବା ଉଚିତ ।

ଶିଳ୍ପର କେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ବା ଯନ୍ତ୍ରଶିଳ୍ପ

ଆଧୁନିକ ଯୁଗରେ ଯେଉଁ ଦେଶ ଶିଳ୍ପକ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଗ୍ରଗତି କରିପାରୁଛି, ସେହି ଦେଶ ଅଧିକ ଉନ୍ନତ, ଧନଶାଳୀ ଓ ଶମତାଶାଳୀ ହୋଇ ପାରୁଛି; ତେଣୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶ ଶିଳ୍ପପ୍ରଧାନ ହେବା ପାଇଁ ଆଜିକାଲି ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରୁଛନ୍ତି । ଦେଶ ଲିଙ୍ଗ-ସମ୍ବନ୍ଧ ହେବାଦ୍ୱାରା ଲୋକଙ୍କର ଆୟ ବଢ଼େ ଓ ଅଧିକ ଉତ୍ପାଦନ ଫଳରେ ଜିନିଷପତ୍ରର ଦରଦାମ୍ କମେ । ଲୋକଙ୍କର ସ୍ୱସ୍ୱଶକ୍ତି ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା ଫଳରେ ସେମାନେ ଶୁଦ୍ଧିବାସିରେ ରହନ୍ତି । ଏହା ଦ୍ୱାରା କେତେକ ମଧ୍ୟ କାମ ପାଇପାରନ୍ତି । ତେଣୁ ଦେଶକୁ ଶିଳ୍ପସମୃଦ୍ଧ କରିବାରେ କାହାର କୌଣସି ଆପତ୍ତି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏହାର ସୁଦୂର ପରିଣତି ସମ୍ପର୍କରେ ଅନୁମାନଙ୍କୁ ସତେତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶିଳ୍ପସମୃଦ୍ଧ ଦେଶର ବହୁ ବର୍ଷ-ବ୍ୟାପୀ ଅନୁଭୂତିରୁ ଆନୁମାନଙ୍କର ଅନେକ କଥା ଶିଖିବାର ଅଛି । ଭାରତ ଯଦି ଏହି ଅନୁଭୂତିରୁ କିଛି ଫାଇଦା ଉଠାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା ନ କରେ, ତାହେଲେ ଯେତେବେଳେ ତାକୁ ଅନୁତାପ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତେଣୁ ଏ ସମ୍ପର୍କରେ ସବୁ ବିଷୟ ଶିଳ୍ପଭିତ୍ତି ଭାବରେ ବିଚାର କରି ଆମକୁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟତର କର୍ମପନ୍ଥା ସ୍ଥିର କରିବାକୁ ହେବ ।

ପୂର୍ବର ଶିଳ୍ପସମୃଦ୍ଧ ଦେଶମାନେ ସେମାନଙ୍କର ବହୁ ଉତ୍ପାଦନକୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନୁନ୍ନତ ଦେଶମାନଙ୍କୁ ଶୋଷଣ କରିବାର ଅଧିକାର ପ୍ରୟୋଗ କରିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେ ଯୁଗ ଏବେ ପ୍ରାୟ ଆଉ ନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶ ଆଜିକାଲି ଚେତିଲେଖି ଓ ଏହି

ଶୋଷଣ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅସ୍ତ୍ରୋତ୍ତଳନ କଲେଣି । ତେଣୁ ଦେଶର ଶିଳ୍ପରେ କେତେକ କଟକଣା ପ୍ରୟୋଗ କରି ଲୋକସାଧାରଣଙ୍କର ରୁଚିତା ଅନୁଯାୟୀ ଉତ୍ପାଦନ କରିବାକୁ ହେବ । କାରଣ ବହୁ ଉତ୍ପାଦନ କେନ୍ଦ୍ରୀକୃତ ଶିଳ୍ପବ୍ୟବସ୍ଥାର ଏକ ପ୍ରଧାନ ଲକ୍ଷଣ । ଏହି ବହୁ ଉତ୍ପାଦନରେ ସ୍ୱାଧୀନ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ନ ରହିବାରୁ ପୃଥ୍ୱୀରେ ଆଜି ସବୁପ୍ରକାର ବିଭ୍ରାଟ ଦୃଶ୍ୟ । ଅବଶ୍ୟ ଏପରି ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅତି ଦୁଃସାଧ୍ୟ ।

ବୃହଦାକାର ଶିଳ୍ପ କାରଖାନାସବୁ ତିଷ୍ଠି ରହିଲେ ପୃଥ୍ୱୀରୁ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ଲେପ ପାଇପାରିବ ନାହିଁ । କାରଣ ବୃହଦାକାର ଶିଳ୍ପ କଞ୍ଚାମାଲ ପାଇଁ ବହୁ ଦୂର ଦେଶମାନଙ୍କ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ନିର୍ଭର କରେ । କଞ୍ଚାମାଲର ନିୟମିତ ଯୋଗାଣ ଚାଲୁ ରଖିବା ପାଇଁ କେନ୍ଦ୍ରୀକୃତ ଶିଳ୍ପ-ପ୍ରଧାନ ଦେଶ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରାଜ୍ୟକୁ ନିଜ ଅକ୍ରିଆରେ ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି । ଏହାଦ୍ୱାରା ବୃହଦାକାର କଳକାରଖାନାଗୁଡ଼ିକ କଞ୍ଚାମାଲର ଅଭାବରେ ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବାର ଆଶଙ୍କା ନ ଥାଏ । ବହୁ ଉତ୍ପାଦନ କେନ୍ଦ୍ରୀକୃତ ଶିଳ୍ପର ପ୍ରଧାନ ଲକ୍ଷଣ । ଉତ୍ପାଦିତ ଗ୍ରନ୍ଥକୁ ବିକ୍ରି କରିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ସୁଦୂର ପ୍ରସାରିତ ବଜାର ଦରକାର । ଏହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଶିଳ୍ପ-ପ୍ରଧାନ ଦେଶମାନେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶିଳ୍ପାନୁଲ୍ଲତ ଦେଶଗୁଡ଼ିକୁ କୌଣସି ଉପାୟରେ କରାଯୁକ୍ତ କରି ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଲୁଭକଣ ବଜାରରେ ପରିଣତ କରନ୍ତି । କେବଳ ଏହି କାରଣରୁ ପୃଥ୍ୱୀରେ ଆଜି ଅନେକ ଦେଶ ପରପଦାନତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଭାରତ ମଧ୍ୟ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାଣ୍ଡାତ୍ୟ ଦେଶମାନଙ୍କର ଟିକାର ହୋଇ ରହିଥିଲା; ତେଣୁ ଦେଶରେ କେନ୍ଦ୍ରୀକୃତ

ବୃହଦାକାର ଶିଳ୍ପକାରଖାନା ସବୁ ବନ୍ଧୁ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୃଥିବୀରୁ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ମନୋବୃତ୍ତି ଲୋପ ପାଇବା ଅସମ୍ଭବ ।

ଶିଳ୍ପୋନ୍ମତ ଦେଶମାନଙ୍କର ଏହି ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ମନୋବୃତ୍ତି ରହିଥିବାରୁ ହିଁ ପୃଥିବୀରେ ଏବେ ଏତେ ଯୁଦ୍ଧ ବସ୍ତ୍ରତ, ଅଶାନ୍ତ, ଅସନ୍ତୋଷ ଲାଗିରହିଛି । ନିରାହ ଦେଶରୁଡ଼ିକର ରାଜନୈତିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ଅଧିକାର ଲୋପ କରିବା ପାଇଁ ସେମାନେ ନିଜ ନିଜ ମଧ୍ୟରେ କଳିଗୋଳ କରୁଛନ୍ତି । ଏହି କାରଣରୁ ନିକଟ ଅତୀତରେ ଦୁଇ ଦୁଇଟି ମହାଯୁଦ୍ଧ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥିଲା ଓ ଆଉ ଏକ ଶତାୟୁ ମହାଯୁଦ୍ଧ ପାଇଁ ପୃଥିବୀ ଏବେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ଆଉଁଗୋଟିଏ କଥା ଏହି ଯେ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ମନୋବୃତ୍ତି ଫଳରେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଶାନ୍ତିସନ୍ତୋଷ ପୃଥିବୀରେ ଏକ କଥାର କଥା ହୋଇ କେବଳ ରହିଛି । ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ସନ୍ଦେହ, ଭୟ ଓ ଦ୍ଵେଷ ପରିରହିଛି । ମୋଟ ଉପରେ ସଭ୍ୟତା ଓ ସଂସ୍କୃତି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବରୁଣ କଲେ ପୃଥିବୀ ଦିନକୁ ଦିନ ରସାତଳଗାମୀ ହେଉଛି ।

କେତେକ ଲୋକ ମତପ୍ରକାଶ କରି କହନ୍ତି, ଯେ ବୃହଦାକାର ଶିଳ୍ପଗୁଡ଼ିକୁ ରଖି ବହୁ ଉତ୍ପାଦନରେ ସ୍ଵାଧୀନ କଟକଣା ଓପେରା କରାଗଲେ ପୃଥିବୀର ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ଆଉ ସମ୍ଭବ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମିଲ୍ ମାଲିକ ଯନ୍ତ୍ରଶିଳ୍ପର ତରମ ଉତ୍ପାଦକା ଶକ୍ତି ଅନୁଯାୟୀ ଅଳ୍ପ ସମୟରେ ଅଧିକ ଉତ୍ପାଦନ କରିବାକୁ ମନ ବଳାଏ । କାରଣ ଯନ୍ତ୍ରଶିଳ୍ପର ବହୁ ଉତ୍ପାଦନ ଦଗଡ଼ି ଅବହେଳିତ ହେଲେ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର ପାରଶ୍ରମିକ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଖର୍ଚ୍ଚ ବାବଦରେ ଜନସମ୍ପର ଉତ୍ପାଦନ, ଖର୍ଚ୍ଚ

ବଢ଼ିଯିବ, କଳଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ମହଙ୍ଗା ହୋଇଯିବ ଏବଂ ପରିଣାମରେ ପୃଥିବୀ-ବଜାରରେ ସେସବୁ ପ୍ରତିଦ୍ରବ୍ୟତା କରିପାରିବ ନାହିଁ । ସ୍ଥାନୀୟ ଲୋକମାନଙ୍କର ଚାହିଦାଦୃଷ୍ଟିରୁ ଉତ୍ପାଦନ କଲେ ମିଲ୍‌ମାଲିକର ବହୁତ କ୍ଷତି ହେବ । ଏହି କାରଣରୁ ମିଲ୍‌ମାଲିକ ଚାହିଦା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଉତ୍ପାଦନ କରେ ନାହିଁ । ପ୍ରଥମେ ଯଥାକ୍ରିୟ ବହୁ ଉତ୍ପାଦନ କରି ପରେ ଯେ କୌଣସି ଉପାୟରେ ସେସବୁ ଜନସଂପାଦକ ବଜାର ସୃଷ୍ଟିକରେ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶରେ ବଜାର ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ହେଲେ ହିଁ ହିଂସାର ଅଣ୍ଟା ନେବାକୁ ହେବ । ମିଲ୍‌ମାଲିକ ସେବାଗ୍ରାହକରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ହୋଇ ଲୋକଙ୍କ ଚାହିଦାଦୃଷ୍ଟିରୁ ଉତ୍ପାଦନ କରିବା ପାଇଁ ଆଶା କରିବା ବିଚିତ୍ର ନା ମାତ୍ର ।

ଯନ୍ତ୍ରଶିଳ୍ପର ବିକାଶ ହେତୁ ଆଜି ପୃଥିବୀରେ ମାନବିକତା ପ୍ରାୟ ଲୋପ ହୋଇଯିବାକୁ ବସିଛି । ଶିଳ୍ପୋନ୍ନତ ଦେଶ ଓ ମିଲ୍‌ମାଲିକମାନେ ଲାଭଦୃଷ୍ଟିରୁ ହିଁ ସବୁ କଥା ବିଚାର କରୁଛନ୍ତି ଏବଂ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଲାଭ ପାଇଁ ଦେଶରେ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଚାହୁଁ ନାହାନ୍ତି । କେତେକ ବ୍ୟବସାୟୀ ଓ ମିଲ୍‌ମାଲିକ ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତି ଜନସଂପାଦକ ନଷ୍ଟ କରି ଦେଇ ଓ ଅନ୍ୟ କେତେକ ଜନସଂପାଦକ ଏକଗୁଡ଼ିଆ ଅଧିକାର କରି ବଜାରରେ ସେସବୁ ଜନସଂପାଦକ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ ସୃଷ୍ଟିକରନ୍ତି । ଏହା ଫଳରେ ଚାହିଦା ଓ ଜନସଂପାଦକ ଦରଦାମ ବଢ଼ିଯାଏ । ଲାଭରେ ବ୍ୟବସାୟୀମାନେ ଏହାଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଶୋଷଣ କରି ଲାଭବାନ୍ ହୁଅନ୍ତି । ଏପରି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଶୀଘ୍ର ବଦଳିବା ଦରକାର ।

କେନ୍ଦ୍ରୀକୃତ ଶିଳ୍ପବ୍ୟବସ୍ଥା ଗଣତନ୍ତ୍ରଶାସନର ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିରୋଧୀ । ଅର୍ଥମାତ୍ରସେଷରେ କେନ୍ଦ୍ରୀକୃତ ଶିଳ୍ପବ୍ୟବସ୍ଥା ଯାହା, ରାଜନୀତି ସେକ୍ସରେ ଏକତନ୍ତ୍ରବାଦ ବି ସେଇଆ । କେନ୍ଦ୍ରୀକୃତ ଶିଳ୍ପବ୍ୟବସ୍ଥାର ବିକାଶ ପାଇଁ ଅଳ୍ପ କେତେକ ଲୋକଙ୍କ ହାତରେ କ୍ଷମତାର କେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ନିତ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ । ତେଣୁ ଅସଲ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଶାସନ ଏଭଳି ଦେଶରେ ମୁଣ୍ଡଟେକି ଉଠିବା ସମ୍ଭବ ନୁହଁ । ଆଉ ମଧ୍ୟ କଳକାରଖାନା ମାଲିକର କଥାହିଁ ନିୟମ ଓ ସେହି ଆଦେଶକୁ ବେଦବାକ୍ୟ ପରି ଶ୍ରମିକମାନେ ମାନିବାକୁ ଏକରକମ ବାଧ୍ୟ । ତେଣୁ ଯନ୍ତ୍ରଶିଳ୍ପ ଗଣତନ୍ତ୍ର-ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିରୋଧୀ ।

ଶିଳ୍ପର କେନ୍ଦ୍ରୀକରଣଦ୍ୱାରା କ୍ଷମତା ଓ ଧନ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱତଃ କେନ୍ଦ୍ରୀକୃତ ହୋଇଯାଏ । ଏହାଦ୍ୱାରା ସମାଜରେ ଧନ, ଗରିବ ଅର୍ଥାତ୍ ଶୋଷକ ଶେଷିତ ଶ୍ରେଣୀର ଉତ୍ଥବ ହୁଏ ଓ ଦେଶର ଧନମାନେ ଅଧିକ ଧନ ଓ ଗରିବମାନେ ଅଧିକ ଗରିବ ହୁଅନ୍ତି । ଦେଶର ଧନସମ୍ପତ୍ତି କେତେକ ପୁଞ୍ଜିପତି ଓ ଶିଳ୍ପମାଲିକଙ୍କଠାରେ ‘ଗୁରୁତ୍ୱ’ ହୋଇ ରହିବା ଦ୍ୱାରା ଦେଶର ଅଧିକାଂଶ ଲୋକଙ୍କର ସ୍ୱପ୍ନଶକ୍ତି କମିଯାଏ ; ତେଣୁ ଜନସମ୍ପଦ ବିକାଶ ନ ହୋଇ ବଜାରରେ ଠୁଳହୋଇ ରହେ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଆମେରିକାର ଜଣେ ସାଧାରଣ ଲୋକ ସେଠାର ଉଲ୍ଲତ ଶିଳ୍ପକଳାକୁ ସର୍ବବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ଅସମର୍ଥ ହୁଏ । ତେଣୁ ଏହା ଅର୍ଥମାତ୍ରସେକ୍ସରେ ଅତଳ ଅବସ୍ଥା ସୃଷ୍ଟି କରେ । ଏହି ଅବସ୍ଥାକୁ ସୁଧାରିବା ପାଇଁ ଅନ୍ୟ ଦେଶର ବଜାରକୁ ହାତ କରିବା ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇପଡ଼େ । ଫଳରେ ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗେ । ବହୁ

ଉତ୍ପାଦନ ଓ ଲୋକସାଧାରଣଙ୍କର ଅଭାବ ହାତ ଧରି ଡୋଲ ଶିଳ୍ପୋନ୍ନତ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଗଠିକରନ୍ତି । ତେଣୁ ସେଠାରେ କଳଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଅଳ୍ପ କେତେ ଜଣ ମାତ୍ର ବ୍ୟବହାର କରି ପାରନ୍ତି ।

ଦେଶର ଲୋକସାଧାରଣଙ୍କ ସ୍ୱପ୍ନଶକ୍ତି ଯେତେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବ, ଶିଳ୍ପଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ସେତେ ଅଧିକ ବନ୍ଦୀ ହୋଇପାରିବ; ଶିଳ୍ପପତିମାନେ ଏହା ମନେ ରଖିବା ଦରକାର । ତେଣୁ ଲୋକସାଧାରଣଙ୍କ ଅର୍ଥନୈତିକ ଅବସ୍ଥାକୁ ସୁଚ୍ଛଳ କରିବା ଶିଳ୍ପପତିମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କଠାରେ ଏହି ମନୋଭାବ ଦେଖା ଦେଉ ନ ଥିବା ବଡ଼ ଦୁଃଖର କଥା ।

କେନ୍ଦ୍ରୀକୃତ ଶିଳ୍ପବ୍ୟବସ୍ଥାର ଯେତେ ଉନ୍ନତ ହେବ, ଦେଶର ବେକାର-ସମସ୍ୟା ସେତେ ଖରା ହୋଇ ଉଠିବ । ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ କଥାରେ—ଶ୍ରମ-ସଞ୍ଚୟର ଉପାୟହିଁ ବେକାର-ସୃଷ୍ଟିର ଉପାୟ । ଶ୍ରମ-ସଞ୍ଚୟର ଉପାୟ ସ୍ୱରୂପ ସାଧାରଣତଃ କଳକାରଖାନାର ଆଶ୍ରୟ ନେବାକୁ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ଭାରତର ସମସ୍ୟା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର । ଏଠାର ଭୋକଲ ଓ ବେକାର ହୋଇ ରହିଥିବା ଅସଂଖ୍ୟ ଲୋକଙ୍କୁ କାମ ଯୋଗାଇବା ହିଁ ଭାରତ ପକ୍ଷରେ ଆଜି ପ୍ରଧାନ ସମସ୍ୟା । ଭାରତର ପୃଷ୍ଠିବଳ ନାହିଁ—ଅଛି ମାନବବଳ । ତେଣୁ ନିଜ ଦେଶର ଅବସ୍ଥା ବିଚାର ନ କରି କେବଳ ଆମେରିକା ଓ ରୁଷିଆ ପ୍ରଭୃତି ଦେଶଙ୍କୁ ଅନ୍ଧ ଅନୁକରଣ କରିବା ଆତ୍ମମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଆତ୍ମଦାୟୀ ହେବ । ଆମେରିକାରେ ଲୋକଙ୍କୁ କପରି ଜନସଂଖ୍ୟା ଯୋଗାଇବାକୁ ହେବ, ସେ ପ୍ରଶ୍ନ ଆଜି ଉଠୁନାହିଁ । କଳକାରଖାନାର ବହୁ ଉତ୍ପାଦନକୁ କପରି ଗ୍ରାହକ

ଯୋଗାଇବାକୁ ହେବ, ତାହା ଆଜି ସେଠାର ପ୍ରଧାନ ସମସ୍ୟା । କଳକାରଖାନା ମଧ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟର ସୃଜନ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଓ କର୍ମପ୍ରେରଣାକୁ ମାରିପକାଏ । ମୋଟ୍ ଉପରେ ଏହା ମନୁଷ୍ୟର ମାନବିକତାକୁ ନଷ୍ଟ କରିଦିଏ ।

ଗାନ୍ଧୀଜୀ କଲର ବିରୋଧୀ ନ ଥିଲେ । ସେ ଥିଲେ ଶୋଷଣର ପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିପକ୍ୱ । ସେ ସସ୍ଥ କହୁଛନ୍ତି—“ମୁଁ ଯନ୍ତ୍ରକୁ ଦୃଶ୍ୟ କରେନାହିଁ । ସବୁର ମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଉଦ୍ଭାବନକୁ ମୁଁ ପସନ୍ଦ କରେ । କୋଟି କୋଟି କୁଟୀରବାସୀଙ୍କର ବୋଝ ଭାରକୁ ଲଘବ କରୁଥିବା ଯନ୍ତ୍ରକୁ ମୁଁ ସ୍ୱାଗତ କରିବି ।” କିନ୍ତୁ ଲୋକଙ୍କୁ ଅଳସୁଆ ରଖି ଜଡ଼ ଯନ୍ତ୍ରପାତିକୁ କାମ ଯୋଗାଇ ସତଳ କରିବା ନୈତିକତାବିରୁଦ୍ଧ ବୋଲି ସେ ବିଚାରୁଥିଲେ । ମୋଟ୍‌ଉପରେ ଶୋଷଣୀୟ କଳକାରଖାନା (Non-exploiting machinery) ବିରୁଦ୍ଧରେ ସେ ସ୍ୱର ଉଠାଇ ନାହାନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନର କେନ୍ଦ୍ରୀକୃତ ଶିଳ୍ପବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଳ୍ପ କେତେକ ଲୋକଙ୍କୁ କାମ ଯୋଗାଇ ସେମାନଙ୍କର କ୍ଷମତା ଓ ଧନର ବୃଦ୍ଧି ସାଧନ କରେ । କୋଟି କୋଟି ଲୋକଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରଭୁତ୍ୱ କରିବା ପାଇଁ ଏହା ମୁଣ୍ଡିମେସ୍ ଲୋକଙ୍କୁ ସୁବିଧା ଦିଏ । କିନ୍ତୁ ଗାନ୍ଧୀଜୀ ଚାହୁଁଥିଲେ—ସବୁ ଲୋକଙ୍କର ଏହି ଧନ, କ୍ଷମତା ଓ ସୁବିଧା ନେଇ ସମ ଅଧିକାର ରହୁ । ତାହା ସମ୍ଭବ ହେଉ ନ ଥିବାରୁ କଳକାରଖାନା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଗାନ୍ଧୀଜୀ ଅହିଂସ ସଂଗ୍ରାମ ଚଳାଇଥିଲେ ।

ଲୋକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥାର କେତେକ କାରଣ ରହିଛି । ଯେଉଁ ଦେଶରେ କଞ୍ଚାମାଲ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ତୁଳନାରେ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଉତ୍ପାଦିତ ହୁଏ, ସେଠାରେ କଳକାର-

ଖାନାର ଆଶ୍ରୟ ନେବା ନିତାନ୍ତ ଦରକାର ହୋଇପଡ଼େ । ଆମେରିକା ଓ ରୁଷିଆ ପ୍ରଭୃତି ଦେଶରେ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ଅନୁପାତରେ ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ବଳ (Natural resources) ଖୁବ୍ ବରଷ । ତେଣୁ ସେଠାରେ ଜଳର ସାହାଯ୍ୟ ନେବା ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ । ଲୋକଶିକ୍ତିର ଅଭାବ ମଧ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ରଶିଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ଅନ୍ୟ ଏକ କାରଣ । କିନ୍ତୁ ଭାରତର ଅବସ୍ଥା ଠିକ୍ ବିପରୀତ । ଭାରତରେ ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ବଳ ନାହିଁ କି ସୃଷ୍ଟି ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ଲୋକଶିକ୍ତି ଏଠାରେ ଭରପୂର । ତେଣୁ ଲୁହା, ରେଲଟ୍ରେଡ୍, ମଟରକାର ପ୍ରଭୃତି ଯେଉଁ ବୃହଦାକାର ଶିଳ୍ପର ଉତ୍ପାଦନ ବ୍ୟବସ୍ଥା କୃତ୍ରିମ-ଶିଳ୍ପ ଦ୍ଵାରା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ, କେବଳ ସେହିଭଳି ଶିଳ୍ପର ଚକ୍ରାନ୍ତୀକରଣ ଏଠାରେ କରାଯାଇ ପାରେ ।

ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଅଶାନ୍ତି

ଶିଳ୍ପର ଚକ୍ରାନ୍ତୀକରଣ ଫଳରେ ଶିଳ୍ପପତି ସମୟ ଓ ସ୍ଥାନକୁ ଜୟ କରି ବହୁ ଉତ୍ପାଦନର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରେ । ଯେତେ ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଯେତେ ଅଧିକ ଉତ୍ପାଦନ ହେବ, ମିଳିମାଲିକ ପକ୍ଷରେ ସେତେ ଲାଭ । ଶିଳ୍ପକ୍ଷେତ୍ରରେ ବହୁ ଉତ୍ପାଦନ ପାଇଁ ପ୍ରତିଦ୍ଵନ୍ଦ୍ଵିତାହିଁ ପୃଥିବୀରେ ସାମାଜ୍ୟବାଦ ପ୍ରସାରରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛି । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦୁର୍ବଳ ରାଜ୍ୟକୁ ଅଧିକାର କରି କଞ୍ଚାମାଲ ସୁରକ୍ଷାରେ ଧାର୍ଯ୍ୟ ରଖିବା ପାଇଁ ଶିଳ୍ପୋନ୍ନତ ଦେଶମାନେ ନାନା ଫନ୍ଦ ଫିକର ବାହାର କରିବା ଅତି ସ୍ଵାଭାବିକ । ଏ ସମ୍ପର୍କରେ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଥିବା ଲଙ୍କାସାପୁର ଲୁଗା କାରଖାନାର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦିଆଯାଇପାରେ ।

ଆଉ ମଧ୍ୟ ବିଦେଶୀ ରାଜ୍ୟକୁ ଦବେଇ ଚପେଇ ସବୁଦିନ ପାଇଁ କରଗତ କରି ରଖିବାକୁ ହେଲେ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ଲେଡ଼ା । ବହିଷ୍କାରିତଙ୍କର ସୁବିଧା ପାଇଁ ଜଳପଥଗୁଡ଼ିକୁ ନିରାପଦ ରଖିବା ଦରକାର । ତେଣୁ ଯୁଦ୍ଧଜାହାଜ ଗୁଡ଼ିଏ ରଖିବାକୁ ହେବ । ସେହିପରି ଯେମିତି ରାଜ୍ୟର ଖବର ଅନ୍ତର ଜାଣିବା ଓ ଭୁରନ୍ତ୍ର ପ୍ରତିକାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ପାଇଁ ଉଡ଼ାଜାହାଜବାହିନୀ ରଖିବା ବି ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଉଠେ । ଏହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଦେଶ ତମାମ ଅସୁବିଧା କାରଖାନା ଖୋଲିବାକୁ ପଡ଼େ । ଏସବୁ ପ୍ରତିକାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଅଶାନ୍ତର ବାଜ ବୁଣେ ।

ପୃଥିବୀରେ ଗୃହଦା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଉତ୍ପାଦନ ହେଉଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିଂସା ଓ ଶାନ୍ତିରଙ୍ଗର କୌଣସି ଅଟଙ୍କା ନ ଥାଏ ; କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ବ୍ୟତିଷେଷ ଘଟିଲେ ଯୁଦ୍ଧ ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଉଠେ ।

ପୂର୍ବେ ଗୃହଦା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ସବୁପ୍ରକାର ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଉଥିଲା ; କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯନ୍ତ୍ରଶିଳ୍ପ ଯୋଗେ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜନସମସ୍ତ ପାଇଁ ଗୃହଦା ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଉଛି । କାରଣ କୃଷିମ ଅଭାବ ବୃଦ୍ଧି ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଅଶାନ୍ତି ଅସନ୍ତୋଷର ମୂଳ କାରଣ । ଏହାଦ୍ୱାରା ପୃଥିବୀର ସଭ୍ୟତା, ସଂସ୍କୃତି ଲୋପ ପାଇ ଯିବାକୁ ବସିଛି କହିଲେ ଅତିରଞ୍ଜିତ ହେବ ନାହିଁ ।

ଶିଳ୍ପରବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ବା ଭୁଟୀରଶିଳ୍ପ

ଅଳ୍ପ କେତେକ ବଡ଼ ବଡ଼ ଶିଳ୍ପାନୁଷ୍ଠାନ ବଦଳରେ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ଛୋଟ ଛୋଟ ଶିଳ୍ପାନୁଷ୍ଠାନମାନ ଗଢ଼ି ଉତ୍ପାଦନ କରିବାକୁ ଶିଳ୍ପର ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ କୁହାଯାଏ ।

ଭାରତ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରାମବହୁଳ ଦେଶ ; ତେଣୁ ଭାରତର ଅର୍ଥନୈତିକ ବିକାଶ ଗାଁଗହଳର ଉନ୍ନତ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । କୁଟୀରଶିଳ୍ପ ଗ୍ରାମ-ଅର୍ଥନୀତିର ମୂଳପିଣ୍ଡ । ଏହାକୁ ବାଦ ଦେଲେ ଭାରତ ଭଳି ଦେଶର ଯଥାର୍ଥ ଅର୍ଥନୈତିକ ବିକାଶ ସୁଦୂରପରିହତ ହୋଇରହିବ ।

ଯନ୍ତ୍ରଶିଳ୍ପ କୃଷିର ବିକାଶରେ ଅନୁରୂପ ହୋଇ ଉଠେ । ଲୋକମାନେ ଅଧିକ ଭୋଜନାର କରିବା ଆଶାରେ ଚାଷବାସ ପ୍ରତି କଳକାରଖାନାରେ ଯାଇ କାମ କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କୁଟୀର-ଶିଳ୍ପର ବିକାଶରେ କୃଷିର କୌଣସି ସତ ହୁଏ ନାହିଁ । କାରଣ ଗାଁଗହଳର କୃଷକ କୁଟୀରଶିଳ୍ପକୁ ଉପବ୍ୟବସାୟ ରୂପେ ସାଧାରଣତଃ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ଥାଏ । ସେ ତାହାର ପ୍ରଧାନ ଧନ୍ଦା କୃଷିକାର୍ଯ୍ୟ କରି ସାର କେବଳ ଅବସର ସମୟରେ କୁଟୀର-ଶିଳ୍ପରେ ହାତ ଦିଏ । ତେଣୁ କୁଟୀରଶିଳ୍ପ ହିଁ ଭାରତ ପରି କୃଷିପ୍ରଧାନ ଦେଶ ପକ୍ଷରେ ଏକମାତ୍ର ଅର୍ଥନୈତିକ ପନ୍ଥା ।

କୁଟୀରଶିଳ୍ପଦ୍ୱାରା ଦେଶବାସୀଙ୍କ କଳାରୁଚିର ବିକାଶ ହୁଏ । ଯନ୍ତ୍ରଶିଳ୍ପଦ୍ୱାରା ଲୋକଙ୍କର କଳା ଓ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟଜ୍ଞାନ ଲୋପପାଏ । ଦେଶର ପାରମ୍ପରିକ କଳାନୈପୁଣ୍ୟ ଲୋପ ପାଇବାଦ୍ୱାରା ଲୋକଙ୍କର ସୃଜନଶକ୍ତି ମରିଯାଏ । ବ୍ରିଟିଶ ସରକାରଙ୍କ ରାଜଭାଷାରେ ବିଖ୍ୟାତ କଳାନୈପୁଣ ଦେଶ ଭାରତ ଆଜି କଳାହୀନ । ବାସ୍ତବିକ ଯନ୍ତ୍ରଶିଳ୍ପର ବିକାଶରେ ମାନବିକତାର ମୃତ୍ୟୁ ଘଟେ । କୁଟୀରଶିଳ୍ପୀ ପ୍ରଚଳିତ ନୁହଁ ଓ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ବିଚାର କରି ଉତ୍ପାଦନରେ ମନ ବଳାଏ । ଏପରି କି ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷର ନୁହଁକୁ ବିଚାର କରି ସେ ତାର ସୃଜନ-

ଶକ୍ତିର ପରିଚୟ ଦିଏ । ଏହାର ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକ ମୂଲ୍ୟ କିଛି କମ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ଯନ୍ତ୍ରଣିତର ମାଲିକ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ରୁଚି ଅନୁସାରେ ବିକ୍ରି ନ କରି ବହୁ ଉତ୍ପାଦନ ପାଇଁ ବ୍ୟଗ୍ର ହୋଇଉଠେ । ଉତ୍ପାଦନରେ ଶିଳ୍ପପତିର ଥାଏ ଲାଭର ବିକାର—କିନ୍ତୁ କୁଟୀର-ଶିଳ୍ପୀର ଥାଏ ବଞ୍ଚ ରହିବାର ବିକାର ।

ଶିଳ୍ପର ଯେତେ କେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ପୃଥିବୀରେ କୁଟୀରଶିଳ୍ପ ତିଷ୍ଠି ରହିବ । କାରଣ ଯନ୍ତ୍ରଣିତର ବହୁ ଉତ୍ପାଦନ ଖେତରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ରୁଚି ଅନୁସାରେ ବିକ୍ରି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସବୁ ଲୋକେ କଳାତୀର ଶିଳ୍ପୀ ଜିନିଷ ପାଇଁ ନିଜ ନିଜର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ରୁଚିକୁ ବଳ ଦେଇପାରିବେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଓ ଦେଶେ ଦେଶେ ଏହା ତିଷ୍ଠି ରହିବ ହିଁ ରହିବ ।

ଦେଶରେ କେବଳ ଉତ୍ପାଦନ ବଢ଼ିଲେ ସେ ଲୋକମାନେ ଯୁଗଶାନ୍ତରେ ରହିବେ—ଏହା ବିକାର କରିବା ଭୁଲ । ଦେଶର ଉତ୍ପାଦନ ଭୁଲନାରେ ଲୋକଙ୍କର ଫୟୁଶକ୍ତି (Purchasing Power) ଯଦି ବୃଦ୍ଧି ନ ପାଏ, ତା'ହେଲେ ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧିରେ ସେମାନଙ୍କର କିଛି ଲାଭ ହୁଏ ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସମଗ୍ରପୃଥିବୀରେ ଉତ୍ପାଦନ ସମସ୍ୟା ଅପେକ୍ଷା ଉତ୍ପାଦନର ବଣ୍ଟନ-ସମସ୍ୟା ଅଧିକ ଗୁରୁତର । ଆଜିକାଲି ବୃହଦାକାର ଶିଳ୍ପବ୍ୟବସ୍ଥା ଫଳରେ ବହୁ ଉତ୍ପାଦନ ଓ ଅଭାବ ମିଳିମିଶି ରହିଛି । ଲୋକସାଧାରଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବଣ୍ଟନର ସୁବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇ ନ ପାରିଲେ କେବଳ ଉତ୍ପାଦନ ବଢ଼ାଇ କିଛି ଲାଭ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ କୁଟୀରଶିଳ୍ପରେ ଉତ୍ପାଦନର ବଣ୍ଟନ-ସମସ୍ୟା ଆଦୌ ଉଠେନାହିଁ । ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକୃତ ଶିଳ୍ପବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଉତ୍ପାଦନ ଓ ବଣ୍ଟନ ସ୍ୱାଭାବିକ

ଭାବରେ ହୋଇଯାଏ । ତନ୍ତ୍ରୀ ତାର ଚନ୍ଦ୍ରରେ ଯେଉଁ ଲୁଗା ବୁଣେ, ତାକୁ ବନ୍ଦୀ କରିବା ପାଇଁ ଦୂର ଦେଶକୁ ପଠାଇବା ଦରକାର ପଡ଼େନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଲୁଗାକଳର ମାଲିକ ଜନସଭା ବହୁ ଉତ୍ପାଦନ ପରେ ବହୁଦୂର ଅଞ୍ଚଳରେ ତାକୁ ବନ୍ଦୀ କରିବାକୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରେ । ଏହା ଫଳରେ ଧନ ଓ କ୍ଷମତା ମୁଣ୍ଡିମେୟୁ ପୁଞ୍ଜିପତି ମିଲମାଲିକଙ୍କଠାରେ କେନ୍ଦ୍ରୀଭୂତ ହୋଇଯାଏ । କାରଣ ବହୁ ଉତ୍ପାଦନ ଉପରେ ଯାହାର ହାତ ରହିଲା, ତାହାର ହାତ-ମୁଠା ଉତ୍ତରେ ଅନେକ କ୍ଷମତା ଠୁଲ ହୋଇ ରହିବା ଅତି ସ୍ବାଭାବିକ । ଏହାର ଫଳରେ ଦେଶରେ ଆଜି ନାନାପ୍ରକାର ଶୋଷଣ ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି ଓ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଶ୍ରେଣୀ ଓ ଶୋଷଣଶୂନ୍ୟ ସମାଜଗଠନ କେବଳ ସ୍ବପ୍ନ ହୋଇଉଠିଛି ।

କାରଣର ତା'ର ନିଜ ଘରେ ଯେଉଁ ଛୋଟ ଛୋଟ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ନେଇ କାମ କରେ, ତଦ୍ୱାରା ସମାଜରେ ଅର୍ଥନୈତିକ ସାମାଜିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ବୈଷମ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ହେବାର ଆଶଙ୍କା ନ ଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଯନ୍ତ୍ରଶିଳ୍ପ ନାନାପଥ ସାମାଜିକ ବିଭ୍ରାଟର କାରଣ ହୁଏ । ଉତ୍ପାଦନର କେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ଫଳରେ ତାର କୃତ୍ରିମ ବଞ୍ଚନ ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଉଠେ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଅନେକ ଲଭଖୋର ବ୍ୟବସାୟୀ କଲକାରଖାନାରୁ ଜନସ କଣି ନେଇ ଦୂର ମଫସଲ ଅଞ୍ଚଳରେ ବହୁ ଲଭରେ ସେସବୁ ବନ୍ଦୀ କରନ୍ତି । ଏହା ଫଳରେ ଯେଉଁ ବ୍ୟବସାୟୀର ଉତ୍ପାଦନରେ କୌଣସି ହାତ ନାହିଁ, ସେ ବହୁତ ସମ୍ପତ୍ତିର ମାଲିକ ହୋଇ ବସେ; ଅଥଚ ପ୍ରକୃତ ଉତ୍ପାଦନକାରୀ ରୁଷି ମୁଲିଆ ଶ୍ରେଣୀ ଯେଉଁ ଅଭାବକୁ ସେହି ଅଭାବରେ ବୁଝିରହନ୍ତି । ଆଉ ମଧ୍ୟ ଏହାଦ୍ୱାରା ଅଯଥା ଅନେକ

ମାନବକଣ୍ଠ ପ୍ରକୃତ ଜାତୀୟ ସମ୍ପର୍କର ଉତ୍ପାଦନରେ ଲାଗିପାରେ ନାହିଁ । କାରଣ ଲଭଖୋର ବଣିକ ବ୍ୟବସାୟୀ-ମାନେ ଦେଶର ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧିରେ ଟିକିଏ ହେଲେ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି ନାହିଁ । କେବଳ ଏଠାର ଜନସଂସେଠାକୁ ନେଇ ସେମାନେ ଲାଭ ଉଠାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କୁଟୀରଶିଳ୍ପଜାତ ଜନସଂସେ ବ୍ୟବସାୟ କରି ଏପରି ଉତ୍ପାଦନର ଉଠାଇବାର ଆଙ୍କୋ ଖୁବ୍ କମ । ତେଣୁ କୁଟୀରଶିଳ୍ପର ବିକାଶସାଧନଦ୍ୱାରା ଦେଶର ପଥାର୍ଥ ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧିପାଏ । କାରଣ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଫଳରେ କୌଣସି ଲୋକ ଦେଶର ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧିରେ ସାହାଯ୍ୟ ନ କରି ରହିପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

କୁଟୀରଶିଳ୍ପଜାତ ଜନସଂସେ କଳଜାତ ଜନସଂସେ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ଦାନିକା ହୋଇଥାଏ । ମିଳମାଲିକ ବହୁତ ଜନସଂସେ କଟାଇବା ପାଇଁ ପ୍ରତି ଜନସଂସେ ପିଲା କମ ଲାଭ ରଖେ । କାରଣ କମ୍ ଦାନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଜନସଂସେ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ବନ୍ଦୀ ହେବ, ତାର ସେତେ ଲାଭ । କିନ୍ତୁ କୁଟୀରଶିଳ୍ପଦ୍ୱାରା ବହୁ ଉତ୍ପାଦନ ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ତେଣୁ କୁଟୀରଶିଳ୍ପର ପାରଶ୍ରମିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଜନସଂସେ ଦାନ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ହୋଇଯାଏ । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ମିଳ ଜନସଂସେ ଦାନ କମ ହେବାର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନେକ କାରଣ ବି ରହିଛି । ଜନସଂସେ ଯେତେ ଶସ୍ତା ହୁଏ, ତାହାର ବନ୍ଦୀ ସେତେ ଅଧିକ ହୁଏ । ତେଣୁ ଜନସଂସେର ମୂଲ୍ୟ କମ ହେଲେହେଁ ସେସବୁ ଅଧିକ କଟିବା ଦ୍ୱାରା ସେଥିରୁ ଅଧିକ ଲାଭ ହୋଇଥାଏ । ଏହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କଳମାଲିକ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ପାରଶ୍ରମିକ କମ ଦିଏ ଓ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକ ଦାନ ଆଦାୟ କରେ । ଆଉ

ମଧ୍ୟ ଯଥାର୍ଥ ମୂଲ୍ୟ ନ ଦେଇ ସେ ଚାଷୀଠାରୁ କଞ୍ଚାମାଲ ଶସ୍ତ୍ରାରେ ନେଇ ଆସେ; କାରଣ ଚାଷୀକୁ ଅଗ୍ରବ ବେଳେ ଟଙ୍କା ଦେଇ ସେ ତାର ଶୋଷଣ-ମାସରେ ବାନ୍ଧ ରଖେ ।

ବହୁ ଉତ୍ପାଦନ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଲାଭ ଜଣକଠାରେ କେନ୍ଦ୍ରୀଭୂତ ହେଉଛି । କିନ୍ତୁ କୁଟୀରଶିଳ୍ପଜାତ ଜନସର ଲାଭଟା ଦାଢ଼ିକୁଣ୍ଠି ହୋଇ ଅନେକ ଲୋକଙ୍କ ନିକଟକୁ ଯାଉଅଛି । କୁଟୀର-ଶିଳ୍ପୀ ଅର୍ଥାଗ୍ରବ ହେତୁ କଞ୍ଚାମାଲସବୁ ଶସ୍ତ୍ରା ସମୟରେ କଣି ରଖିପାରେ ନାହିଁ । ଏହିସବୁ କାରଣରୁ ମିଲଜନସ ହାତ-ନିଆର ଜନସ ଅପେକ୍ଷା ମହଙ୍ଗା ହୁଏ ।

କଳଜନସ ଶସ୍ତ୍ରା ହେଲେ ମଧ୍ୟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆମେ ତାହା କଣିବା ଅନୁଗତ । କାରଣ ତାହା ନିଶ୍ଚୟ ଚାଷୀ ମୂଲ୍ୟାଙ୍କ ରକ୍ତ ଦ୍ଵାରା ରଞ୍ଜିତ ହୋଇଥାଏ । ଆମେ ତାହା କଣିବା ଦ୍ଵାରା ଶ୍ରେଣୀଭେଦ, ଶୋଷଣ ଓ ପୁଞ୍ଜିବାଦକୁ ଆଶୀର୍ବାଦ ଜଣାଉ । କିନ୍ତୁ ଅଧିକ ଦାମ୍ ଦେଇ ହାତଟିଆର ଜନସ କଣିବା ଦ୍ଵାରା ଧନର ଧୂସମ ବଣ୍ଟନ ଓ ଗରିବ ଚାଷୀମୂଲ୍ୟାଙ୍କ ସ୍ଵୟଂଶ୍ରମରେ ଯେ ଆମେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁ, ତାହା ଆମକୁ ମନେ ରଖିବାକୁ ହେବ ।

ପ୍ରଥମେ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ବୃହତ୍ ଶିଳ୍ପଜନ୍ମଲାଭ କରିଥିଲା; କିନ୍ତୁ ସେଠାରେ ବର୍ତ୍ତମାନ କୁଟୀରଶିଳ୍ପର ବକାଶ ନିମନ୍ତେ ତେଷ୍ଟା ହେଲାଣି । କାରଣ ପ୍ରଥମ ମହାଯୁଦ୍ଧ ପରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସଭ୍ୟ ଦେଶରେ ଶିଳ୍ପର କେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ଫଳରେ ବେକାରସମସ୍ୟା ଦେଖାଦେଲା । ତେଣୁ ଜାପାନ ବଡ଼ ଶ୍ରେଣୀ କଲା । କେତେକ ବଡ଼ ବଡ଼ ଶିଳ୍ପକୁ ବାଦ ଦେଇ ସେଠାରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶିଳ୍ପଗୁଡ଼ିକୁ

ଭାଙ୍ଗି ଛୋଟ ଛୋଟ କରି ଦିଆଗଲା । ଏହିପରି ଶିଳ୍ପର ବିକେନ୍ଦ୍ରୀ-
କରଣ ଫଳରେ ଜନସ୍ତର ଉତ୍ପାଦନ ଖର୍ଚ୍ଚ କମ ପଡ଼ିଲା । ତେଣୁ
ପୃଥିବୀର କୌଣସି ଦେଶ ପୃଥିବୀ-ବଜାରରେ ଜାପାନ ସହିତ
ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ଫଳରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ନିଜ
ଭାଙ୍ଗିଲା । ଆମେରିକାରେ ମଧ୍ୟ ଫୋର୍ଡ଼ କାରଖାନାକୁ ଭାଙ୍ଗି କେତେକ
ପରିମାଣରେ ଛୋଟ ଛୋଟ କରି ଦିଆଗଲା । ଜାପାନର ଖାଲି
ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଫଳରେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଦେଶମାନେ ନିଜ ଶିଳ୍ପମାନର
ସୁଚି ବୁଝିପାରିଲେ । ଇଂଲଣ୍ଡରେ କୁଟୀରଶିଳ୍ପ ପ୍ରତି ସମ
ନିଆଯିବାରୁ ସେଠାରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ବେକାର-ସମସ୍ୟା ଆୟତ୍ତଧୀନ
ହୋଇପାରିଛି ଓ ଫଳରେ ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି ।

ଆମ ଭାରତବର୍ଷ ପାଇଁ ଏପରି ଅର୍ଥନୈତିକ ପଦ୍ଧତି ଗ୍ରହଣ
କରିବାକୁ ହେବ, ଯାହା ଫଳରେ ଦେଶର ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧି
ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାହାର ସ୍ୱରୂପ ବଦଳି ହେଉଥିବ । ଏହି
ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦିନକୁ ଦିନ ଧନୀ ଲୋକଙ୍କର ଅଭାବ ବୃଦ୍ଧି ନ କରି
ଲୋକ ସାଧାରଣଙ୍କର ଅଭାବମୋଚନରେ ସାହାଯ୍ୟ କରି-
ପାରିବ । ଏହା ସମାଜରେ ଅର୍ଥନୈତିକ ସମତା ଓ ସୁଖଶାନ୍ତି
ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ପାରୁଥିବ । କୃଷକ ଓ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ
ସମସ୍ତ ଶକ୍ତିର ବିକାଶସାଧନ ପାଇଁ ଏଥିରେ ମଧ୍ୟ ସୁବ୍ୟବସ୍ଥା
ଥିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏସବୁ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କଲେ ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣକୁ
ଶିଳ୍ପକ୍ଷେତ୍ରରେ ଆନୁମାନିକ ପାଇଁ ଏକମାତ୍ର ପଦ୍ଧତି ।

କୁଟୀରଶିଳ୍ପର ବିକାଶ ପାଇଁ ବିଶେଷ ଯୁକ୍ତିର
ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ଯେ କୌଣସି ବୃକ୍ଷମୂଳାଦି ମଧ୍ୟ ସମାଜ୍ୟ
ଖର୍ଚ୍ଚରେ ଏହି ଶିଳ୍ପବ୍ୟବସ୍ଥା କରିପାରେ । କୁଟୀରଶିଳ୍ପ ପାଇଁ

ବିଶେଷ କୌଣସି ଯନ୍ତ୍ରପାତ୍ରର ମଧ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ଫଳରେ ଯନ୍ତ୍ରଶିଳ୍ପ ପାଇଁ ବିଦେଶୀ କଲକର୍ତ୍ତା କିଣିବାରେ ଦେଶର ଧନ ବିଦେଶକୁ ବୋହୁହୋଇ ଚାଲିଯିବାର ସେପରି ଆଶଙ୍କା ଥାଏ, ଏଥିରେ ସେପରି କୌଣସି ଆଶଙ୍କା ନ ଥାଏ ।

କୁଟୀରଶିଳ୍ପର ବିକାଶରେ ଦେଶର ବେକାର ଓ ଅର୍ଦ୍ଧ-ବେକାରସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ଖୁବ୍ ସମ୍ଭବ । ଭାରତର ଅଧିକାଂଶ ଗୃଣୀ ବର୍ଷର ଛ'ମାସ ଶୁଷ୍କକାମ ନ ଥିବାରୁ ବେକାର ହୋଇ ବସନ୍ତ । ତେଣୁ ଏହି ଅର୍ଦ୍ଧ ବେକାରସମସ୍ୟା ଭାରତର ଏକ ପ୍ରଧାନ ଅର୍ଥନୈତିକ ସମସ୍ୟା । ସେମାନଙ୍କୁ ଯଥାଯଥ ଭାବରେ ବର୍ଷସାରା କର୍ମନିଯୁକ୍ତ କରିବାକୁ ହେଲେ ଆମ ଦେଶ ପାଇଁ ଶିଳ୍ପର ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ନିତାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । କୃଷି ସହିତ ପ୍ରତ୍ୟେକ କୃଷିଜାତିକୁ ଗୋଟିଏ ପରିପୂରକ ଧନ୍ଦା ଯୋଗାଇ ଦିଆଗଲେ ଦେଶର ଅର୍ଥନୈତିକ ସୁଚ୍ଛଳତା ସମ୍ଭବ ହୁଅନ୍ତା ।

ଶିଳ୍ପର କେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ଦ୍ଵାରା ଦେଶରେ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ମୂର୍ତ୍ତି ଘଟେ । କିନ୍ତୁ ଭାରତର ଗଣତନ୍ତ୍ର ଉପରେ ବିଶ୍ଵାସ ଥିବାରୁ ଶିଳ୍ପର ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥାହିଁ ଆନୁମାନଙ୍କୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ହେବ ।

ହାତକାମରେ ବ୍ୟକ୍ତିର ବିକାଶର ଅବକାଶ ଥାଏ । କୁଟୀରଶିଳ୍ପୀ ତାର ମନମୁତାବକ ଶିଳ୍ପ ରଚନା କରେ । କିନ୍ତୁ ଯନ୍ତ୍ରଶିଳ୍ପରେ ଆତ୍ମାହୀନ ବହୁ ଉତ୍ପାଦନହିଁ ଏକମତ ଚିନ୍ତା ! ବାସ୍ତବିକ କୁଟୀରଶିଳ୍ପର ବିକାଶରେ ଜାତିର ହାରାହାରି ବୁଦ୍ଧି ଓ

ଚତୁରତାର ଅହିଂସା ହୋଇଥାଏ । କାରଣ ଉତ୍ପାଦନର ଚକେନ୍ଦ୍ରିକୃତ ପ୍ରଣାଳୀରେ ଶିକ୍ଷଣୀୟ ମୂଲ୍ୟ ଯଥେଷ୍ଟ ରହିଥାଏ ।

କୁଟୀରଶିଳ୍ପଜାତ ଜନସଂଲେଖର ଅଭାବ ଓ ଛୁଟି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଉତ୍ପାଦିତ ହୋଇଥିବାରୁ ସେଥିପାଇଁ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କୃତ୍ରିମ ଅଭାବ ସୃଷ୍ଟିର ଚେଷ୍ଟା ନ ଥାଏ । ଫଳରେ କୁଟୀର-ଶିଳ୍ପର ବିକାଶରେ ହିଁ ଆନୁଜାତୀକ ଶାନ୍ତିସନ୍ତୋଷ ସମ୍ଭବ । ଏହା ମଧ୍ୟ ସାଧାରଣ ଶୁଣି ମୂଲ୍ୟର ସ୍ୱପ୍ନାକ୍ତର, ବୃଦ୍ଧି ସାଧନରେ ବିଶେଷ ସାହାଯ୍ୟ କରେ ।

କୁଟୀରଶିଳ୍ପରେ ଲାଭର ପ୍ରଶ୍ନ ନ ଥାଏ । ଜନସଂଲେଖର ଦାମ୍ ଅଧିକ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଏହାର ମୂଲ୍ୟ ସାମାଜିକ ଶୋଷଣରେ ସହାୟକ ହୁଏ ନାହିଁ । ଏଥିରେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଜନସଂଲେଖର ଉଚିତ ମୂଲ୍ୟ ଦିଆଯାଏ । କୁଟୀରଶିଳ୍ପଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର ଉତ୍ପାଦନ ଓ ବଣ୍ଟନ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ହୋଇ ଯାଉଥିବାରୁ ମୂଲ୍ୟାୟତ୍ତରେ ଆନ୍ଦୋଳନେ ବିକ୍ରତ ହେବା ଅନୁଚିତ । କୁଟୀରଶିଳ୍ପର ଯେତେ ଅଧିକ ବିକାଶ ହେବ, ଦେଶରେ ଥିବା ଧନସମ୍ପତ୍ତି ସେତେ ସୁନ୍ଦରଭାବରେ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବାଣ୍ଟି-ହୋଇ ରହିବ । ଫଳରେ ଏହା ଅଳ୍ପ କେତେକ ପୁଞ୍ଜିପତି-କରେ କେନ୍ଦ୍ରୀଭୂତ ହୋଇ ଦେଶର ବିଭ୍ରାଟ ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ଆଶଙ୍କା ନ ଥିବ ।

ଆଗରୁ କୁହାଯାଇଅଛି ଯେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଶୋଷଣହୀନ କଳକ୍ର ସ୍ଥାପନ ଜଣାଇଛନ୍ତି । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ଘର ଘରେ ଯଦି ବିଜୁଳିଶ୍ରେଣୀ ଓ ଲୁଗା ଧରଣର ଛୋଟ ଛୋଟ ଯନ୍ତ୍ର ପାତିବାକୁ ଅଧିକ ଉତ୍ପାଦନ

ସମ୍ଭବ ହୁଅନ୍ତା ଓ ଲୋକଙ୍କର ହାତଭଙ୍ଗା ପରିଶ୍ରମ ଟିକିଏ ଲାଭବ
ହୁଅନ୍ତା, ତା'ହେଲେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଖୁସି ହୁଅନ୍ତେ ବୋଲି କହିଛନ୍ତି ।
ଜୀବନଧାରଣ ପାଇଁ ଲୋକେ ଖଟି ଖଟି ମରନ୍ତୁ ବୋଲି ସେ
କେବେ ରୁହୁ ନ ଥିଲେ ।

ଏବେ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରଫେସର ଏମ୍. ଏନ୍. ଓଗରଓଡ଼ାଲ
ଆମେରିକାରୁ ଫେରି କହିଛନ୍ତି ଯେ ଆମେରିକାବାସୀମାନେ
କଳକାରଖାନାର କୁପରିଣାମ ଅଙ୍ଗେ ଅଙ୍ଗେ ଲିଭେଇଲେଣି ।
ସେମାନେ କଳ-ଦାନବର କବଳରୁ ମୁକ୍ତିଲାଭ କରିବା ପାଇଁ
ପ୍ରାଚ୍ୟ ଜଗତ ଆଡ଼କୁ ଦୃଷ୍ଟି ପକାଉଛନ୍ତି । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଶିଳ୍ପ-
ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ଦର୍ଶନରେ ଆମେରିକା ଲୋକଙ୍କର ଆସ୍ତେ
ଆସ୍ତେ ବିଶ୍ୱାସ ଜମିଲେଣି । ସେମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ବିଶ୍ୱାସ
କରୁଛନ୍ତି ଯେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ଏହି ଦର୍ଶନ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀକୁ ନିଆ
ଆଲୋକ ଦେଇପାରିବ ।

ମନୁଷ୍ୟ କଳକାରଖାନାର ଦାସ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଗାନ୍ଧିଜୀ
ଆଦୌ ରୁହୁ ନ ଥିଲେ । କଳକାରଖାନାକୁ ମନୁଷ୍ୟ ଠିକ୍ ଠିକ୍
ଶାସନ କରି ନ ପାରିବାରୁ ହିଁ ଦୁନିଆରେ ଏତେ ଯୁଦ୍ଧ, ଅଶାନ୍ତି
ଓ ରକ୍ତପାତ ସମ୍ଭବ ହେଉଅଛି । କଳକାରଖାନା ଉପରେ
ନିର୍ଭର କରି ରହିଲେ ମନୁଷ୍ୟର କର୍ମଦକ୍ଷତା ଲୋପପାଏ ।
ତେଣୁ କଳ ଉପରେ ତା'ର କୌଣସି କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ରହେନାହିଁ ।
କଳ ବିନା ଦୁନିଆରେ ତା'ର ସ୍ଥିତି ଅସମ୍ଭବ ହୋଇ ଉଠେ ।
ମଣିଷକୁ ଏପରି ନିରାଶ୍ରୟ ଓ ନିଃସହାୟ ଅବସ୍ଥାରେ ଦେଖିବ
ପାଇଁ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଆଦୌ ପସନ୍ଦ କରିପାରୁ ନ ଥିଲେ ।

ଯେଉଁ ଯନ୍ତ୍ର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାରତୀୟ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦରେ ଘରେ ଘରେ ଚଳାଇପାରିବେ, ଯାହାଦ୍ୱାରା ଦେଶରୁ ଗଧ ଖଟଣି ଓ ଶୋଷଣ ଦୂର ହୋଇପାରିବ, ଯାହା ଫଳରେ ଲୋକର କର୍ମଦକ୍ଷତା, ସୂଜନଶକ୍ତି ଓ ଶିକ୍ଷାର ବିକାଶ ହେବ, ଗାନ୍ଧିଜୀ ସେହି ପ୍ରକାର ଯନ୍ତ୍ରକୁ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇଛନ୍ତି ।

କଲ ନିର୍ମାଣ । ତେଣୁ ତାହାର କୌଣସି ଶକ୍ତି ନାହିଁ । କେବଳ ଆମର ବ୍ୟବହାର ଉପରେହିଁ କଲର ଭଲ ମନ୍ଦ ନିର୍ଭର କରେ । କଲର ଭଲ ବ୍ୟବହାରରେ ତାହା ଆମର ଦାସ ପରି ଉପକାର କରିପାରେ ଓ ତାହାର ମନ୍ଦ ବ୍ୟବହାରରେ ସେ ପ୍ରଭୁ ପରି ଆମ ଉପରେ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ବିସ୍ତାର କରିପାରେ । ଯଦି ଏହା ଲୋକସାଧାରଣଙ୍କର ଶ୍ରମଶକ୍ତିକୁ ଶୋଷଣ କରେ, ତା'ହେଲେ ସେ ଆମର ପ୍ରଭୁ ହୋଇ ଉଠେ । କିନ୍ତୁ ଏହା ଯଦି କର୍ମଦକ୍ଷତାର ବୃଦ୍ଧି ସାଧନ କରେ, ତା'ହେଲେ ସେ ଦାସ ପରି ଆମର ଉପକାରକରେ ଓ ଆମର ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ ସେ ଆମକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରେ ।

ଶିଳ୍ପର କେବଳ ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ହୋଇଗଲେ ଯେ ଏହା ଶୋଷଣରହିତ ହୋଇଯିବ, ତାହା ବିରୁଦ୍ଧବା ଭୁଲ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ବିଡ଼ି ତିଆରିରେ କୌଣସି କଲର ବ୍ୟବହାର ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ଶୋଷଣ ପୂର୍ବ ରହିଛି । ସେହିପରି ଜାପାନ ତା'ର କୁଟୀରଶିଳ୍ପଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ବିଦେଶୀ ବଜାରରେ ବିକ୍ରି କରିବା ପାଇଁ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ମନୋବୃତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲା । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଚୀନ୍ ଦେଶକୁ ଲଭକର୍ମ ବଜାରରେ ପରିଣତ କରିବା ତାହାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ।

ସାଧାରଣତଃ ଶିଳ୍ପର ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ଦ୍ଵାରା ଶୋଷଣର ହ୍ରାସ
ଘଟେ; କିନ୍ତୁ ସବୁ ସେକ୍ସରେ ଏହା ଲାଗୁ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଯେଉଁ ଜନିତ ଦ୍ଵାରରେ ତିଆରି ହୋଇ ନ ପାରିବ,
କେବଳ ତାହାକୁହିଁ କଳ ସାହାଯ୍ୟରେ ତିଆରି କରିବାକୁ
ହେବ । ହିଂସାର କଳ ଆଜିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୃଥିବୀକୁ ଭ୍ରାନ୍ତିବାରେ
ଲାଗିରହିଛି; କିନ୍ତୁ ବାପୁଜୀଙ୍କ ଅହିଂସାର କଳ ପୃଥିବୀକୁ
ଗଢ଼ିବାରେ ନିୟୋଜିତ ହେବ ।

ଶିଳ୍ପର ଜାତୀୟକରଣ

ବର୍ତ୍ତମାନ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଭାରତର ଅର୍ଥନୈତିକ ସଙ୍କଟକୁ
ଧୂଧାରିବାକୁ ହେଲେ ବିଦେଶରୁ ଆୟୁଥିବା ଆମଦାନି ପରିମାଣକୁ
ଯେତେ ଦୂର ସମ୍ଭବ କମାଇ ଦେବାକୁ ହେବ । ଆବଶ୍ୟକତା
ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଆମ୍ଭନିର୍ଭରଶୀଳ ହେବା ପାଇଁ ପ୍ରାଣୀନ
ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ହେବ । ଭାରତରେ ଲୋକଶକ୍ତିର ପ୍ରାରମ୍ଭିକ
ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଯେଉଁ ଜନିତ କୁଟୀରଶିଳ୍ପଦ୍ଵାରା ତିଆରି ହୋଇପାରିବା
ସମ୍ଭବ, ତାହାର କେନ୍ଦ୍ରୀକୃତ ଉତ୍ପାଦନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପୂରାପୂର
ନିଷିଦ୍ଧ ହେବା ଦରକାର । ଯେଉଁ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ଜନିତ ଦ୍ଵାରରେ
ହାତେ ତିଆରି ହେବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ, ତାହାର ଉତ୍ପାଦନ ପାଇଁ
ବୃହଦାକାର ଶିଳ୍ପକାରଖାନା ବସାଇବାକୁ କାହାର କୌଣସି
ଆପତ୍ତି ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ଏହିସବୁ ବୃହଦାକାର ଶିଳ୍ପକାରଖାନା-
ଗୁଡ଼ିକର ଜାତୀୟକରଣ ହେବା ସବାଦୌ ଆବଶ୍ୟକ । ନଚେତ୍

ଦେଶରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ କଳ୍ପିତ ଶ୍ରେଣୀ ଓ ଶୋଷଣଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ସମାଜ ଗଠନ ଅସମ୍ଭବ ହୋଇଉଠିବ ।

ଶିଳ୍ପର କେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ କୌଣସିମତେ ପ୍ରଶ୍ନ କିଆଯାଇ ନ ପାରେ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଲଭ ତୁଳନାରେ କ୍ଷତି ଅଧିକ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ଅନେକ ସମୟରେ ବ୍ୟାଧି ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ଯେପରି କମ୍ ପରିମାଣରେ ବିଷର ବ୍ୟବହାର ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଉଠେ, ସେହିପରି ସେବାମନୋରାଜ୍ୟଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ଶିଳ୍ପର କେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ କେତେକ ଭଲ ଫଳ ଦିଏ । ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ଶକ୍ତି, ଜାହାଜ କାରଖାନା, ଯାନବାହନ, ରେଳଈଜିନ୍ କାରଖାନା, ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର କାରଖାନା, ଶସି ବ୍ୟବସାୟ ପ୍ରଭୃତି କେତେକ ଶିଳ୍ପର ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ଆଦୌ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଏସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ କେନ୍ଦ୍ରୀକୃତ ବୃହଦାକାର ଶିଳ୍ପବ୍ୟବସ୍ଥା ଦ୍ୱାରା ସେସବୁର ଉତ୍ପାଦନ କରିବାକୁ ଆନୁମାନେ ଏକରକମ ବାଧ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ଏହିସବୁ ଶିଳ୍ପର ଉତ୍ପାଦନ ଦାୟିତ୍ୱ ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷଙ୍କ ହସ୍ତରେ ନ୍ୟସ୍ତ ହେଲେ ଦେଶ ବିପନ୍ନ ହେବ । ତେଣୁ ଏସବୁ ବୃହଦାକାର ଶିଳ୍ପର ଜାଣାୟୁକରଣ କରିବାକୁହିଁ ହେବ ।

ଦେଶର ଅର୍ଥନୈତିକ ବିକାଶ ଦିଗରେ କଳକାରଖାନାର ଯେ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି, ଗାନ୍ଧିଜୀ ତାହା ଅସ୍ୱୀକାର କରିନାହାନ୍ତି । ଅନ୍ୟକୁ ଶୋଷଣ କରିବା ଯେପରି ଅନୁଚିତ, ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା ଶୋଷିତ ହେବାକୁ ସୁବିଧା ଦେବା ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଅନ୍ୟାୟ । ତେଣୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶକୁ ଆତ୍ମରକ୍ଷା ସକାଶେ ଶକ୍ତି ସଞ୍ଚୟ କରିବାକୁ ହେବ । ନଚେତ୍ ଦୁର୍ବଳ ପ୍ରବଳର ଶୋଷଣକୁ ସ୍ୱାଗତ କରି ଆଣିବା ଦୋଷରେ ଦୋଷୀ ହେବ । ଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ

ଦେଶର ଅର୍ଥମାତରେ କଳକାରଖାନାକୁ ଆଦୌ ସ୍ଥାନ ନ ଦେବା ଠିକ୍ ନୁହେଁ । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଆତ୍ମରକ୍ଷା ଦୃଷ୍ଟିରୁ କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ କେନ୍ଦ୍ରୀକୃତ ଶିଳ୍ପବ୍ୟବସ୍ଥାର ଆଶ୍ରୟ ନେବାକୁ ହିଁ ହେବ ।

କେବଳ ଜନସମ୍ପର ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧିରେ ଜାତିର ଅଗ୍ରଗତି ନିର୍ଭର କରେନାହିଁ । କାରଣ ଏହି ବସ୍ତୁ ଉତ୍ପାଦନର ଅଭିବୃଦ୍ଧିରେ ଲୋକସାଧାରଣଙ୍କର ଯଦି ଅଭାବମୋଚନ ନ ହେଲା, ତାହେଲେ ସେ ଉତ୍ପାଦନବୃଦ୍ଧିରେ କୌଣସି ମୂଲ୍ୟନାହିଁ । ଯଦି ଆମର ଶିଳ୍ପୋନ୍ନତି ଫଳରେ କେବଳ ଲୋକଙ୍କ ହାତକୁ ଅଧିକ ଟଙ୍କା ଆସିଲା ଅଥଚ ଗାଦ୍ୟାଭାବରୁ ସେମାନେ ଶୋକ ଉପାସରେ ସଢ଼ିଲେ, ତାହେଲେ ସେପରି ଶିଳ୍ପୋନ୍ନତି ଉନ୍ନତିର ଲକ୍ଷଣ ନୁହେଁ । କେବଳ ଲଭଦୃଷ୍ଟିରୁ ନ ଦେଖି ଲୋକଙ୍କର ଅଭାବ ମୋଚନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଶର ଉତ୍ପାଦନ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସରକାରଙ୍କର କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱାଧୀନରେ ବୃହଦାକାର ଶିଳ୍ପପ୍ରତିଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକ ପରିଚାଳିତ ହେବା ଦରକାର । ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷର ଲାଭ ଓ ଲୋଭ ଉପରେ ଏପରି କେନ୍ଦ୍ରୀକୃତ ଶିଳ୍ପବ୍ୟବସ୍ଥା ଗ୍ରହଣଦେବା ଅର୍ଥ ଦେଶ ଓ ଜାତିର ଆତ୍ମହତ୍ୟା ।

ଚାରିଜାଙ୍କଠାରେ ଆଦର୍ଶବାଦ ଓ ବାସ୍ତବବାଦର ମଧୁର ମିଳନ ଘଟିଛି । ସେ ଜଣେ ବାସ୍ତବବାଦୀ ହିସାବରେ କେନ୍ଦ୍ରୀକୃତ ଶିଳ୍ପବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଏକବାରେ ହସି ଉଡ଼ାଇ ଦେଇଯାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସ୍ୱାଧୀନ ମାନବର ସ୍ୱାଧୀନତା ଓ ବ୍ୟକ୍ତିର କଳହାର ଲୁପ୍ତ ହେବାକୁ ସେ ପସନ୍ଦ କରୁ ନ ଥିଲେ । ଅଜିକାଲି ତଥା-

କଥିତ ସତ୍ୟଦେଶମାନଙ୍କରେ କଲର ସାହାଯ୍ୟ ବିନା ଲୋକଙ୍କର ଜୀବନଧାରଣ ଏକରକମ ଅସମ୍ଭବ ହୋଇଅଛି । ସେମାନେ ପ୍ରତି ପଦେ ପଦେ କଳହାନବର ଦାସ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏକ ଜଡ଼ ପଦାର୍ଥ ଜୀବନ୍ତ ମଣିଷ ଉପରେ ଏପରି ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ବିସ୍ତାର କରିବା କଥାଟାକୁ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଆଦୌ ପସନ୍ଦ କରିପାରି ନାହାନ୍ତି ।

କୁଟୀରଶିଳ୍ପ ଜରିଆରେ ଦେଶକୁ ଶିଳ୍ପସମୃଦ୍ଧ କରିବା ପାଇଁ କେତେକ ଲୋକ ରାଜି ହେଉନାହାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମତରେ ଦେଶର ଅର୍ଥନୈତିକ ବିକାଶ ପାଇଁ ଆମ୍ଭେମାନେ ବିଶେଷ ଭାବରେ କେନ୍ଦ୍ରୀକୃତ ଶିଳ୍ପବ୍ୟବସ୍ଥାର ଆଶ୍ରୟ ନେବା ଉଚିତ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶିଳ୍ପପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ସ୍ୱସ୍ଥୁସାରା ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ଓ ପରିଚାଳିତ ହେବା ଉଚିତ ବୋଲି ସେମାନେ ମତ ଦିଅନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶିଳ୍ପର କେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ସପକ୍ଷରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଅନୁକୂଳ ମତ ଦେଇନାହାନ୍ତି । ସେ କହିଛନ୍ତି, “ପଣ୍ଡିତ ନେହେରୁ ଚାହାନ୍ତି ଯନ୍ତ୍ରପାତିର ପ୍ରସାର; କାରଣ ସେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ଯେ ଯନ୍ତ୍ରପାତିର ଯଦି ସମାଜକରଣ କରାଯାଏ, ତେବେ ପୃଷ୍ଠିବାଦର ସମସ୍ତ ଅନିଷ୍ଟକାରୀ ଶକ୍ତି ଲୋପ ପାଇଯିବ । ମୋ ମତ ଯେ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ମଧ୍ୟରେ ଅନିଷ୍ଟକାରୀ ଶକ୍ତି ରହିଛି; ଯେତେ ସାମାଜିକ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରାଗଲେ ମଧ୍ୟ ଏହା ଲୋପ ପାଇପାରିବ ନାହିଁ ।”

ଗାନ୍ଧିଜୀ କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶିଳ୍ପର କେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ମାନି ନେଇଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତ ଶିଳ୍ପକୁ

କେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ କରିବା ମନୋବୃତ୍ତିର ସେ ପ୍ରାଣପଣେ ବିରୋଧ କରିଛନ୍ତି । କାରଣ ସମସ୍ତ ଶିଳ୍ପର ସମାଜକରଣ ହେଲେ ମଧ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ଫଳରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଅସୁବିଧା ସବୁ ନିଶ୍ଚୟ ଦେଖାଦେବ ।

(୧) ସମସ୍ତ ଶିଳ୍ପର ସମାଜକରଣ କରିବାକୁ ହେଲେ ବିରାଟ ପୁଞ୍ଜି ଆବଶ୍ୟକ । ଏହା ଫଳରେ ସ୍ୱୟଂ ସରକାର ପୁଞ୍ଜିପତି ହୋଇ ଉଠିବେ । ଭାରତବର୍ଷ ପରି ଗରିବ ଦେଶ ଏତେ ପୁଞ୍ଜି ଯୋଗାଡ଼ କରିବା ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ନୁହଁ ।

(୨) ଦେଶର ଅଧିକାଂଶ ଆୟ ଶିଳ୍ପକ୍ଷେତ୍ରରେ ବିନିଯୁକ୍ତ ହେବାଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗୁଣ୍ଡଗଠନ କାର୍ଯ୍ୟ ଅର୍ଥାଭାବ ହେତୁ ବାଧାପ୍ରାପ୍ତ ହେବ ।

(୩) ସରକାର ପୁଞ୍ଜିପତି ଓ ଶିଳ୍ପପତି ବନାଇବାକୁ ହେଲେ ଏତେ ବଡ଼ ଦାୟିତ୍ୱ ତୁଲାଇବା ପାଇଁ ବହୁତ ସମତା ହାତକୁ ନେବା ସଜ୍ଜାରେ ସେ ଚେଷ୍ଟା କରିବେ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ଦେଶର ସମସ୍ତ ଉତ୍ପାଦନରେ ସରକାରଙ୍କର କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ରହିବା ଦ୍ୱାରା ରୁଧି ପରି ଏକଜିଏ ବାଦକୁ ପ୍ରଶ୍ନୟ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଫଳରେ ଦେଶରେ ଗଣତନ୍ତ୍ରଶାସନ ଉପାଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।

(୪) ଶିଳ୍ପର କେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ଫଳରେ ଲୋକସାଧାରଣଙ୍କର ସ୍ୱାଧୀନ ଚିନ୍ତା ଓ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଲୋପ ପାଇଯିବାର ଦେଖାଯାଉଛି । ସେମାନେ କେବଳ ଯନ୍ତ୍ରପାତିର ଦାସ ହୋଇ ରହୁଛନ୍ତି । କଲ ସବୁ କାମ କରିଦେଉଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କ

ଚନ୍ଦ୍ରାଶକ୍ରର ଯଥାଯଥ ଚାଳନା ହୋଇପାରୁନାହିଁ । ଆମେରିକାରେ ଏହି କାରଣରୁ ଅନେକ ଲୋକ ପାଗଳ ହୋଇ ଯାଉଥିବାର ଦେଖାଯାଉଛି । ମଣିଷ କଳର ଆୟୁର୍ଦ୍ଧାଧୀନ ନ ହୋଇ କଳକୁ ଆୟତ୍ତ କରିପାରିଲେ ବିଶେଷ କୌଣସି ଅସୁବିଧା ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମଣିଷ କଳର ଦାସ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବାରୁ ନିଜର ବିକାଶ ଦଗରେ ତା'କୁ ଠିକ୍ ଠିକ୍ ଲଗାଇ ପାରୁନାହିଁ । ଫଳରେ ପୃଥିବୀରେ ଆଜି ନାନାପ୍ରକାର ଅଶାନ୍ତି ଓ ଅସନ୍ତୋଷ ଦେଖାଦେଇଛି ।

(୫) ସମସ୍ତ ଶିଳ୍ପର ସାମାଜିକ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରାଗଲେ ଦେଶର ଉତ୍ପାଦନ ପରିମାଣ କମିଯିବାର ଖବର ଆଶଙ୍କା ରହିଛି । ଶିଳ୍ପପତିମାନେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଲାଭର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ଅତ୍ୟଧିକ ଉତ୍ସାହ ତଳାନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଶିଳ୍ପପ୍ରତିଷ୍ଠାନ-ଗୁଡ଼ିକର ଜାଣାଯୁକ୍ତତା କରାଗଲେ ଶିଳ୍ପକ୍ଷେତ୍ରରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଉତ୍ସାହର ସମସ୍ତ ବାଟ ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବ । ଫଳରେ ଶିଳ୍ପ ଶ୍ରମିକ ଓ କ୍ଷମତାରେ ଥିବା ଲୋକମାନେ ଦେଶାନ୍ତରାଳରେ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ନ ହେଲେ ସେମାନେ ଦେଶର ଆବଶ୍ୟକତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଉତ୍ପାଦନ ପରିମାଣ ବୃଦ୍ଧି କରିବାରେ ହୁଏତ ଅବହେଳା କରିବେ । ସରକାର ମଧ୍ୟ ଶିଳ୍ପର ସମସ୍ତ ଦାୟିତ୍ବ ବହନ କରି ବର୍ତ୍ତମାନ ଅବସ୍ଥାରେ ତାକୁ ସୁରୁଖୁରୁ ଭାବରେ ତଳାଇ ପାରିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ତେଣୁ ଚୀନ୍ ଏକ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ରାଜ୍ୟ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେଠାରେ ଶିଳ୍ପର ଜାଣାଯୁକ୍ତତା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ଏହାଦ୍ୱାରା ଉତ୍ପାଦନ କମିଲେ ମଧ୍ୟ ଶିଳ୍ପକ୍ଷେତ୍ରରେ ଶୋଷଣ ଅନେକ ପରିମାଣରେ କମିଯାଇ ପାରିବ । ତେଣୁ

ଶିଳ୍ପର କେବଳ କେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ଅପେକ୍ଷା ଜାତୀୟତ୍ବ କେନ୍ଦ୍ରୀ-
କରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଶତ ଗୁଣରେ ଶ୍ରେୟଃ ।

(୭) ଶିଳ୍ପର ଯେତେ ଜାତୀୟକରଣ କରାଗଲେ ମଧ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ରୀ-
କରଣର ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବା କୁପ୍ରଳ ସ୍ୱରୂପ ଦେଶରେ ବେକାର-
ମମସ୍ୟା ଦେଖାଦେବ । ରୁଷ୍ ଦେଶକୁ ବାଦ୍ ଦେଲେ ଇଂଲଣ୍ଡ,
ଆମେରିକା ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶରେ ଶିଳ୍ପକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣର
ଏହି କୁପରିଣତି ଦେଖାଦେଇଛି । ରୁଷ୍ ଦେଶରେ ଲୋକସଂଖ୍ୟା
ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଅମାପ ପ୍ରାକୃତିକ ବିଭବ ରହିଥିବାରୁ ସେଠାରେ ଏ
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅବଶ୍ୟ ବେକାରସମସ୍ୟା ଦେଖା ଦେଇନାହିଁ ।
କିନ୍ତୁ ରୁଷ୍‌ଦେଶର ଶିଳ୍ପୋନ୍ନତି ଅଳ୍ପଦିନର କଥା; ତେଣୁ
ସେଠାରେ ଯେ ଦିନେ ଏ ସମସ୍ୟା ଦେଖା ନ ଦେବ, ତାହା
କହିହେବ ନାହିଁ ।

(୮) ଶିଳ୍ପର ସମାଜୀକରଣ ଫଳରେ ବ୍ୟକ୍ତି-ଶୋଷଣ ଅନେ-
କ୍ଷେମାଣରେ କମିଯିବ । କିନ୍ତୁ ଏହା ଫଳରେ ଜାତି ଜାତି ଓ
ଦେଶ ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ଶୋଷଣ ବୃଦ୍ଧିପାଇବାର ଆଶଙ୍କା ରହିଛି ।
କାରଣ ଶିଳ୍ପର ସମାଜୀକରଣ ଫଳରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଲାଭର
ଆଶଙ୍କା ଦୂର ହୋଇପାରିଲେ ମଧ୍ୟ ବହୁ ଉତ୍ପାଦନ
କମିବ ନାହିଁ; ତେଣୁ ଗୋଟିଏ ଦେଶ ତାର ଉତ୍ପାଦିତ ଉତ୍ପାଦନକୁ
କଟାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅନ୍ୟ ଦେଶ ଉପରେ ଆଖି ପକାଇବ ।
ଆଉ ମଧ୍ୟ ଶିଳ୍ପୋନ୍ନତ ଦେଶ ଶିଳ୍ପାନୁନ୍ନତ ଦେଶକୁ ନିଜ ହାତ-
ମୁଠାରେ ରଖିବାକୁ ପ୍ରାଣପଣେ ଲାଗି ପଡ଼ିବ; ଏହା ଅତି
ହାତ୍ତବିକ୍ । ଏହା ଫଳରେ ବ୍ୟକ୍ତି ଶୋଷଣ ପରିବର୍ତ୍ତେ ଦଳଗତ

୫୦ ୫୭୮ ଅନ୍ତଃସାର ଅର୍ଥମାତ୍ର

SADK.N

ଓ କାତଗତ ଶୋଷଣ ଅଧିକ ଶକ୍ତି ହୋଇ ଉଠିବାର ଶ୍ରେୟ
ଆଜ୍ଞା ରହିଛି ।

(୮) ଯନ୍ତ୍ରଣିକର ସମାଜୀକରଣ ଫଳରେ ବାୟୁଶାକ୍ତ
ରମଣୀୟ ବା “ଗ୍ରେଣୀ ଓ ଶୋଷଣୀୟ ସମାଜ ଗଠନ” ସମ୍ଭବ
ହୁଏ । ବ୍ୟକ୍ତିଶୋଷଣ ବଦଳରେ ଏହାଦ୍ୱାରା ଦଳଗତ ଶୋଷଣ
ଅଧିକମାତ୍ରାରେ ଦେଖାଦେବ । ଶିଳ୍ପପ୍ରତିଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକ
ତଳାଇବାକୁ ହେଲେ ବିଭିନ୍ନ ଗ୍ରେଣୀର କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ
କରିବାକୁ ହେବ; ତେଣୁ ସମାଜରୁ ଗ୍ରେଣୀଭେଦ ଦୂର ହୋଇ
ପରିବ ନାହିଁ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ଶିଳ୍ପର କେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ଫଳରେ
କ୍ଷମତାର କେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ଅତି ସ୍ୱାଭାବିକ; ତେଣୁ ସରକାରୀ
କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ହାତରେ ଅଧିକ କ୍ଷମତା ଦେବାକୁ ହେବ । ନଚେତ୍
ଶିଳ୍ପାନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକର ସୁଶୃଙ୍ଖଳ ପରିଚାଳନା ସମ୍ଭବ
ହେବନାହିଁ । ଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ନାନାପ୍ରକାର କୃଷିମ ଗ୍ରେଣୀଭେଦ
ସୃଷ୍ଟି ହେବ ।

(୯) କୁଟୀରଶିଳ୍ପର ସୂଜନଶକ୍ତିର ବିକାଶ ସାଧନ
ହୁଏ; କିନ୍ତୁ କଳକାରଖାନାରେ ଥିବା ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର ଏହି
ଶକ୍ତି ଲୋପ୍ ପାଇଯାଏ । ବୃହଦାକାର ଶିଳ୍ପର ଶ୍ରମିକମାନେ
ସେମାନଙ୍କର କଳ୍ପନା ଓ ସୂଜନଶକ୍ତିର ବିକାଶସାଧନ ପାଇଁ
କୌଣସି ସୁବିଧାସୁଯୋଗ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ କୁଟୀରଶିଳ୍ପ
ରଚନାରେ ବୁଦ୍ଧିବୃତ୍ତିର ବିଶେଷ ବିକାଶ ଘଟେ । ଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ
ଯନ୍ତ୍ରଶକ୍ତିରେ ଦେଶର ମୃତ୍ୟୁ ଓ କୁଟୀରଶିଳ୍ପରେ ତା’ର
ବିକାଶ ନିର୍ଭର କରେ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ବଡ଼ ବଡ଼ କଳ
କାରଖାନାରେ ଜଣେ ସାଧାରଣ ଶ୍ରମିକ ସମୁଦାୟ କାମର ଏକ

ଅତି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଂଶର ଦାୟିତ୍ୱ ନିଏ । ଜଣେ ଯଦି ଗୋଟାଏ ନିଜ୍ଞ କସ୍ତୁରୀ ତା ଖବନଯାକ ସେ ତାହା କରିବ; କିନ୍ତୁ କୁଟୀରଶିଳ୍ପୀ ସାଧାରଣତଃ ଗୋଟିଏ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜନସ ଡିଆର କରିବାର ପ୍ରୟାସ ଦାୟିତ୍ୱ ନିଏ; ତେଣୁ କୁଟୀରଶିଳ୍ପୀ ଗୋଟିଏ ଜନସ ଡିଆର କରିବାରେ ପ୍ରୟାସ ଅଭିଜ୍ଞତା ଲାଭକରେ ।

(୧୦) କୁଟୀରଶିଳ୍ପୀ ନିଜର ସୃଜନଶକ୍ତିର ପରିଚୟ ପାଇ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରେ । ନିଜର ସୃଷ୍ଟିରେ ସେ ଦୁନିଆର ସମସ୍ତ ଦୁଃଖ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଭୁଲିଯାଏ । କିନ୍ତୁ ଶ୍ରମିକ ଏହି ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଏନାହିଁ; ବରଂ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଲୋଭ ଲାଲସାରେ ନିମଗ୍ନ ମୃତ୍ୟୁର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେଉଥାଏ ।

(୧୧) କୁଟୀରଶିଳ୍ପର ବିକାଶରେ କଳାର ବିକାଶ ହୁଏ । କଳର ଉଦ୍ଭାବନ ପୂର୍ବରୁ ଲୋକମାନେ ବଡ଼ କଳାନିପୁଣ ହୋଇ ପାରୁଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ଯନ୍ତ୍ରଦାନବର କବଳରେ ପଡ଼ି କଳାର ଆକାଶ ଅଧୋଗତି ଦେଖିଛି । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଚେଷ୍ଟାର ଅଭାବରୁ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କଳାରୁଚି ଓ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟଜ୍ଞାନ ଲୋପ ପାଉଛି ।

(୧୨) ଯନ୍ତ୍ର-ରାସସର କବଳରେ ପଡ଼ି ଜାତିର ନୈତିକତା ଓ ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଲୋପ ପାଉଛି । ଲୋକମାନେ ଅଧିକ ଜଡ଼ବାଦୀ ହୋଇ ଉଠୁଛନ୍ତି । ବଞ୍ଚି ରହିବା ପାଇଁ କୌଣସି ମାନବିୟ ଅମାରର ବିଚାର ରହୁ ନ ଥିବାରୁ ନାନାପ୍ରକାର ସାମାଜିକ ବିଭ୍ରାଟ ଦେଖାଦେଉଛି । ଉତ୍ପାଦନର କେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ଫଳରେ କଳାବଜାର, ଲକ୍ଷମିତ୍ତ, ପ୍ରିୟାପ୍ରୀତି ଚୋଷଣ ପ୍ରଭୃତି

ବ୍ୟାପୁଛି । ତେଣୁ ଜାତିକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବାକୁ ହେଲେ କୁଟୀର-
ଶାଳର ଆଶ୍ରୟ ନେବାକୁ ହିଁ ହେବ ।

(୧୩) ଯନ୍ତ୍ରକୁ ଥରେ ପ୍ରଶ୍ନସ୍ୱ ଦେଲେ ଆଉ ତା' କବଳରୁ
ମୁକ୍ତି ପାଇବା ଅସମ୍ଭବ । କାରଣ ଗୋଟିଏ କଳ ଭିତ୍ତି ରହିବା
ପାଇଁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନେକ କଳ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ ;
ତେଣୁ ଥରେ ଗୋଟିଏ କଳ ବସାଇଲେ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ
ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ ଏହିପରି ଶିଳ୍ପର ପୂର୍ବ ଯନ୍ତ୍ରୀକରଣ
ହୋଇଉଠେ । ପରେ ତାକୁ ଶ୍ରେକ୍ଷିତକୁ କୌଣସି ବାଟ ରହେ
ନାହିଁ ।

(୧୪) ଶିଳ୍ପର କେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ଫଳରେ ଉତ୍ପାଦନର
କେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ହୋଇଯାଏ ; ତେଣୁ ଉତ୍ପାଦନର ବଣ୍ଟନ ପାଇଁ
କୃତ୍ରିମ ଉପାୟ ସବୁ ଅବଲମ୍ବନ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ଉଦାହରଣ
ସ୍ୱରୂପ ଲୁଗାକଳ ନିକଟକୁ ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳରୁ କପାଯାଏ । ଲୁଗା
ତିଆରି ହୋଇ ହୋ ପୁଣି ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳରେ ବଣ୍ଟାଯାଏ ।
କିନ୍ତୁ କୁଟୀରଶିଳ୍ପରେ ଉତ୍ପାଦନ ହିଁ ସ୍ୱାଭାବିକ ବଣ୍ଟନର
କାର୍ଯ୍ୟ କରେ; ତେଣୁ ଜାତୀୟସମ୍ପଦର ସ୍ୱାଭାବିକ ବଣ୍ଟନ
ସକାଶେ କୁଟୀରଶିଳ୍ପ ଗ୍ରହଣୀୟ । କୁଟୀରଶିଳ୍ପ ଜରିଆରେ
ଦେଶର ଅହିଂସ ସାମ୍ୟବାଦ ପ୍ରତିଷ୍ଠାକରିବା ସହଜ ହୋଇ-
ଉଠେ । କେନ୍ଦ୍ରୀକୃତ ଉତ୍ପାଦନପ୍ରଣାଳୀରେ ଲୋକଙ୍କୁ ପରମ୍ପରା-
ପେଶୀ ହେବାକୁ ପଡ଼େ । ଫଳରେ ସେମାନଙ୍କର ଆତ୍ମନିର୍ଭର-
ଶୀଳତା ଲୋପ ପାଇଯାଏ ।

(୧୫) ଶିଳ୍ପର କେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ଫଳରେ (ଜାଣପୂଜକରଣ ସହ) ଆତ୍ମନିର୍ଭରଶୀଳ ଅଞ୍ଚଳଗଠନ କରିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ ନାହିଁ । ଯେଉଁ ଅଞ୍ଚଳରେ ଶିଳ୍ପାନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକ କେନ୍ଦ୍ରୀକୃତ ହୁଏ, ସେହି ଅଞ୍ଚଳର ଆର୍ଥିକ ଉନ୍ନତି ଘଟେ ଓ ସେଠାର ଲୋକେ କଳକାରଖାନାରେ ଅଧିକ କାମ ପାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକେ ବେକାର ହୁଅନ୍ତି ଓ ସେସବୁ ସ୍ଥାନର ସମ୍ପତ୍ତି ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଧୋଇ ହୋଇ ଶିଳ୍ପୋନ୍ନତ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଚାଲିଯାଏ ।

(୧୬) ଶିଳ୍ପର କେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ କୃଷିର ବିକାଶରେ ପ୍ରଧାନ ଅନ୍ତରାୟ ହୋଇଉଠେ । କିନ୍ତୁ କୃଷକ କୁଟୀରଶିଳ୍ପକୁ ଏକ ଗୌଣ ଧନ୍ଦା ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରେ; ତେଣୁ କୁଟୀରଶିଳ୍ପ କୃଷକଙ୍କୁ ଅବସର ସମୟରେ କିଛି କିଛି କାମ ଓ ଅର୍ଥ ଯୋଗାଇ ତାହାର କୃଷିକାର୍ଯ୍ୟରେ ପୂରାପୂର ସାହାଯ୍ୟ କରେ । କୃଷି ଓ କୁଟୀରଶିଳ୍ପ ଜଣେ ଲୋକଦ୍ୱାରା କରି ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ବୃତ୍ତବାକାର ଶିଳ୍ପସଂଗଠନରେ କାମ କରୁଥିବା ଶ୍ରମିକମାନେ ଗାଁଗହଳର ରୂପବାସ ଗୁଡ଼ିକ ଅଧିକ ପାଇବା ଆଶାରେ ସହରମାନଙ୍କୁ ଯାଆନ୍ତି ଓ କଳକାରଖାନାରେ କାମ କରନ୍ତି । ଗାଁ ଗହଳରୁ ହୁଷ୍ଟପୁଷ୍ଟ ଲୋକ ସହରକୁ ଚାଲି ଯାଉଥିବାରୁ ଦେଶର କୃଷିକାର୍ଯ୍ୟ ବାଧା ପାଉଛି ଓ ମହସଲର ଉନ୍ନତି ସୁଦୃଢ଼ ପ୍ରସ୍ତୁତି ହୋଇ ରହୁଛି । ପ୍ରକୃତରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ଅଭିଜ୍ଞାନିତଙ୍କ ଲୋକଙ୍କ ହାତରେ ହିଁ ଆଜି କୃଷି ପରି ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଦାୟିତ୍ୱ ରହିଛି । ଏହି ଅବସ୍ଥା ନ ସୁଧୁରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମ ଦେଶର ଅର୍ଥନୈତିକ ଅଗ୍ରଗତି ସମ୍ଭବ

ନୁହଁ । ଭାରତର ଗାଁଗଡ଼ଳ ହସି ନ ଉଠିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେତେକ ମୁଣ୍ଡେମୟ ସତର ଓ ନଗରକୁ ସମ୍ବୁଦ୍ଧିଶାଳୀ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ଏକ ଆତ୍ମସାଧନା ମାତ୍ରି ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବ ଅନ୍ୟ କିଛି ନୁହେଁ ।

କଳକାରଣ ନାରେ କିଛିଦିନ କାମ କଲ ପରେ ଶ୍ରମିକ-ମାନେ ଆଉ କୃଷିର ହାତ ଦେବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଏହା ଏକ ବିରାଟ ସମସ୍ୟା ହୋଇ ଉଠିଛି : କିନ୍ତୁ ଭାରତ ପାଇଁ ଏହା ବି ସମୟ ଅଛି । ଯନ୍ତ୍ରରାଶିସହାରା କବଳିତ ଶ୍ରମିକଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଏଠାରେ ଅଧିକ ନୁହେଁ; ତେଣୁ ଏହି ସଂଖ୍ୟାକୁ ଦୃଢ଼ି ପାଇବାକୁ ଦେବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।

(୧୭) କୁଟୀରଶିଳ୍ପକୁ ବାଦ୍ ଦେଇ ଆନ୍ଦୋଳନେ ଯନ୍ତ୍ରଶିଳ୍ପ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ଚଳିପାରିବା ନାହିଁ । କାରଣ ଆମର କେତେକ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ଜିନିଷକୁ ଉତ୍ପାଦନ କରିବା ପାଇଁ କଲ ମୁରୁପୁର ଅସମର୍ଥ । ଯନ୍ତ୍ରଶିଳ୍ପଦ୍ବାରା ବହୁ ଉତ୍ପାଦନ ସମ୍ଭବ । କିନ୍ତୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ରୁଚି ଓ ଆବଶ୍ୟକତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହା ଅଳ୍ପ ଜିନିଷ ଉତ୍ପାଦନ କରି ନ ଥାଏ; ତେଣୁ ପାଞ୍ଚ, ପାଟଶାଢ଼ୀ, କାଦିଆ, ମଠା, ଏଣି ପ୍ରଭୃତି କେତେକ ପ୍ରକାର ଜିନିଷ ବୃହଦା-କାର ଶିଳ୍ପସାହାଯ୍ୟରେ ଉତ୍ପାଦନ କରିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ ନାହିଁ । ସେହି ଜିନିଷ ପାଇଁ କଞ୍ଚାମାଲ ଓ ଚାହିଦାର ଅଭାବ ଥାଏ, ସେ ସବୁ ଜିନିଷର ଉତ୍ପାଦନ କଳଦ୍ବାରା ସମ୍ଭବ ନୁହଁ । ଏହି କାରଣରୁ କୌଣସି ଦେଶରେ କୁଟୀରଶିଳ୍ପ ମରି ଯାଇନାହିଁ । ପୃଷ୍ଠିବାଦ ଓ ଶିଳ୍ପସମୃଦ୍ଧ ଦେଶମାନେ ମଧ୍ୟ କୁଟୀରଶିଳ୍ପକୁ ବାଦ୍ ଦେଇ ପାରି ନାହାନ୍ତି । ସେହିପରି ଗାନ୍ଧିଜୀ ବୃହଦାକାର ଶିଳ୍ପକୁ ମଧ୍ୟ ପୁରାପୁର ବାଦ୍ ଦେବାକୁ ଚାହୁଁ ନ ଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ଭାରତର ଅବସ୍ଥା

ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ କୁଟୀରଶିଳ୍ପ ଉପରେ ସେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇ-
ଅଛନ୍ତି । ପୂର୍ବ ସରକାରୀ ସାହାଯ୍ୟ, ସହଯୋଗ ଓ ଉତ୍ସାହ
ପାଇଲେ ଦେଶରେ ନିଶ୍ଚୟ କୁଟୀରଶିଳ୍ପ ତିଷ୍ଠି ପାରିବ ।

(୧୮) ଶିଳ୍ପର କେନ୍ଦ୍ରୀକରଣଦ୍ୱାରା ଜାତୀୟ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର
ଅବନତି ଦୃଷ୍ଟିକାରୀ ଦେଖାଯାଉଛି । ବସବାସ ଓ ଖାଦ୍ୟ-
ପେୟର ଅସୁବିଧାହେତୁ ଅନେକ ଶ୍ରମିକ ଯନ୍ତ୍ରା ପ୍ରଭୃତି ଉତ୍ପାଦକ
ରୋଗରେ ପଡ଼ୁଛନ୍ତି । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନରେ ଅନେକ ଶ୍ରମିକ ରହୁଥିବାରୁ
ଓ କଲକାରଖାନାରୁ କୋଇଲାଧୁଆଁ ବାହାରୁ ଥିବାରୁ ଯନ୍ତ୍ରାଦିର
ହୋଇ ଜାତୀୟ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ଅବନତିରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିବା ଅତି
ସ୍ୱାଭାବିକ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି । କିନ୍ତୁ କୁଟୀରଶିଳ୍ପରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଦାନର
କୌଣସି ଆଶଙ୍କା ନାହିଁ । ସରୁ କଲରୁଉଳ ଓ କଲଅଟା ଖାଇବା
ଦ୍ୱାରା ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ରୋଗ ବ୍ୟାପୁଛି । ଆଉ ମଧ୍ୟ
ଶିଳ୍ପର କେନ୍ଦ୍ରୀକରଣଦ୍ୱାରା ଅନେକ ଦୁର୍ଘଟଣାଜନିତ ଜୀବନହାନି
ଦୃଷ୍ଟିକାରୀ ସମ୍ଭାବ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥିବାର ଦେଖା-
ଯାଉଛି । ଆମେରିକାରେ ବିଗତ ପ୍ରଥମ ମହାଯୁଦ୍ଧରେ ୫୦ ହଜାର
ଲୋକ ମରିଥିଲେ ଯୁଦ୍ଧା ପ୍ରତିବର୍ଷ କଲକାରଖାନା ଓ ମୋଟର
ଦୁର୍ଘଟଣା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରାୟ ସେତିକି ଲୋକ ମରୁଛନ୍ତି ।

(୧୯) କଲ ଯଦି ସବୁ କାମ କରିଦିଏ, ତାହେଲେ
ଲୋକମାନେ ଆଲସ୍ୟର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ନାନାପ୍ରକାର ରୋଗରେ
ପଡ଼ିବେ । ଅଳସ ମନରେ ନାନାବିଧ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭା ମଧ୍ୟ ଦେଖା-
ଦେବ । ଏହା ଫଳରେ ଲୋକଙ୍କର ମାନସିକ ଚକ୍ରତ ଘଟିବା
ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନୈତିକ ଅଧୋଗତି ମଧ୍ୟ ଦେଖାଦେଉଛି ଓ
ଦେବ । ଆମେରିକା ଦେଶରେ ଏହିପରି ନୈତିକ ଅଧୋଗତିର
ଉପସମ ହେଉଛି ।

(୨୦) କେନ୍ଦ୍ରୀକୃତ ଶିଳ୍ପର ବିକାଶରେ ଜାତୀୟ ଏକତା ନଷ୍ଟ ହେବାର ଆଙ୍କୋ ରହିଛି । ଆଜିକାଲି ଯେତେ କଳ-କାରଖାନା ବ୍ୟାପୁଛି, ଓମିକମାନଙ୍କର ଧର୍ମଦଠ, ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ପ୍ରଭୃତି ସେତେ ଅଧିକ ଦେଖାଦେଉଛି । ଓମିକମାନଙ୍କ ହାତରେ ଉତ୍ସାହନର ଦାୟିତ୍ୱ ନ୍ୟସ୍ତ ରହୁଥିବାରୁ ସେମାନେ ସାଗଠିତ ହୋଇ ଦେଶର ଅର୍ଥମାତକୁ କାରୁ କରିନେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି । ଫଳରେ ଏହା ଏକ ନୂଆ ପ୍ରକାର ଶୋଷଣର ବାଟ ଫିଟାଇଛି ।

(୨୧) ଶିଳ୍ପର କେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ଫଳରେ ଲୋକସାଧାରଣଙ୍କ ସୁଜନଶକ୍ତିର ଯଥାଯଥ ବିକାଶସାଧନ ହୋଇପାରୁ ନାହିଁ । ଫଳରେ କଳକୁ ଶୃଙ୍ଖଳିତ ରହିବା ବ୍ୟତୀତ ସେମାନଙ୍କର ଗତ୍ୟନ୍ତର ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଯଦି ଯୁକ୍ତ ଲାଗେ, ଶସ୍ତ୍ରପ୍ରସ ବୋମା ପକାଇ ବୃହତ୍ ଶିଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକୁ ଭାଙ୍ଗିରୁଜି ଗୁରୁତାର କରିଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବ । ଏହି କେନ୍ଦ୍ରୀକୃତ ଶିଳ୍ପପ୍ରତିଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକ ଭାଙ୍ଗିରୁଜି ଗଲେ ଦେଶର ଅର୍ଥମାତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଚଳ ଅବସ୍ଥା ସୃଷ୍ଟି ହେବ ଓ ଆମର ଆତ୍ମରକ୍ଷାଶକ୍ତି ଲୋପ ପାଇଯିବ । ଫଳରେ ଆମେ ଶସ୍ତ୍ରପ୍ରସର ସହଜ ଶିକାର ହୋଇପଡ଼ିବା । ଦ୍ୱିତୀୟ ମହାଯୁଦ୍ଧରେ ହଟ୍ଟଲର ଏହି ମାତ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ; କିନ୍ତୁ କୁଟୀରଶିଳ୍ପରେ ଏହା କୌଶଳୀ ଭୟ ନାହିଁ ।

(୨୨) ଜନସମ୍ମତ ଶୀଘ୍ର ନଷ୍ଟକର ଦେବାପାଇଁ କଳ ଆମକୁ ପରୋକ୍ଷ ଭାବରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଏ; କାରଣ ଜନତା ଯେତେ ଶୀଘ୍ର ନଷ୍ଟ ହେବ, ତାହା ସେତେ ଅଧିକ ବିଧି ହେବ । ଏହି ମନୋଭାବ ଆମେରିକା ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆଜି ଦେଖାଯାଇଛି ।

ଆମେରିକାରେ ଯେତେ ଜନସଂଖ୍ୟା ଅକାରଣରେ ନଷ୍ଟ ହୁଏ, ସେଥିରେ ଭାରତ ଭଳି ଦେଶର ଅଭାବମୋଚନ ହୋଇପାରନ୍ତା; କିନ୍ତୁ କୁଟୀରଶିଳ୍ପୀ ତା'ର ଜନସଂଖ୍ୟାକୁ ଶ୍ରମସ୍ୱେଦର ବିନିମୟରେ ପାଉଥିବାରୁ ତାକୁ ମଜୁରୀ କରି ତିଆରି କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ । ସେହିପରି ଯେ ନିଜେ କୌଣସି ଜନସଂଖ୍ୟା ହାତରେ ତିଆରି କରେ, ତାକୁ ସେ ଶୀଘ୍ର ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବାକୁ କେବେହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ଦିଏ ନାହିଁ; ସେ ଜନସଂଖ୍ୟାର ପୂରା ଉପଯୋଗ କରିବାକୁ ପ୍ରାଣପଣେ ଚେଷ୍ଟା କରେ । କାରଣ ଗୋଟିଏ ଜନସଂଖ୍ୟା ତିଆରି କରିବାକୁ ହେଲେ କେତେ ଶ୍ରମସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ପଡ଼େ, ତାହା ସେ ଅନ୍ତରେ ଅନ୍ତରେ ଅନ୍ତର୍ଭବ କରନ୍ତି; ତେଣୁ ମଣିଷର କାମ ପ୍ରତି ତା'ର ପ୍ରାଣରେ ସ୍ୱତଃ ସମ୍ମାନ ଜାଣିଉଠେ । କିନ୍ତୁ କଲଜାତ ଜନସଂଖ୍ୟା ଶୀଘ୍ର ନଷ୍ଟ କରିଦେବା ପାଇଁ ମଣିଷ ଅଜ୍ଞାତ ଭାବରେ ଚେଷ୍ଟା କରେ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଜାଣିପାରି ସମ୍ପଦର ଯଥାଯଥ ବିନିଯୋଗ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ ।

(୨୩) କେନ୍ଦ୍ରୀକୃତ ଶିଳ୍ପର ଜାଣିପାରି କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଜାଣିପାରି ସାଧୁତା ନିତାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । ଲୋକସାଧାରଣଙ୍କର ନାଗରିକତା ବୋଧ ନ ଆସିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହା ସମ୍ଭବ ହେବ ନାହିଁ । ରୁଷ୍ ଦେଶର ଲୋକେ ଦେଶ-ସ୍ୱାର୍ଥପାଇଁ ବ୍ୟକ୍ତି-ସ୍ୱାର୍ଥକୁ ଜଳାଞ୍ଜଳି ଦେବାକୁ ତିଆରି ହୋଇ ରହିଥିବାରୁ ସିଏ ଶିଳ୍ପର ଏହି ଜାଣିପାରି ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଫଳରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି ।

କିନ୍ତୁ ଭାରତରେ ପରିସ୍ଥିତି ଭିନ୍ନ । ଏଠାରେ ଲୋକଙ୍କର ଜାଣିପାରିବୋଧ ଆଦୌ ଆସିନାହିଁ କହିଲେ ଚଳେ । ତେଣୁ ଆମ ଦେଶ ସରକାର ଦେଶର ଯାନବାହନ

ଜାତୀୟକରଣ କରି ସଫଳ ହୋଇପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ଏହାଦ୍ୱାରା ଲକ୍ଷମିତ୍ତ ଓ ପ୍ରିୟାପ୍ରୀତିତୋଷଣ ବଢ଼ୁଛି । ରେଲୱେର ଜାତୀୟକରଣ ହେବା ପରେ ରେର, ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ପ୍ରଭୃତି ଅସମ୍ଭବ ଲବରେ ବଢ଼ି ଯାଇଛି; ତେଣୁ ଲୋକସାଧାରଣଙ୍କ ଶିକ୍ଷାର ଡର ଉନ୍ନତ ନ ହେଲେ ଶିଳ୍ପର କେବଳ ଜାତୀୟକରଣ କରି ଦିଆଗଲେ ତାହା ଲୁପ୍ତ ପଡ଼ିବ; କାରଣ “ସରକାରୀ ମାଲ୍, ଦରଆମେ ଡାଲ୍” — ଏହି ଶବ୍ଦ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆଜି ପୂରାପୂରା ଲାମ କରୁଛି ।

ଏହିସବୁ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଦେଖିବା କଲେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଶିଳ୍ପ-ମନ୍ତ୍ରର ଗୁରୁତ୍ୱ ଆମେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିପାରୁ; ତେଣୁ ତାଙ୍କ ଗତି ଅନୁସାରେ ଜୀବନଧାରଣର ମୌଳିକ ଆବଶ୍ୟକତା ସକାଶେ ଆତ୍ମମାନେ ପରମୁଖାପେକ୍ଷୀ ହେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । କାରଣ ଏହା ସମାଜରେ ଶୋଷଣର ପଥ ପରିଷ୍କାର କରୁଛି ଓ ଅସମତ୍ୱରେ ମଧ୍ୟ ଆତ୍ମମାନଙ୍କୁ ଦଗା ଦେଉଛି ।

ଯେଉଁ ଜନସମ୍ପର ଉତ୍ପାଦନ କେବଳ ବୃତ୍ତଦାକାର ଶିଳ୍ପ ଜରିଆରେ ସମ୍ଭବ, ସେ ସ୍ଥଳରେ ରାଷ୍ଟ୍ର ସେପରି ଶିଳ୍ପପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ସବୁ ବସାଇ ପାରିବ । ବୃତ୍ତଦାକାର ଶିଳ୍ପକ୍ଷେତ୍ରରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପୂରାପୂର ରୋକ ଦିଆଯିବ । ଏହା ଫଳରେ ଯନ୍ତ୍ରଶିଳ୍ପ ଓ କୁଟୀରଶିଳ୍ପ ଦେଶର ସମୃଦ୍ଧ ମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ ହାତକୁ ହାତ ଧରି ଗତ କରିବେ ଓ ବାପୁଜୀଙ୍କ ଚରବାଞ୍ଛିତ ଶ୍ରେଣୀ ଓ ଶୋଷଣୀୟ ସମାଜଗଠନ ସ୍ୱପ୍ନର ସମ୍ଭବ ହୋଇ ଆଉ ରହିବ ନାହିଁ ।

ଉପାଦାନ

ସ୍ବରତରେ ଆଜିକାଲି ଉପାଦାନ-ବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ସ୍ବର ଚନ୍ଦ୍ରଲ ପଡ଼ିଅଛି । ଦେଶର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ଯେଉଁ ଅନୁପାତରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଛି, ସେହି ଅନୁପାତରେ ଯଦି ଉପାଦାନ ବୃଦ୍ଧି ନ ପାଏ, ତା'ହେଲେ ଦେଶର ଅର୍ଥନୈତିକ ଅବସ୍ଥା ଅତି ଶୋଚନୀୟ ହୋଇପଡ଼ିବ । ଏହି ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ପାଇଁ ପ୍ରାଣମୂର୍ତ୍ତି ଜାତୀୟ ଉଦ୍ୟମ ହେବା ଦରକାର । ଏ ସମ୍ପର୍କରେ କେତୋଟି ବିଷୟ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ଅବଶ୍ୟ ବିରୂପ୍ୟ ।

କଞ୍ଚାମାଲର ଉପାଦାନ ବୃଦ୍ଧିରେ ହିଁ ଜାତୀୟସମ୍ପଦର ବୃଦ୍ଧି ହେଲା ବୋଲି ବୁଝିବାକୁ ହେବ । କେବଳ କଳହାରୀ ସମ୍ପଦ ପଦାର୍ଥର ଉପାଦାନ ବୃଦ୍ଧି କରିଦେଲେ ସେଥିରେ ଆନନ୍ଦିତ ହେବାର ବିଷୟ କିଛି କାରଣ ନାହିଁ ; କାରଣ କଞ୍ଚାମାଲ ନ ମିଳିଲେ କଳକାରଖାନା ବା କୌଣସି ଚିତ୍ତ-ବ୍ୟବସାୟ ଚାଲିପାରିବ ନାହିଁ । କଞ୍ଚାମାଲର ଉପାଦାନ ପ୍ରତି ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ବ ଦେବାକୁ ହେବ । ଯେଉଁ କୃଷକ ନିଜର ଲହୁଲୁହ ବଦଳରେ ମାଟିର ବୁକୁ ଚିରି ସୁନାର ଫସଲ ଆଦାୟ କରେ, ତାକୁ ଜାତୀୟ ସମ୍ପାଦ ଦିଆଯିବା ଆବଶ୍ୟକ; କିନ୍ତୁ ଆଜିକାଲି ନିଶ୍ଚୟ କୃଷକମାନଙ୍କ ଉପରେ କାହାର ଆଖି ପଡ଼ୁନାହିଁ । ଶ୍ରମିକମାନେ ସହଜରେ ଏକଜୁଟ ହୋଇ ଧର୍ମଦୃଷ୍ଟ କରିପାରୁଥିବାରୁ ସମସ୍ତ ଦୁନିଆଁର ଦୃଷ୍ଟି ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହେଉଛି; କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ କୃଷକ ଜାତିର ମୁହଁରେ ଆହାର ଦେଉଛି, ସେ ସମାଜରେ ଅତି ଅବହେଳିତ ଓ ଅସମ୍ମାନିତ ଅବସ୍ଥାରେ ରହିଛି । ଏହି ପ୍ରାଣୀୟ ବଦଳିବା ଦରକାର ।

ଦେଶର ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି କରିବାକୁ ହେଲେ ଚାଷୀର ଅର୍ଥନୈତିକ ଅବସ୍ଥାକୁ ସୁଚ୍ଛଳ କରିବାକୁ ହେବ । ଜମିରେ ଯେପରି ଚାଷୀର ଅଖଣ୍ଡ ସମତା ରହେ, ସେପରି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଯିବା ଉଚିତ । ବାସ୍ତବିକ ସମସ୍ତ ଭୂସମ୍ପତ୍ତିର ଜାଗାପୁରଣ କରା ନ ଗଲେ ଦେଶର ଖାଦ୍ୟାଭାବକୁ ଦୂର କରିବା ସମ୍ଭବ ହେବ ନାହିଁ ।

ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଚାହାର ପଥାପଥ ବନଯୋଗ କରିବାକୁ ହେବ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସରଳ ଜୀବନଯାପନ ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ହେବ । ଜାଗାପୁରଣଦର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ସମସ୍ତେ ମନୋଯୋଗୀ ହେବା ଉଚିତ । ବିଳାସବ୍ୟସନରେ ଯେପରି ଜାଗାପୁରଣ ନିମ୍ନ ନ ହୁଏ, ସେଥିପ୍ରତି ଶାନ୍ତ ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆଯିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଉତ୍ପାଦନ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକଙ୍କୁ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ଅର୍ଥାବହନ, ସାର, ଉପକରଣ ଆଦି ଅଭାବ ସମୟରେ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବା ଦରକାର । ଯୁକ୍ତ ଜଳସେଚନ ଯୋଜନାମାନ କରାଇ ଲୋକଙ୍କୁ ଅଭାବ ସମୟରେ ପାଣି ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇ ପାରିଲେ ଦେଶର ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଖାଦ୍ୟାଭାବ ଯେ ଅକ୍ଳେଶରେ ଦୂର ହୋଇପାରିବ, ଏଥିରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।

ସବୁ ରକମର ଜାଗାପୁରଣର ମୂଳ ହେଲା ଶିକ୍ଷା । ତେଣୁ ଦେଶର ଶିକ୍ଷା ଜରିଆରେ ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧି, ଖାଦ୍ୟ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ, ଶରୀର ଶ୍ରମ ପ୍ରତି ସମ୍ମାନ, ଜାଗାପୁ-

ସମ୍ପଦର ସ୍ୱରକ୍ଷା ପ୍ରଭୃତି ଯେପରି ସମ୍ଭବ ହେବ, ସେପରି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଉ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ଆଦର୍ଶ କୃଷି ପ୍ରାମାଣ୍ୟ ପ୍ରାପନ କରି କୃଷକମାନଙ୍କୁ କୃଷି-ବିଜ୍ଞାନ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଉ । ଜ୍ଞାନକୁ ଦେଶର ସମ୍ପଦବୃଦ୍ଧିରେ ପୂରୁପୂର ଲଗାଇବା ଲାଭ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେବା ସଙ୍ଗାଦୌ ଆବଶ୍ୟକ ।

ଦେଶର ଉତ୍ପାଦନ ଯେପରି ପ୍ରଶାଳିତ ହେବା ଉଚିତ, ସେପରି ତାହାଦ୍ୱାରା ଧନର ସୁସମ ବ୍ୟୟନ ସମ୍ଭବ ହେବ, ଲୋକ-ସାଧାରଣଙ୍କ ଜୀବନଧାରଣର ମୌଳିକ ଆବଶ୍ୟକତା ମେଣ୍ଟି-ଯାରିବ ଏବଂ ଉତ୍ପାଦକ ଶ୍ରେଣୀର ବ୍ୟକ୍ତିରୁ ବିକାଶ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସମାଜରେ ଅର୍ଥନୈତିକ ସମତା ଓ ସନ୍ତୋଷ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇପାରିବ । ଉତ୍ପାଦନର ଏହି କେତୋଟି ଦିଗ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ ଆମକୁ ଆମର ଜାତୀୟ ଅର୍ଥନୀତି ଗଢ଼ିବାକୁ ହେବ ।

କୃଷକମାନଙ୍କୁ ଉପ-ବ୍ୟବସାୟ ଯୋଗାଇ ଦେବା ପାଇଁ କୁଟୀରଶିଳ୍ପ ସାହାଯ୍ୟରେ ଜାତୀୟ ଉତ୍ପାଦନର ସୁବ୍ୟବସ୍ଥା ହେବା ଲୋଡ଼ା । ଦୁଇ ଶହ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ପୃଥିବୀର ସବୁ ଦେଶରେ କୁଟୀରଶିଳ୍ପଦ୍ୱାରା ହିଁ ଶିଳ୍ପଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର ଉତ୍ପାଦନ ହେଉଥିଲା । କେବଳ ଯୁରୋପର “ଶିଳ୍ପ-ବିପ୍ଳବ” ପରଠାରୁ ଯନ୍ତ୍ରଶିଳ୍ପର ଆରମ୍ଭ ହେଲା; ତେଣୁ କେନ୍ଦ୍ରୀକୃତ ଉତ୍ପାଦନବ୍ୟବସ୍ଥା ଏହି ଅଳ୍ପ ଦିନର କଥା । ଟାଣୁଆ ନୀତିଫଳରେ ଏହି ଅଳ୍ପଦିନିଆ କୃତ୍ରିମ ଅର୍ଥନୈତିକ ପରିସ୍ଥିତି ଯେ ଆପେ ଆପେ ଅପସରି ଯାଇପାରିବ, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।

ଉତ୍ପାଦନ କର ବା ମର—ଏହାହିଁ ଆମର ଜାତୀୟ ସଂକଳ୍ପ ହେବା ଉଚିତ । ଯେଉଁ ଲୋକର ଜାତୀୟ ଉତ୍ପାଦନ

ଦୃଷ୍ଟିରେ କୌଣସି ହାତ ନାହିଁ, ତାକୁ ଭୋଗ କରିବାରେ ତାହାର କୌଣସି ହକ୍ ନାହିଁ—ଆମକୁ ଏହି ମତ କଡ଼ାକଡ଼ି ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଗାନ୍ଧିଜୀ ପୁଷ୍ଟି କହିଛନ୍ତି—“ଖାଦ୍ୟ ପାଇଁ କାମ କରିବା ସକାଶେ ଭଗବାନ ମଣିଷକୁ ସୃଷ୍ଟି କଲେ ଏବଂ କହିଲେ, ଯେଉଁମାନେ ପରଶ୍ରମ ନ କରି ଖାଆନ୍ତି, ସେମାନେ ଚୋର ।” ତେଣୁ ରଜା ଜମିଦାରଙ୍କଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଜଳ ମାଳିଷ୍ଟେଟଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତେ ଯେପରି ଯଥାଶକ୍ତି ଜାତୀୟ ଉତ୍ପାଦନବୃଦ୍ଧିରେ ଶ୍ରମିକର ହୁଅନ୍ତି, ସେପରି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାକୁ ହେବ । ପୋଲିସ ଓ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ଅବସର ସମୟରେ ଉତ୍ପାଦନବୃଦ୍ଧିରେ ଖଟାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ । କୁଟୀରଶିଳ୍ପ ଫଳରେ ଅନୁତ୍ପାଦକ ବ୍ୟବସାୟୀମାନେ ମଧ୍ୟ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଦେଶର ଉତ୍ପାଦନବୃଦ୍ଧିରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ । ଏହିପରି ବ୍ୟାପକ ଉଦ୍ୟମ ନ ହେଲେ ଦେଶର ଏ ଆସନ ଦୁର୍ଗତିରୁ ମୁକ୍ତି ମିଳିବା ଅସମ୍ଭବ ।

ଦେଶର ଉତ୍ପାଦନବୃଦ୍ଧି ସମ୍ପର୍କରେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ ଏକ କଥା ମନେ ରଖିବାକୁ ହେବ । କୌଣସି ଜନସର ଯେପରି ଏକାଧିକ ବ୍ୟବହାର ହୋଇପାରେ, ସେଥିପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟିଦେବାକୁ ହେବ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଜଙ୍ଗଲରୁ ବାଉଁଶ ନିଆଯାଇ କାଗଜ କଲରେ କାଗଜ ତିଆରି ହେଉଛି; କିନ୍ତୁ ଏହି ବାଉଁଶକୁ ଘର ତିଆରି ବାଡ଼ି ମରାମତି ପ୍ରଭୃତି କାର୍ଯ୍ୟରେ ପ୍ରଥମେ ବ୍ୟବହାର କରି ପରେ ସେସବୁ କାଗଜ ପାଇଁ ସଂଗୃହୀତ ହୋଇ-ପାରିଲେ ଆମର ଦୁଇଟା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଏକାଠିବଳକେ ସାଧିତ ହୁଅନ୍ତା । ଏବେ ଜଙ୍ଗଲର ସବୁ ବାଉଁଶ କାଗଜ ପାଇଁ ଚାଲି

ଯାଉଥିବାରୁ ଲୋକେ ଘର କରିବାକୁ ଶକ୍ତିଏ ପାଉନାହାନ୍ତି । ଏହାଦ୍ୱାରା ଜାତୀୟସମ୍ପଦର ଯଥାଯଥ ବିନିଯୋଗ ହୋଇ-ପାରୁ ନାହିଁ ବୋଲି ବୁଝିବାକୁ ହେବ ।

ସେହିପରି ଆମେ ଆଜିକାଲି ଡିଜିକୁଟା ଚାଉଳ ବଦଳରେ ସପା ମିଲ୍ ଚାଉଳ ଓ ଗୁଡ଼ ବଦଳରେ ଚିନି ବ୍ୟବହାର କରୁଛୁ; କିନ୍ତୁ ଏହାଦ୍ୱାରା ଜାତୀୟସମ୍ପଦର ହାନି ହେଉଛି ଓ ପ୍ରକୃତର ଦାନ ପ୍ରତି ଅବମାନନା କରାଯାଉଛି; କାରଣ ଧାନକୁ କଳହାରା ଚାଉଳ କରିବା ଓ ଗୁଡ଼କୁ ଚିନି କରିବା ଦ୍ୱାରା ସେସବୁର ଖାଦ୍ୟସାର ନଷ୍ଟ ହେଉଛି । ତେଣୁ ଯେତକ ପରିମାଣ ଅସତ ଚାଉଳ ଓ ଗୁଡ଼ ବ୍ୟବହାର କଲେ ଖାଦ୍ୟପ୍ରାଣ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆମର ଚଳନ୍ତା, ମିଲ୍ ଚାଉଳ ଓ ଚିନି ବ୍ୟବହାର କରିବାଦ୍ୱାରା ଆମେ ସେସବୁର ପରିମାଣ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଅଧିକ ବୁଝିବା । ବାସ୍ତବିକ ଆଜିକାଲି ବିଜ୍ଞାନକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କଲ୍ୟାଣ ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରା ନ ଯାଇ ମଣିଷର ଧୂଂସସାଧନ ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଛି— ଏହି ଶକ୍ତି ଯଥାଶୀଘ୍ର ବଦଳିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଆଜିକାଲି ଲଭ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଜମିରେ ଅର୍ଥବେଶ ଫସଲ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ରୂପ କରାଯାଉଛି । ଉଚ୍ଚଷ୍ଟ ଧାନଜମିରେ ଧୂଆଁପତ୍ର ଓ ଝୋଟରୂପ ହେଉଅଛି । ଫଳରେ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟର ଉତ୍ପାଦନ କମୁଛି । ସେହିପରି ପୁଲଙ୍ଗତେଲ, କରଞ୍ଜିତେଲ ପ୍ରଭୃତିରୁ ସୁନର ସାବୁନ ତିଆରି ହୋଇପାରେ । ଏଥିପାଇଁ ନଡ଼ିଆତେଲ ବିଶେଷ ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଛି; ଅଥଚ ଲୋକେ ଉଚ୍ଚଷ୍ଟ ଖାଦ୍ୟସାର ଥିବା ନଡ଼ିଆକୁ ଖାଇବା ପାଇଁ ପାଉ ନାହାନ୍ତି ।

ଏପରି ବ୍ୟବସ୍ଥା ନ ଦେଲବା ଯାଏ ଦେଶରେ ଲାଗି ରହିଥିବା
ଶାନ୍ତ୍ୟବଳତାର ମୁକ୍ତିପାଇବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।

କେବଳ ଉତ୍ସାଦନ-ବୃଦ୍ଧିଦ୍ୱାରା ହିଁ ଦେଶର ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥା
ସୁଜ୍ଞଳ ଓ ସଫଳିଷ୍ଠିମୟ ହୋଇଉଠିବ । ଏଥିପାଇଁ ପ୍ରାଣମୂର୍ଚ୍ଛା
ଜାତୀୟ ଉଦ୍ୟମ ଲେଉଟା । ବ୍ରିଟେନ୍‌ରେ ମାସକୁ ପାଞ୍ଚ ଶହ କୋଟି
ଏ ଆମେରିକାରେ ଦିନକୁ ଚାରି ଶହ କୋଟି ଟଙ୍କା ରାଜସ୍ୱ
ଆକାରରେ ମିଳୁଥିବା ସ୍ଥଳେ ଭାରତରେ ମୋଟେ ଚାରି ଶହ
କୋଟି ବର୍ଷକୁ ଆୟ ହେଉଛି; ତେଣୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶ
ଭୂଲନାରେ ଜାତୀୟ-ଉତ୍ସାଦନରେ ଆନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ କେତେ ପଦ୍ଧତିରେ
ନିହତାହିତ, ତାହା ବେଶ୍ ଜଣାପଡ଼େ ।

ଏହି ଆନନ୍ଦର ବିଷୟ ଯେ ଉତ୍ସାଦନ-ବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ଭାରତ
ସରକାର ଗୋଟିଏ ଜାତୀୟଯୋଜନା ତିଆରି କରିଛନ୍ତି । ଏହା
ଏକ ଦୀର୍ଘ ମିଆଦ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା । ଏହି ଯୋଜନାଟି
କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇପାରିଲେ ୧୯୫୭ ମସିହା ଶେଷ ସମୟକୁ
ଭାରତର ଜାତୀୟ ଆୟ ପ୍ରାୟ ଶତକର ଦଶ ଭାଗ ବୃଦ୍ଧି
ପାଇ ପାରିବ ।

ଏହି ପ୍ରଥମ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନାରେ ମୋଟ ୨୦୭୮
କୋଟି ୭୮ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କରାଯିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଛି ।
ସେଥିରୁ କୃଷି ଓ ଗ୍ରାମଗୋଷ୍ଠୀ ଯୋଜନା ପାଇଁ ୩୭୦ କୋଟି
୮୩ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା, ଜଳସେଚନ ଓ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଉତ୍ପାଦନ ପାଇଁ ୫୭୧
କୋଟି ୪୯ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା, ଯନ୍ତ୍ରଶିଳ୍ପ ଓ କୁଟୀରଶିଳ୍ପର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ

୧୨୩ କୋଟି ୪ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟର ବରଦ କରାଯାଇଛି । ଖାଦ୍ୟସଙ୍କଟର ସମାଧାନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଜଳସେଚନ ଓ ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ଅଧିକ ବ୍ୟୟର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ଯୋଜନା କମିଶନ ବାସ୍ତବିକ ଦୂରଦୃଷ୍ଟି ଓ ବିଜ୍ଞତାର ପରିଚୟ ଦେଇଛନ୍ତି ।

ଯୋଜନା କମିଶନ୍ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଅନୁମୋଦିତ କେବଳ ଶିଳ୍ପର ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ଓ ଜାତୀୟକରଣ ନୀତିକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ରାଜ୍ୟ କରିନାହାନ୍ତି । ଏହି ଯୋଜନାରେ ମିଶ୍ର ଅର୍ଥନୀତି (Mixed Economy)ର ଆଶ୍ରିତ୍ୱଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି । ତା' ଅର୍ଥ କେନ୍ଦ୍ରୀକୃତ ଶିଳ୍ପସେକ୍ଟରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଉଦ୍ୟମକୁ ମଧ୍ୟ ଉତ୍ତାହିତ କରାଯାଇଛି । ଦେଖାଯାଉ, ଭାରତର ପ୍ରଥମ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା ଜାତୀୟ-ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧି କରି ଦେଶର ଖାଦ୍ୟସଙ୍କଟ ଦୂର କରିବାରେ କେତେ ଦୂର ସମର୍ଥ ହୋଇପାରୁଛି !

ସାମାଜିକ ଅନ୍ୟାୟ, ଅର୍ଥନୈତିକ ଅସନ୍ତୋଷ, ଶ୍ରେଣୀଭେଦ (ନୈତିକ ଅଧୋଗତି—ଏସବୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଶିଳ୍ପବାଦ (Individual Industrialism)ର ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାଗ ପରିଗଣିତ । ନିୟନ୍ତ୍ରଣାତ୍ମକ ଶିଳ୍ପବାଦ ହିଁ ଶୋଷଣର ଅର୍ଥ ଓ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦର ସାଥୀରୂପେ କାମ କରେ; ତେଣୁ କେବଳ ନିଜ ଦେଶର ରୁଦ୍ଧିବା ଭୁଲ୍ଲଭବା ଭଳି ଉତ୍ପାଦନ କରିବାକୁ ହେବ ଓ ସେଥିରେ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ କଟକଣା ପ୍ରୟୋଗ କରିବାକୁ ହେବ । ବାଣିଜ୍ୟ-ବ୍ୟବସାୟ ଓ ଲାଭ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଜାତୀୟ-ଉତ୍ପାଦନ କରା ନ ଯାଇ ଲୋକଙ୍କର ମୌଳିକ ଆବଶ୍ୟକତା ପୂରଣ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହା କରାଯିବା ଉଚିତ । ଏହା ଫଳରେ ଶିଳ୍ପସେକ୍ଟରେ ଶୋଷଣ ଓ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ପାଇଁ ଆଉ ଅବକାଶ ରହିବ ନାହିଁ ।

ସୁସମ କୃଷି-ଯୋଜନା

କୃଷି ସହିତ ଭାରତୀୟ ସଭ୍ୟତା ଓ ସଂସ୍କୃତି ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ଜଡ଼ିତ । ଆବହମାନ କାଳରୁ କୃଷି ଭାରତର ପ୍ରଧାନ ଶିଳ୍ପ ହୋଇ ରହିଅଛି । ଆଜିକାଲି ମଧ୍ୟ ଏଠାରେ ଶତକର ଅଣୀ ଭାଗ ଲୋକ ଜୀବନଧାରଣ ପାଇଁ ଏହି ଶିଳ୍ପର ଆଶ୍ରୟ ନିଅନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଦିନକୁଦିନ ଭାରତର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥିବାରୁ ଜମି ଉପରେ ଶୁଷ୍କ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଛି । ଫଳରେ ଜମିସବୁ ବଡ଼ ଖଣ୍ଡରେ ଭାଗ ଭାଗ ହେଉଛି । ଲୋକେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଧନ୍ଦା ଓ ବୃତ୍ତିର ସୁଯୋଗ ପାଇ ନ ଥିବାରୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ପୈତୃକ ଜମିଖଣ୍ଡକୁ କୌଣସିପଦେ କାମୁଡ଼ି ପଡ଼ି ରହିଛନ୍ତି । ଏହି ଲକ୍ଷଣ ଦେଖି ପକ୍ଷରେ ଆଦୌ ଶୁଭସୂଚକ ନୁହେଁ । ଲୋକଙ୍କୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଧନ୍ଦା ଗିଣା ଦେଇ ଏହି ଅବସ୍ଥା ବଦଳାଇବାକୁ ହେବ ।

ଭାରତୀୟ କୃଷିର ଅନ୍ୟ ଏକ ବିଶେଷତ୍ତ୍ୱ ଏହି ଯେ ଏଠାରେ ଏକର ପିଛା ଉତ୍ପାଦନ ପରିମାଣ ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ସବୁଠାରୁ କମ୍; କାରଣ ଭାରତୀୟ କୃଷକ କେବଳ ଗତାନୁଗତିକ ଭାବରେ ବାପଅଜାଙ୍କ ପଦାଙ୍କ ଅନୁସରଣ କରି ରୂଷକାମ କରେ । ବୈଜ୍ଞାନିକ କୃତ୍ରିମଶାଳୀ ପ୍ରୟୋଗ କରି କିପରି ଅଳ୍ପ ଜମିରୁ ଅଧିକ ଉତ୍ପାଦନ କରିବାକୁ ହେବ, ତାହା ସେ ଜାଣେନାହିଁ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ଭାରତୀୟ କୃଷକର ଅର୍ଥନୈତିକ ଅବସ୍ଥା ଅତି ଶୋଚନୀୟ ; ତେଣୁ ଉନ୍ନତ ଧରଣର ଶୁଷ ଓ ଅଧିକ ଉତ୍ପାଦନ ତା'ଠାରୁ ଆଶା କରିବା ବୃତ୍ତମୁନା ମାତ୍ର ।

ଭାରତ ପାଇଁ ଏକ ସୁଚକ୍ରିତ କୃଷି-ଅର୍ଥମାତ୍ର ଗଢ଼ିବାକୁ ହେଲେ ଆତ୍ମମାନଙ୍କୁ ବହୁଳ ଗୁଣପ୍ରାଣ ଓ କୃତୀରଶିଳ୍ପ ଉପରେ ସମସ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱ ଆବେଶ କରିବାକୁ ହେବ ଏବଂ ଦେଶରେ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତ୍ରୀବଲମ୍ବୀ ଅଞ୍ଚଳ ଗଠନ କରି ଲୋକେ ସେମାନଙ୍କ ଆବଶ୍ୟକତାନୁସାରେ ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟର ଉତ୍ପାଦନ କରି ପାରିଲେ ଭଲ ଅନୁକୂଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ହେବ । ଆଉ ମଧ୍ୟ କୃତୀରଶିଳ୍ପର ବିକାଶସାଧନ କରି ଲୋକଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ ଧନା ଓ ଦୁର୍ଗ୍ଗ ବ୍ୟବସାୟର ସୁବିଧା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବା ଉଚିତ । ଏହା ଫଳରେ ଜମି ଉପରେ ପଡ଼ୁଥିବା ଗୁପ୍ ଅନେକ ପରିମାଣରେ କମିଯାଇ ପାରିବ ।

ଜମି ଉପରେ ରାଷ୍ଟ୍ରର ପୂର୍ବ ସମତା ସ୍ୱୀକୃତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହା ଫଳରେ ଲୋକେ ଯେପରି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଲାଭ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଗୁଣ ନ କରି ଦେଶର ଖାଦ୍ୟସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ଦୃଷ୍ଟି ଲାଭ କରିପାରିବେ, ସେପରି ନିୟମ ପ୍ରଣୟନ କରାଯିବା ଉଚିତ । ଅର୍ଥକ୍ଷେପ ଫସଲ କରିବାକୁ ହେଲେ ସରକାରୀ କର୍ତ୍ତୃମତାଙ୍କ ଅନୁମତି ନିଆଯିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଉ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ଦେଶର ସାରସୋତ ଜମିସବୁ ଆଖୁରୂପରେ ନ ରହି ଯେପରି ଲାଲ ଓ ଖଜୁରୀ ଗଛରୁ ଗୁଡ଼ ଆଦାୟ କରାଯାଇ ପାରିବ, ସେପରି ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଉ । ଏହା ଫଳରେ ଅନୁବ୍ରାତ ବାଲିଜମିରେ ଖଜୁରୀ ଓ ତାଳଗଛ ଲଗାଯାଇ ଉଦ୍ଭବ ଜମିକୁ ଖାଦ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇ ପାରେ ।

ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟରେ ଦେଶ ଆତ୍ମନିର୍ଭରଶୀଳତା ହାସଲ କରିବାକୁ ହେଲେ ସୁଚକ୍ରିତ କୃଷିଯୋଜନା ଅନୁସାରେ ଉତ୍ପାଦନ

କୃଷି କରାଯିବା ଉଚିତ । କୃଷକମାନେ ପେଟ ପୂରାଇବା ବା
ଲଭ କରିବା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଋଷ ନ କରି ଯେପରି ସୁସମ ଖାଦ୍ୟ ପାଇ-
ପାରିବେ, ସେହି ଅନୁସାରେ ସୁସମ କୃଷିବ୍ୟବସ୍ଥା ଦେଶରେ
ରୁଲୁ ହେଉ । କେବଳ ଜମିରୁ ଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ନ କରି ଯେପରି
ଫଳମୂଳ, ପନପରିବା, ଡାଳି, ଶାଗ, ଗୁଡ଼, ନଡ଼ିଆ, ତେଲ-
ଶାଜ, କପା ପ୍ରଭୃତି ଦେଶର ଆବଶ୍ୟକତାନୁଯାୟୀ ଉତ୍ପାଦିତ
ହୋଇପାରିବ, ସେପରି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯିବା ବର୍ତ୍ତମାନ
ପରିସ୍ଥିତିରେ ଅତି ଜରୁରୀ । ସୁସମ ଖାଦ୍ୟଦୃଷ୍ଟିରୁ ସୁସମ କୃଷି-
ଯୋଜନା କରାଯାଇ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇପାରିଲେ ଦେଶର
ଖାଦ୍ୟସଙ୍କଟ ଦୂର ହୋଇପାରିବ ।

ଲୋକସଂଖ୍ୟା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାରତୀୟର ଭାଗରେ ୬୫
ଡେସିମାଲ ଋଷଜମି ପଡ଼ୁଛି । ପ୍ରଚଳିତ କୃଷିବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁସାରେ
ଏହି ଜମି ପରିମାଣ ଜଣକର ଚଳାଚଳ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ନିତାନ୍ତ କମ୍ ;
କିନ୍ତୁ ସୁସମ କୃଷିଯୋଜନା ଅନୁସାରେ ଉତ୍ପାଦନ ବ୍ୟବସ୍ଥା
ହୋଇପାରିଲେ ଜଣକର ଆବଶ୍ୟକତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହି ଜମି
ପରିମାଣ ନିଅନ୍ତୁ ହେବ ନାହିଁ । ଏ ସମ୍ପର୍କରେ ସୁବିଶାସୀ
ଗାର୍ସୀ-ଅର୍ଥମତିବିତ୍ ପ୍ରଫେସର କୁମାରପ୍ପା ଗୋଟିଏ ଯୋଜନା
ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଯୋଜନାନୁସାରେ ଜଣେ ଲୋକ ସୁସମ
ଖାଦ୍ୟ ସକାଶେ ଦିନକୁ ୧୭ ଆଉନୁ ବା ଅଠ ଛଟାକି ଶସ୍ୟ
ଗ୍ରହଣକାରୀ ତା ଜମି ପରିମାଣର ଶତକଡ଼ା ୬୫.୧୨ ଭାଗ ଶସ୍ୟ
ଉତ୍ପାଦନ ପାଇଁ ଲାଗାଯିବା ଦରକାର । ସେହିପରି ଦିନକୁ ଏକ
ଛଟାକି ଡାଲିର ଆବଶ୍ୟକତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ତେକର ଅଠଭାଗ
ଜମିରେ ମୁଗ, ବିରି, ହରଡ଼ ପ୍ରଭୃତି ରବିଫସଲ ଋଷ

କରିବାକୁ ହେବ । ଖାଦ୍ୟରେ ଉପଯୁକ୍ତ ପରିମାଣ ତେଲ ପାଇବାକୁ ହେଲେ ଜମିର ଆଠଭାଗ ତିନିଭାଗ ଗୁଣରେ ଲାଗିବା ଉଚିତ । ସେହିପରି ଦୈନିକ ପନିପରିବା ୪ ଛଟାକି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ୨୦ ଘାଗ ଜମିରେ ଶାକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଗୁଣ କରିବାକୁ ହେବ । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ମୂଳ ଜାତୀୟ ପରିବା ୨ ଛଟାକି ଓ ଫଳମୂଳ ୨ ଛଟାକି ଦିନକୁ ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଥିବାରୁ ଶତକର ୩ ଘାଗ ଜମି ସେ ସବୁର ଉତ୍ପାଦନ ପାଇଁ ଲାଗାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ । ବର୍ଷକୁ ମୁଣ୍ଡ ପିଛା ୨୫ ଗଜ ଲୁଗାର ଆବଶ୍ୟକତା ଭୁଲିବା ପାଇଁ ୧୧.୪ ଘାଗ ଜମିରେ କପା ଗୁଣ କରିବାକୁ ହେବ । ଦିନକୁ ଦୁଧ ଛ'ଛଟାକି ଓ ଘିଅ ଏକତୋଳ ପାଇବାକୁ ହେଲେ ଗାଈ ରଖି ଅଳ୍ପ କିଛି ଜମିରେ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଧରଣର ଘାସ ଗୁଣ କରିବାକୁ ହେବ । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଏପରି ଫସଲ କରିବାକୁ ହେବ ଯେଉଁଥିରୁ କି ଗାଈଗୋରୁଙ୍କ ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ଖାଦ୍ୟ (fodder) ମିଳି ପାରୁଥିବ । ଆଉ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଗୁଡ଼ ପାଇବା ପାଇଁ କିଛି ଅନୁବର ଜମିରେ କେତେକ ଚାଳ ଓ ଖଜୁର ଗଛ ଲଗାଯାଇ ପାରେ । ଆଖୁ ଓ ଘାସ ପାଇଁ ଶତକର ଦୁଇ ଘାଗ ଜମି ଖଟାଇ ସେଥିର ଉପଯୁକ୍ତ ଯତ୍ନ ନିଆଗଲେ ଆବଶ୍ୟକ ଗୁଡ଼ ଓ ଦୁଧ ମିଳିପାରିବ । ଏହା ଫଳରେ ୨୫ ଡେସିମାଲ ଜମିରେ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ଲୋକ ସୁନ୍ଦର ଚଳିପାରିବ ବୋଲି ସେ କ୍ଷମାବ ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି । ଅନେକଙ୍କୁ ଏହି ଯୋଜନା ଅସମ୍ଭବ ବୋଧ ହୋଇପାରେ; କିନ୍ତୁ ପ୍ରାନ୍ତ୍ୟ ଦେଶର ଲୋକେ ନିଜର ଆବଶ୍ୟକତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଜମିରେ ବଞ୍ଚିନ ପ୍ରକାର ଫସଲ କରନ୍ତି । ତେଣୁ ଏହା ଭାରତରେ ଅସମ୍ଭବ ହେବ କାହିଁକି ? କିନ୍ତୁ ଏହି ସୁସମ କୃଷିଯୋଜନା ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଗୁଣଦ୍ୱାରା ସେତେ

ଭଲ କାମ ଦେବନାହିଁ । ଏଥିପାଇଁ ଗୁପ୍ତ ଦେଶ ପରି କୋଠ-
ଗୁପ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇ ପାରିଲେ ଦେଶର ଶାନ୍ତ୍ୟସମ୍ପାଦନ
ସହଜ ସମାଧାନ ସମ୍ଭବ ହେବ ।

କୃଷିର ବିକାଶ ପାଇଁ ସରକାର ଓ ଲୋକଙ୍କ ତରଫରୁ
ମିଳିତ ଉଦ୍ୟମ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଉତ୍ତମ ଯୁଗ ମଧ୍ୟରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ
ସହଯୋଗ ଓ ବିଶ୍ୱାସ ରହିଲେ ସବୁକାମ ସୁରୁଖୁରୁରେ ହୋଇ-
ପାରିବ । କିନ୍ତୁ ଆଜି ଏହି ସହଯୋଗ ଅଭାବରୁ ସରକାରଙ୍କ
କୌଣସି ଉନ୍ନତକର ଯୋଜନା ପ୍ରାୟ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇପାରୁ
ନାହିଁ । ଷ୍ଟ୍ରଜି ଜଳସେଚନ ଯୋଜନା, ଶସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ଜମିଗୁଡ଼ିକର
ଏକସିକରଣ, ଉନ୍ନତ ଧରଣର ବିହନ, ସାର ଓ କୃଷି-
ଉପକରଣର ଯୋଗାଣ ଇତ୍ୟାଦି ଯୋଜନାଗୁଡ଼ିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ
କରିବାକୁ ହେଲେ ଲୋକମାନଙ୍କର ପୂର୍ଣ୍ଣପ୍ରାଣ ସମର୍ପଣ ଓ
ସହଯୋଗ ଆବଶ୍ୟକ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ସରକାର ସହଯୋଗୀ କୃଷି
ଉତ୍ପାଦନ ଖୋଲି ଗୃହୀମାନଙ୍କୁ ସବୁ ପ୍ରକାର ସାହାଯ୍ୟ
ଦେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ଉଚିତ । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ରକ୍ଷଣଶୀଳ
କୃଷକମାନଙ୍କୁ ସବୁଜ ସାର ଓ କମ୍ପୋଷ୍ଟ ସାର ତିଆରି କରିବା,
ସଜ ସରକ୍ଷଣ, ଉନ୍ନତ ରୂପ, ଅନିଷ୍ଟକର ଶୀତପତଙ୍ଗମାନଙ୍କ
କବଳରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାର ଉପାୟ ଇତ୍ୟାଦି ବୈଜ୍ଞାନିକ କୃଷି-
ପ୍ରଣାଳୀ ବଢାଇବାକୁ ହେଲେ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗ୍ରାମରେ ଆଦର୍ଶ
କୃଷିକ୍ଷେତ୍ରମାନ କରାଯିବା ଉଚିତ । ଲୋକେ ଆଖିରେ ବୈଜ୍ଞାନିକ
ପ୍ରଣାଳୀର ଉପଯୋଗିତା ନ ଦେଖିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେବଳ
କଥାରେ କିଛି କରିବେ ନାହିଁ । ଏ ସମ୍ପର୍କରେ ଗୁପ୍ତ ଦେଶ ପରି
ସହରମାନଙ୍କରେ ସରକାର “କୃଷି-ଉଦ୍ୟମ”ମାନ ଖୋଲିଗଲେ

ବୈଜ୍ଞାନିକ କୃଷିପ୍ରଣାଳୀ ସଦୃଶରେ ଲୋକପ୍ରିୟ ହୋଇ ଉଠିଲା । ଏହି କୃଷିଭବନରେ ଗାଁଗହଳରୁ ସହରକୁ ଆସୁଥିବା କୃଷକ-ମାନଙ୍କ ପାଇଁ ରହିବାର ସୁବିଧା ଥିବା ଦରକାର । କୃଷି ସମ୍ପର୍କୀୟ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଦର୍ଶନୀମାନ ସେଠାରେ କରାଯାଇ କୃଷକ-ମାନଙ୍କୁ ସେସବୁ ବୁଝାଇ ଦିଆଯିବା ଉଚିତ । ଏହା କୃଷିର ବିକାଶରେ ଚମତ୍କାର ପ୍ରଭାବ ପକାଇପାରିବ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ ।

ଆମ ଦେଶରେ “ଚଷା ଓଡ଼ି” — ଏହି ଭାବ ଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୃଷିର କୌଣସି ବାସ୍ତବ ବିକାଶ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଲୋକମାନେ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୃଷିକାର୍ଯ୍ୟକୁ ଦେଶସେବା ବୃତ୍ତିରୁ ଅତି ପବିତ୍ର ବୋଲି ବିଚାର ନ କରିଛନ୍ତି, ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଧିକ କିଛି ଆଶା କରିବା ଉଚିତ ହେବ ନାହିଁ । ଚୀନ ଦେଶର ଲୋକଙ୍କ ପରି ଆମ୍ଭେମାନେ ଜମିକୁ ପୂଜା କରିବାକୁ ଶିଖିଲେହିଁ ଆମ ଖାଦ୍ୟସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ହେବ । କୃଷିକାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରତି ଲୋକଙ୍କର ଥିବା ବିରାଗ ଓ ବିତୁଷ୍ଟା ଭାବକୁ ଦୂର କରିବାକୁ ହେବେ ଶିକ୍ଷିତ ଓ ଧନିକ ଶ୍ରେଣୀ ଶରୀର ଶ୍ରମକୁ ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇ ଶିଖିବା ଉଚିତ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ଆମ ଶିକ୍ଷାମନ୍ତବ୍ୟରେ କୃଷି ଓ ଧନୀ କାର୍ଯ୍ୟ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ଭାବରେ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଉ । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ବୈଜ୍ଞାନିକ କୃଷିପ୍ରଣାଳୀକୁ ଲୋକପ୍ରିୟ କରିବାକୁ ହେଲେ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା, ନୈଶ ବିଦ୍ୟାଳୟ, ପଠନ-ଗୃହ, ଭ୍ରମଣ-ବିଦ୍ୟାଳୟ, ଗ୍ରାମ-ବୈଠକ ଇତ୍ୟାଦିର ସୁବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇ ନାଗରିକତା, ସାଧାରଣ ଲେଖାପଢ଼ା, କୃଷିବିଜ୍ଞାନାଦି ସେମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯିବା ଉଚିତ । ରେଡ଼ିଓ ଓ ମିନିମା ପ୍ରଭୃତି ମଧ୍ୟ ଏ

ଦିଗରେ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରସାର ପକାଇ ପାରନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ଦୁଃଖର ବିଷୟ, ଆମଦେଶରେ ସିନେମା ଲୋକ-ଜଲ୍ୟାଣକର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇପାରୁ ନାହିଁ । ଏହା କେବଳ ସମାଜରେ ଉଲ୍ଲଗ୍ନ ଚିନ୍ତା, କଦର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରେମ ଓ ଶୈଳ ଉଚ୍ଚାପୂର୍ବ ପ୍ରଭୃତି ଦୁଃସାହସିକ କାର୍ଯ୍ୟର ଚିତ୍ର ପରିବେଷଣ କରିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ଏହାଦ୍ୱାରା ସାଧାରଣ ମଣିଷର ମୁଣ୍ଡରେ ଶାନ୍ତା ପ୍ରେମ ପୂର୍ବକ ତାହାର ଚିନ୍ତା ଓ ବିବେଚନା-ଶକ୍ତିକୁ ଲୋପ କରି ଦିଆଯାଉଛି । ବାସ୍ତବିକ ଲୋକଶିକ୍ଷା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସିନେମାର ଜାଣିପାଞ୍ଚିବା ଦେବା ନିତାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ।

କୃଷିର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ଦେଶରେ ଭୂମିସଂସ୍କାର କରାଯିବା ଉଚିତ । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅଧିକାରରେ ଅତ୍ୟଧିକ କେତେ ଜମି ରଖାଯାଇ ପାରେ ତାର ପରିମାଣ ଲୋକସାଧାରଣଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହେଉ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ଯେ କୃଷିକାର୍ଯ୍ୟ ସହିତ ସମ୍ପୃକ୍ତ ନୁହେଁ, ତାହାର ଜମିରେ କୌଣସି ରକମର ହକ୍ ରହିବା ଅନୁଚିତ । ଭୂମିସ୍ଥାନ ଲୋକଙ୍କୁ ସଂଗଠିତ କରି ଦେଶର ଅନାବାଦି ଜମିରେ କୋଠରୀ କରାଗଲେ ଉତ୍ପାଦନ ବଢ଼ିବ ବୁଦ୍ଧି ପାଆନ୍ତା । କେତେକ ଲୋକ ରୁଷ ଓ ଆମେରିକା ପରି ଯନ୍ତ୍ରୀକରଣ ପ୍ରଣାଳୀରେ ଗୃହବାସ କରି ଦେଶର ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ପାଇଁ ଯୁକ୍ତି ବାଢ଼ନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କୃଷିର ଯନ୍ତ୍ରୀକରଣ ପ୍ରଣାଳୀ ଆମ ଦେଶ ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ନୁହେଁ । ଆମେରିକାରେ ପୃଥିବୀର ଶତକରୁ ଛ'ଭାଗ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ପୃଥିବୀର ଏକ ପଞ୍ଚମାଂଶ ଭୂମି ଯୋଗ୍ୟ ଜମି ରହିଛି । ସେଦେଶରେ ମଧ୍ୟ ଜମିରୁ ବର୍ଷେ ଦୁଇ ବର୍ଷ ପସଲ ଆଦାୟ କରିବା ପରେ ତାହାକୁ ଘାସଗୁଣ୍ଡ

ପାଇଁ କିଛି ଦିନ ଗୁଡ଼ିଏ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ଆମ ଦେଶରେ ତାହା ଅସମ୍ଭବ । ରୁଷ ଦେଶର ଲୋକସଂଖ୍ୟା କମ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା ପୃଥିବୀର ଏକ ପଞ୍ଚମାଂଶ ସେକ୍ସଟଲ ଅଧିକାର କରିଅଛି । କିନ୍ତୁ ଭାରତରେ ପୃଥିବୀର ଏକ ଷଷ୍ଠାଂଶ ଲୋକ ବାସ କରୁଥିଲେ ବି ଏଠାରେ ଜମିପରିମାଣ ଖୁବ୍ କମ୍ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଭାରତରେ ଜଣପିଛା ହାରାହାରି ଗୃହଜମି ୦.୨ ଏକର ପଡ଼ୁଥିବା ସ୍ଥଳେ ଆମେରିକା ଓ ରୁଷିଆରେ ଯଥାକ୍ରମେ ୭.୪୩ ଓ ୪.୩୮ ଏକର ପଡ଼ୁଛି । ଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆମ ଦେଶର ପରିସ୍ଥିତି ବରୁଣ ନ କରି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶକୁ ଅତି ଅନୁକରଣ କରିବା ସୁନ୍ଦର ନୁହେଁ । ପୃଥିବୀକାଳୀନ କୃଷି ଉପକରଣ ବଦଳରେ କେତେକ ଆଧୁନିକ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଅବଶ୍ୟ ବ୍ୟବହାର କରିପାର ପାରେ । କିନ୍ତୁ ଅନାବାଦ ପାହାଡ଼ିଆ ଜଙ୍ଗଲ ଜମି ବ୍ୟତୀତ ଭାରତରେ ଅନ୍ୟ ଜମିରେ କଲଲଙ୍ଗଲ ଆଦୌ କାମ ଦେବ ନାହିଁ । ଭାରତରେ କଲଲଙ୍ଗଲ ଗୃହର ଅନେକ ଅସୁବିଧା ରହିଛି । ପ୍ରଥମତଃ ଭାରତରେ ଫୁଡ଼ିବାକାର କୃଷି ଫର୍ମମାନ ଦେଖିବାକୁ ପ୍ରାୟ ମିଳେନାହିଁ । ଆମେରିକା, ରୁଷିଆ ପ୍ରଭୃତି ଦେଶରେ କଲବ୍ଲସ ସମ୍ଭବ ହେବାର କାରଣ ହେଉଛି ଯେ ସେଠାରେ ବହୁତ ଶ୍ରେଣୀପଯୋଗୀ ଜମି ପଡ଼ୁଆ ପଡ଼ୁଛି । ଅତି କମ୍ରେ ଏକ ହଜାର ଫୁଟ୍ ଲମ୍ବର ଜମି ନ ହେଲେ ଟ୍ରାକ୍ଟର ବ୍ୟବହାର କରିବା ବ୍ୟୟସାଧ୍ୟ । ଛୋଟ ଛୋଟ ଜମିରେ ଟ୍ରାକ୍ଟର ଚଳିବା ଅସମ୍ଭବ । ଅବଶ୍ୟ ଭାରତରେ କୋଠଗୃହ ପ୍ରଥାର ପ୍ରଚଳନ ହୋଇପାରିଲେ ଏହି ଅସୁବିଧା ଅନେକ ପରିମାଣରେ ଦୂର ହୋଇପାରିବ । ଦ୍ୱିତୀୟତଃ ଭାରତରେ ଏକକାଳୀନ ସରୁର ବର୍ଷା ହେଉଥିବାରୁ

ଗଣର ଗୁଣ ଦ୍ଵାରା ମାଟି ଧୋଇ ହୋଇ ଯିବାର ବିଶେଷ ଆଶଙ୍କା ରହୁଛି । ୨୦୩୦ ବର୍ଷ ପରେ ଆମେରିକାର ଜମିରୁ କଲଲଙ୍ଗଲ ଗୁଣ ଦ୍ଵାରା ଭଲ ମାଟିସବୁ ଧୋଇ ହୋଇ ଗୁଲିଯିବାର ଦେଖା-ଗଲାଣି । ତେଣୁ ସେଠାରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ନୂଆ ପଡ଼ିଆ ଜମିସବୁ ଗୁଣ କରାଯାଏ । ତୃଣପୂର୍ବ କଲଲଙ୍ଗଲ ଚଳିବା ପାଇଁ ପେଟ୍ରୋଲ୍ ଦରକାର । କିନ୍ତୁ ଆମ ଦେଶରେ ପେଟ୍ରୋଲ୍ ବଡ଼ ଅଭାବ । ଅବଶ୍ୟ ସାଧାରଣ ଅବସ୍ଥାରେ ବ୍ରହ୍ମଦେଶ, ପାରସ୍ୟ ପ୍ରଭୃତି ଦେଶରୁ ପେଟ୍ରୋଲ୍ ଆଣି କଲଲଙ୍ଗଲ ଚଳାଯାଇପାରେ; କିନ୍ତୁ ସୁଦ୍ଧ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲେ ବନ୍ଧିବାଣିଜ୍ୟ ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବ । ଫଳରେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ପେଟ୍ରୋଲ ମିଳିବ ନାହିଁ । ସେ ସମୟକୁ ବଳଦ, ମନ୍ତ୍ରଣ ପ୍ରଭୃତି ଅସହ୍ୟ ହେତୁ ମରିହଜି ଯାଇଥିବେ । କାରଣ କୃଷିର ଯନ୍ତ୍ରୀକରଣ କରାଗଲେ ଭାରବାଣୀ ପଶୁକୁ ଅକାରଣେ ଖୁଆଇ ପିଆଇ ରଖିବା ସମ୍ଭବ ହେବ ନାହିଁ । ଫଳରେ ଏହା ଆମ ପକ୍ଷରେ ଆମ୍ଭଦତ୍ୟା ହେବ । ଚତୁର୍ଥରେ ଆମ ଦେଶରେ ବହୁ ପରିମାଣରେ ଜଳଜମି ରହୁଛି । ଜଳଜମିର ଗୁଣ ପାଇଁ କଲଲଙ୍ଗଲ ଭଲ କାମ କରୁନାହିଁ । ପଞ୍ଚମରେ କଲଲଙ୍ଗଲର ଗଣର ଗୁଣ ଦ୍ଵାରା ମାଟିରେ ଥିବା ଉପକାଶ ଖାଟପତଙ୍ଗ ମରିଯାଉଛନ୍ତି । ଫଳରେ କେତେ ଦିନ ପରେ ଜମି ଅନୁବର ହୋଇ ପଡ଼ିବାର ଦେଖା ଯାଉଛି । ଷଷ୍ଠରେ ଗଣର ଗୁଣ ଦ୍ଵାରା ମାଟିର ଅତ୍ୟଧିକ ଆଦ୍ରତା ଯୋଗୁଁ ଫସଲ ପରିଯିବାର ଦେଖାଯାଉଛି । ସପ୍ତମରେ କଲଲଙ୍ଗଲ ପାଇଁ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଖରଦ କରିବାକୁ ହେଲେ ଆମଦେଶରୁ ପ୍ରଚୁର ଧନ ବିଦେଶକୁ ଧୋଇ ହୋଇ ଗୁଲିଯିବ । ଅଷ୍ଟମରେ କଲଲଙ୍ଗଲର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନଦ୍ଵାରା ଭାରତ ଭଳି ଦେଶରେ ବେକାର-

ସମସ୍ୟା ଅତି ଶୀଘ୍ର ହୋଇ ଉଠିବ ଓ ଲୋକମାନେ କାମ ନ ପାଇ ଅଧିକ ଅଳସୁଆ ହେବେ । ଫଳରେ ଦେଶରେ ଅଶାନ୍ତ, ଅସନ୍ତୋଷ ଓ ଦୁର୍ନୀତି, ଦୁର୍ଗୁର ବ୍ୟାପିଯିବ । ଆଲସ୍ୟ ପ୍ରଗତିର ପ୍ରଧାନ ଅନ୍ତରାୟ—ଏହା ସବବାଦ ସମ୍ମତ । ନବମରେ ଶ୍ରମଜୀବୀ ଜମି ଆବହମାନକାଳରୁ ଶୋଷିତ ହୋଇ ଆସୁଛନ୍ତି । ତେଣୁ କଳକାରଖାନା ସାହାଯ୍ୟରେ ତାକୁ ସହ ଅଧିକ ଶୋଷଣ କରିବାର ଚେଷ୍ଟା ହୁଏ, ତାହାହେଲେ ପରିଣାମ ବିଷମୟ ହେବ । କାରଣ ଜମିସବୁ ଅନୁବର ହୋଇ ପଡ଼ିବା ଦ୍ଵାରା ଦେଶସାରା ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ବ୍ୟାପିଯିବ । (୧୦)ରେ ଟ୍ରାକ୍ଟରର ଅଧିକ ବ୍ୟବହାର ଫଳରେ ବଳଦସଂଖ୍ୟା କମିଯିବ ଓ ଫଳରେ ଜମିରେ ଖତ ବ୍ୟବହାର କରିବା ପାଇଁ ଆମର ଗୋବର ଅଭାବ ହେବ । (୧୧) ରେ କଳପ୍ରଲଙ୍ଗଳ କୌଣସି କାରଖାନା ବିଶିଷ୍ଟ ଗଲେ ତାକୁ ସଜାଡ଼ିବା ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଏସବୁ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବଞ୍ଚେ କଲେ ଯନ୍ତ୍ରୀକରଣ ପ୍ରଣାଳୀ ଆମ ଦେଶର କୃଷି ପାଇଁ ଅନୁପଯୋଗୀ । ଆମଦେଶର ଅବସ୍ଥା ଯେପରି ସେଥିରେ କଳପ୍ରଲଙ୍ଗଳର ଗୁଣ ଆଦୌ ସୁବିଧାଜନକ ନୁହେଁ ।

ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା । ଆମ ଦେଶରେ ଗୁଣବାସର ଉନ୍ନତ ସାଧନ କରିବାକୁ ହେଲେ ମୂଲ୍ୟା, ଶ୍ରମିକ ଓ ଗୁଣୀର ମଜୁରିରେ ତାରତମ୍ୟ ରହିବା ଅନୁଚିତ । ବରଂ ଗୁଣୀକୁ ଅଧିକ ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ହେଉଥିବାରୁ ଏବଂ ଅଧିକ ଅନିଷ୍ଠିତ ଅବସ୍ଥାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ୁଥିବାରୁ ତାକୁ ଅଧିକ ପାରିଶ୍ରମିକ ବା ଆଦାୟ ମିଳିବା ଉଚିତ । ଆଜିକାଲି ଅନେକ ଗୁଣୀ ଗୁଣବାସ ଭୂତ ଅନ୍ୟସ ଦୈନିକ ମଜୁରିଆ ହେବାର କାରଣ ହେଲା ଯେ ଗୁଣବାସ

ଜୀବକାର୍ଜନ ସମ୍ଭବ ହେଉନାହିଁ । ଏହି କାରଣରୁହିଁ କୃଷି ଆଜି ଅବହେଳିତ । ଅନେକ ଶୁଣି କଳକାରଖାନା ଓ ବହୁ-କାରଖାନାରେ କାମ କରିବାକୁ ପସନ୍ଦ କରୁଅଛନ୍ତି । କୃଷିକାର୍ଯ୍ୟ ଜୀବକାର୍ଜନକ୍ଷମ ନ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦେଶର ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧି-ପାଇବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।

କୃଷି-ଅର୍ଥନୀତି

ଶିଳ୍ପ ଓ କୃଷି ଉଭୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକରକମର ଅର୍ଥନୈତିକ ନିୟମ ଲାଗୁ ହୁଏ ନାହିଁ । କୃଷି-ଅର୍ଥମାତର କେତେକ ପ୍ରଧାନ ବିଶେଷତା ରହିଛି; ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ :—

(୧) କଳ ପରି ସମସ୍ତ କୃଷି-ଆମଦାନ-ଦ୍ରବ୍ୟ ବଜାରକୁ ଯାଏ ନାହିଁ । ନିଜେ ଉତ୍ପାଦନକାରୀ ଏହାର ଅଧିକାଂଶ ଭାଗ ନିଜ ଖର୍ଚ୍ଚରେ ଲଗାଏ ।

(୨) କୃଷିରେ ଯେତେ ଯେତେ ଅଧିକ ଖର୍ଚ୍ଚ କରାଯିବ, ଖର୍ଚ୍ଚ ଅନୁପାତରେ ଉତ୍ପାଦନଦ୍ରବ୍ୟ ବଢ଼ିବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଶିଳ୍ପକ୍ଷେତ୍ରରେ ଖର୍ଚ୍ଚ ଓ ଉତ୍ପାଦନ ବଢ଼ିଲେ ହିଁ ଉତ୍ପାଦନ ବଢ଼େ । କାରଣ ମାଟି ଖାବନ୍ତ ଓ କଳ ମୃତ—ଏହି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଉଭୟ ବିଷୟ ବିଭୀର କରିବାକୁ ହେବ ।

(୩) କଳକାରଖାନା ବଡ଼ ସୀମାବଦ୍ଧ ସ୍ଥାନରେ ହୁଏ ; କିନ୍ତୁ କୃଷିର କ୍ଷେତ୍ର ବିସ୍ତୃତ । ଫଳରେ ଗୋଟିଏ ଜାଗାରୁ ଅନ୍ୟ ଜାଗାକୁ ଜିନିଷପତ୍ର ନେବା ଆଣିବାର ସମସ୍ୟା କୃଷି-ଅର୍ଥମାତ ଉପରେ ବିଶେଷ ପ୍ରଭାବ ପକାଏ । କିନ୍ତୁ କଳ କାରଖାନା

କେନ୍ଦ୍ରୀକୃତ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ହେଉଥିବାରୁ ଜନସମସ୍ତ ନେତା ଆଖିବାରେ କୌଣସି ଅସୁବିଧା ହୁଏ ନାହିଁ ।

(୧) କୃଷିଜାତ ପଦାର୍ଥର ଦାମ୍ କମିଲେ ମଧ୍ୟ କୃଷିର ଉତ୍ପାଦନ ସେହି ଅନୁପାତରେ କମେ ନାହିଁ । କାରଣ ଶିଳ୍ପ ବ୍ୟବସାୟରେ ଉତ୍ପାଦନକାରୀ ନିଜର ଚାହିଦା ପାଇଁ ଉତ୍ପାଦନ କରେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ କୃଷିରେ ଉତ୍ପାଦନକାରୀର ପ୍ରଧାନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଲା ନିଜର ଚାହିଦା ପୂରଣ କରିବା । ଶିଳ୍ପ ବ୍ୟବସାୟୀ ଲାଭ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଉତ୍ପାଦନ କରେ ; କିନ୍ତୁ କୃଷକ ନିଜର ଅଗ୍ରବ ମେଧନ ପାଇଁ ଉତ୍ପାଦନ କରେ ।

(୨) କୃଷକ ରକ୍ଷଣଶୀଳ ; ସୁତରାଂ କୃଷିରେ କ୍ଷତି ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ ଧରେ ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ କ୍ଷତି ହେଲେ ଶିଳ୍ପ ବ୍ୟବସାୟ ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଏ ।

(୩) କୃଷିଜାତ ଜନସମସ୍ତ ଦାମ୍ କମିଲେ ତାହାର ଚାହିଦା ବଢ଼େ ନାହିଁ ବା ଦାମ୍ ବଢ଼ିଲେ ତାହାର ଚାହିଦା ପ୍ରାୟ ବୃଦ୍ଧିପାତ୍ର କମେନାହିଁ ।

(୪) ଅର୍ଥମାତ୍ରକ ସୁଚ୍ଛଳତା ହେତୁ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ଓ ଉଚ୍ଚଶ୍ରେଣୀ-ମାନଙ୍କର ଆୟ ବଢ଼େ ; କିନ୍ତୁ ଏହାଦ୍ୱାରା ଗରିବ ଲୋକଙ୍କର ଆୟ ଯେଉଁ ପ୍ରକାରେ ଆସ, ସାଧାରଣତଃ ସେହିପ୍ରକାରେ ରହେ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଜଣେ ଲୋକ ଯଦି ଘାତ, ଡାଲି, ତରକାରୀ, ଖାଉଛୁ, ତା'ର ଆୟ ବଢ଼ିଲେ ସେ ହୁଏତ ଅଧିକ କରି ଭଜା, ଖଟା ଖାଇବାକୁ ଚାହୁଁବ; କିନ୍ତୁ ଖାଦ୍ୟଦିଗରେ ବୃଦ୍ଧି ଅଧିକ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ତାର ଜମା ବଢ଼ିବ । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ଗରିବ ଚାଷୀ ପଖାଳ ଲୁଣ ଖାଇ ତଳେ, ତାହାର ଆୟ ବଢ଼ିଲେ

ସେ ବଳକା ଆୟୁର ବହୁ ଅଂଶ ଶାନ୍ତ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବ ।
ଫଳରେ ଶିଳ୍ପପତି ପରି ତାର ଜମା ବଢ଼ିବ ନାହିଁ ।

(୮) ସୁତରାଂ ଧନର ଯେତେ ସୁସମ ବଣ୍ଟନ ସମ୍ଭବ ହେବ
— ଶାନ୍ତ୍ୟବସ୍ଥାର ଗୁଣିତା ସେତେ ବଢ଼ିବ ।

(୯) କୃଷିଜାତି ଦ୍ରବ୍ୟର ଉତ୍ପାଦନ ଯେତେ ବଢ଼ିବ,
ତାହାର ଦାମ୍ ସେହି ଅନୁପାତରେ ବଢ଼ିବାର କଥା; କାରଣ
ଜମିର ଉତ୍ପାଦକା ଶକ୍ତି ବୃଦ୍ଧି କରିବାକୁ ହେଲେ କୃଷକକୁ ଅଧିକ
ଖର୍ଚ୍ଚ ଓ ମିହିନ୍ତ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । କିନ୍ତୁ ଶିଳ୍ପକ୍ଷେତ୍ରରେ ବହୁ
ଉତ୍ପାଦନ ଫଳରେ ଉତ୍ପାଦନର ଆନୁପାତିକ ଖର୍ଚ୍ଚ କମ୍ ହୁଏ ।
ଏହି ଦୁଇ ପରସ୍ପର ବିରୋଧୀ ନିୟମର ସଂଘର୍ଷ ଫଳରେ
କୃଷିଜାତି ଦ୍ରବ୍ୟର ମୂଲ୍ୟ ଯେଉଁ ହାରରେ ବଢ଼ିବାର କଥା,
ସେପରି ବଢ଼ି ପାରେ ନାହିଁ ।

(୧୦) ଜନସଂଖ୍ୟା ଦାମ୍ ବଢ଼ାଇବା ବିଦେଶର ଶକ୍ତି
ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ; ଅର୍ଥାତ୍ ବିକିବା ଲୋକର ଯଦି ଜନସଂଖ୍ୟା
ବଢ଼ି ନ କର ଗଢ଼ିତ କରି ରଖିବାର ଶକ୍ତି ଥାଏ — ତା' ହେଲେ
ସେ ନିଜର ସୁବିଧା ଅନୁସାରେ ତାକୁ ଚଢ଼ା ଦରରେ
ବିକିପାରିବ; କିନ୍ତୁ ଗରିବ ଗୁଣିତ ସେ ଶକ୍ତି ନ ଥାଏ ।

(୧୧) କୃଷିଜାତି ଦ୍ରବ୍ୟ ସାଧାରଣତଃ କ୍ଷୟଶୀଳ ; ତେଣୁ
ସେସବୁ ବହୁ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜମାକରି ରଖିବାର ସୁବିଧା
ନ ଥାଏ ।

(୧୨) ମଫସଲର ଗରିବ କୃଷକ ସହରବାସୀ ଶିଳ୍ପପତି-
ଦ୍ୱାରା ଶୋଷିତ ହୁଏ । କାରଣ ମଫସଲର କଞ୍ଚାମାଲ ସହରରେ
ବିକ୍ରି ହେଲା ବେଳେ ସହରବାସୀ ତା'ର ଦାମ୍ ନିରୂପଣ କରେ ।
କିନ୍ତୁ ସେହି କଞ୍ଚାମାଲରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥିବା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପଦାର୍ଥର

ମୂଲ୍ୟ ପୂର୍ବରୁ ଧାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ମଫସଲମାନଙ୍କରେ ଯାଇ ବନ୍ଦୀ ହୁଏ । ଗରିବ ଗୁଣୀବତର ଏଥିର କୌଣସି ପ୍ରତିବାଦ କରିପାରେ ନାହିଁ । କୃଷିଜାତି ଦ୍ରବ୍ୟର ମୂଲ୍ୟ ବାସ୍ତବିକ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଧାର୍ଯ୍ୟ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

(୧୩) ଆଉ ମଧ୍ୟ ଗାଁଗହଳର କୃଷକମାନେ ଅଭାବରେ ପଡ଼ି ଉତ୍ପାଦନ ପୂର୍ବରୁ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଶସ୍ତା ମୂଲ୍ୟରେ ତାକୁ ବନ୍ଦୀ କରିବେ ବୋଲି ଶିଳ୍ପବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କ ସହିତ ରୁକ୍ତି କରନ୍ତି । ତେଣୁ ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧି ଅନୁସାରେ କୃଷକର ଲାଭ ହୁଏ ନାହିଁ ।

(୧୪) ଗୃହୋପଯୋଗୀ ଜମି ବରାବର ଭାଗ ଭାଗ ହେଉଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଜଳକାର୍ଯ୍ୟାଳୟରେ ଯେଉଁମାନେ କାମ କରନ୍ତି, ସେ କାମ ସେମାନଙ୍କର ପୈତୃକ ଅଧିକାର ନୁହେଁ । ଶ୍ରମିକ ତାହାର ବାପ କରୁଥିବା କାମରେ ନିଯୁକ୍ତ ହେବାର କୌଣସି ଅଧିକାର ପାଏନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ଲୋକ ଜମି ଚଷମୁବ, ତାହାର ଉତ୍ପାଦ-ଧାରାଙ୍କ ସ୍ଵତ୍ତ୍ଵ ଯେତେ ବଢ଼ିବ, ଜମି ସେତେ ଭାଗରେ ଖଣ୍ଡିତ ହେବ । ଜମି ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନଧାରଣ ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଅନନ୍ୟୋପାୟ ହୋଇ ସେହି ଜମି ନିପରେ ନିର୍ଭର କରନ୍ତି । ଏହା ଫଳରେ ଗୃହକାମ ଜୀବକାର୍ଜ୍ଜନ-ସମ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ; ତେଣୁ ଲୋକେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଜମି ବାଡ଼କୁ ବିକି ଭାଙ୍ଗି ଦେଇ କ୍ଷେତ ମଜୁରିଆ ଓ ଶିଳ୍ପଶ୍ରମିକ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି । ଏହାର ପରିଣତି ସ୍ଵରୂପ ଦେଶର ଅଧିକ ସ୍ଵତ୍ତ୍ଵ ଲୋକ ଭୂମିହୀନ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କେତେକ ମୁଣ୍ଡିମେୟ ଲୋକ ଜମଦାର ହୋଇ ଉଠନ୍ତି ।

(୧୫) ଗାଁଗହଳର ଚାଷୀ ସାମାଜିକ ଶୃଙ୍ଖଳା ନାମରେ ଦିନକୁ ଦିନ ଅଧିକ ନିଃସ୍ଵ ନିରନ୍ଧ୍ର ହୋଇ ଉଠୁଛି । ବାହା, ବ୍ରତ

ଆଦି ସାମାଜିକ ବିଧିବିଧାନ ଯଥାସ୍ଥତି ପାଳନ କରିବାକୁ ହେଲେ ତାହାର ଜୀବନଧାରଣର କେମାତ୍ର ସମ୍ଭବ ଜମି ଓ ହଳହତ୍ତା ତାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ମୁରୁଛୁବାକୁ ପଡ଼ୁଛି । ଫଳରେ ସେ ଦିନକୁ ଦିନ ଦାଣ୍ଡର ଭିତ୍ତିରେ ହେଉଛି । ଏହି ସାମାଜିକ ବିଧାନରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେବା ଦରକାର । ମୋଟ୍ ଉପରେ ଦେଶର ବର୍ତ୍ତମାନ ଅବସ୍ଥାରେ ଗରିବ କୃଷକ ସଂଗଠନ ନ ହେଲେ ସେ ବିଚାର ଚାପି ହୋଇ ଶେଷ ପାଇଯିବ ।

(୧୭) କୃଷିକ୍ଷେତ୍ରରେ ବ୍ୟବସାୟୀ ଅର୍ଥନୀତି ବଡ଼ ମାତ୍ରାରେ । ଶିଳ୍ପ ପରି କୃଷିକୁ ଲାଭଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାରକଲେ ଆଦୌ ଚଳିବ ନାହିଁ । ଯେଉଁଥିରେ ଜୀବନ ମରଣର ସମସ୍ୟା ନିହତ, ସେଥିରେ ଲାଭଲାଭର ବିଚାର କେଉଁଠୁ ଆସିବ ? କୃଷିକାର୍ଯ୍ୟ ଲାଭଜନକ ନ ହେଲେ ତାକୁ ବାଦ୍ ଦିଆଯାଇ ନ ପାରେ । ମୋଟ୍ ଉପରେ ଧନୀ ହେବାର ଅର୍ଥନୀତି କୃଷି-ଅର୍ଥନୀତି ସହିତ ଖାପ ଖାଇବ ନାହିଁ ।

(୧୮) ପୂର୍ବେ ସହରର ଶିଳ୍ପ ଶ୍ରମିକମାନେ ପୁରପଲ୍ଲୀର କୃଷକମାନଙ୍କ ଉପରେ ଜୀବନ ଧାରଣ ପାଇଁ ନିର୍ଭର କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେହି ଅର୍ଥନୈତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏବେ ଓଲଟ ଧାଲଟ ହୋଇଯାଇଛି । ଆଜିକାଲି ମଫସଲ କଞ୍ଚାମାଲ ଉତ୍ପାଦନ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସଂସ୍କୃତ ପଦାର୍ଥ ପାଇଁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ସହର ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଛି । କାରଣ ଗାଁ ଗହଳରେ କୁଟୀରଶିଳ୍ପ ଆଉ ପ୍ରାୟ ନାହିଁ ଓ ଫଳରେ ମଫସଲର କଞ୍ଚାମାଲ ସହରର କଳ କାରଖାନାରେ ସଂସ୍କୃତ ପଦାର୍ଥରେ ପରିଣତ ହେଉଛି । ଆଜିକାଲି ମଫସଲର ଜୀବନ ବାସ୍ତବିକ ସହର ହାତରେ ବନ୍ଦା ।

ଆମ ଶାନ୍ତ୍ୟସମସ୍ୟା

ଅଖଣ୍ଡ ଭାରତ ପାକିସ୍ତାନ ଓ ଭାରତ ମଧ୍ୟରେ ଭାଗ ଭାଗ ହେବା ଦିନଠାରୁ ଭାରତରେ ଅତି ଉଚ୍ଚ ଶାନ୍ତ୍ୟାଶ୍ରୟ ଦେଖା-ଦେଇଛି । ପାକିସ୍ତାନସୂକ୍ଷ୍ମ, ଲୋକସଂଖ୍ୟାକୃଷ୍ଟି, ବର୍ଷାର ଅନୁସୂଚିତତା, ଉତ୍ପାଦନହୀନ ଇତ୍ୟାଦି ପ୍ରଧାନ କାରଣ ହେତୁ ଶାନ୍ତ୍ୟସମସ୍ୟା ଦେଶର ଅର୍ଥନୀତିରେ ସଙ୍କଟ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । ଏହି ସଙ୍କଟରୁ ମୁକ୍ତିଲାଭ କରିବାକୁ ହେଲେ ପରକାର ଓ ଜନ-ସାଧାରଣଙ୍କର ମନପ୍ରାଣ ତଳା ଉଦ୍ୟମ ଆବଶ୍ୟକ ।

ପାକିସ୍ତାନ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଫଳରେ ଜଳସେଚନର ସୁବିଧା ଥିବା ଅତି ସାର୍ବଜନ ଜମିସବୁ ଭାରତ ଦେହରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇଗଲା । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ପୂର୍ବ-ବଙ୍ଗ, ପଶ୍ଚିମ-ପଞ୍ଜାବ ଓ ଭାରତର “ଶ୍ୟାମ୍‌ଗୋଲା” ନାମରେ ବିଦିତ ସିନ୍ଧୁ ପ୍ରଦେଶ ପାକିସ୍ତାନ ଭାଗରେ ପଡ଼ିଲା । ଅଖଣ୍ଡ ଭାରତର ରାଜସ୍ୱରୁ କୋଟି କୋଟି ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇ ପଞ୍ଜାବ ଓ ସିନ୍ଧୁ ପ୍ରଦେଶରେ ଜଳସେଚନର ସୁବିଧା ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଭାରତର ଗରିବ ଲୋକେ ସେସବୁ ସୁବିଧାର ଉପଯୋଗ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଭାରତରେ ୨୪୯୪ ଲକ୍ଷ ଏକର ଗୁଣଜମି ମଧ୍ୟରୁ ମୋଟେ ୩୯ ଲକ୍ଷ ଏକର ଜମିରେ ଜଳସେଚନର ସୁବିଧା କରାଯାଇଛି; କିନ୍ତୁ ପାକିସ୍ତାନର ୧୫୦ ଲକ୍ଷ ଏକର ଗୁଣଜମି ମଧ୍ୟରୁ ୩୦୦ ଲକ୍ଷ ଏକର ଜମିରେ ଜଳସେଚନର ସୁବିଧା ରହିଛି । ଏହା ବାଦ୍ ପାକିସ୍ତାନର ହିନ୍ଦୁବିରୋଧୀ କାର୍ଯ୍ୟ ଫଳରେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଆଶ୍ରୟପ୍ରାପ୍ତ ଭିକ୍ଷାଆଳ ଧରି ଭାରତର ଦୁଆରେ ହାତ-

ମାରିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଅଭିଧାନ ଓ ସୁବିଧା ପାଇଁ କୋଟି କୋଟି ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଛି । ମୁଖ୍ୟତଃ ଏହି ପାକିସ୍ତାନ ସୃଷ୍ଟି ହିଁ ଭାରତର ଅର୍ଥନୀତି-କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅବସ୍ଥା ସୃଷ୍ଟି କରିଅଛି ।

ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରିବାରେ ଆମ ଦେଶରୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରାୟ ୧୫୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟକୁ ବେ'ହ ହୋଇ ଚାଲି ପାଉଅଛି । ଖାଦ୍ୟଜନିଷ୍ଟ ଅଗ୍ରବ ଫଳରେ ଆନ୍ଦୋଳନ ବାଧାହୋଇ ମହଙ୍ଗା ଦରରେ ସେମାନେ ବ୍ୟୟରୁ କିଣୁଅଛନ୍ତି । ଫଳରେ ଦେଶରେ ଅର୍ଥନୈତିକ ସଙ୍କଟ ଦେଖାଦେଇଛି ଓ ଭୟାନକ ଜାତିଗଠନ କାର୍ଯ୍ୟସବୁ ପଛଇ ଯାଇଅଛି ।

ପାକିସ୍ତାନ-ସୃଷ୍ଟି ଫଳରେ ଆମ ଦେଶରେ ଅଗଣିତ ଭାରତର ଶତକର ୭୭.୨ ଭାଗ ଲୋକ ରହୁଥିବା ସ୍ଥଳେ ଆମ ଭାଗରେ ମୋଟ ଜମିପରିମାଣର ଶତକର ୭୩.୧ ଭାଗ ମୋଟେ ପଡ଼ିଅଛି । ସେଥିରୁ ଧାନଜମି ୭୨.୫% ଓ ଗହମ ଜମି ୭୦% । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଉଚ୍ଛ୍ଵସ କପା ଓ ଝୋଟ - ଜମିସବୁ ପାକିସ୍ତାନରେ ରହିଅଛି । ଏହାଦ୍ୱାରା ଆମର ପ୍ରାୟ ସାତେ ସାତ ଲକ୍ଷ ଟନ୍ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ବର୍ଷକୁ ବର୍ଷ ଅଭାବ ପଡ଼ୁଅଛି ।

ଭାରତର ଖାଦ୍ୟସଙ୍କଟ ଦୂରକରିବା ପାଇଁ ଆମ ଜାତୀୟ ସରକାର ଗୋଟିଏ ପାଞ୍ଚବର୍ଷିଆ ଯୋଜନା କରୁଅଛନ୍ତି; ସେଥିରେ ସବୁର ଲକ୍ଷ ଏକର ପଡ଼ିଆଜମିକୁ ଉଠିଆ କରିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଛି । ସେହିପରି ବର୍ତ୍ତମାନର କ୍ଷୀର-ଉତ୍ପାଦନ ପରିମାଣର ଶତକର ଦଶଭାଗ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା ହେଉଅଛି । ଆଉ

ମଧ୍ୟ ସମୁଦ୍ରରୁ ପ୍ରତିଦିନ ଦଶ ହଜାର ଟନ୍ ଅଧିକ ମାଛ ମସୃଦିବାଟେ ଯୋଜନା କରାଯାଇଛି ।

ଭାରତରେ ଉତ୍ପାଦିତ ଲୋକସଂଖ୍ୟାଦୃଷ୍ଟି ଏହି ଖାଦ୍ୟ-ସଙ୍କଟକୁ ଉକ୍ତ କରାବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଅଛି । ପ୍ରତିବର୍ଷ ଭାରତ ଲୋକସଂଖ୍ୟାର ଏକଷତ ଦୃଷ୍ଟି ପାଉଅଛି; ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଖଲ୍ଲ ନୂଆ ଲୋକଙ୍କୁ ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଇବା ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଉଠୁଅଛି । ଏହାର ନିରାକରଣ ପାଇଁ ଅଧିକ ସନ୍ତାନର ବାପ ସମାଜରେ ନିନ୍ଦିତ ହେବା ଉଚିତ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ଏଥିପାଇଁ ଦେଶ ପକ୍ଷରେ ଜମିର ଉତ୍ପାଦନଦୃଷ୍ଟି ଅତି ଜରୁରୀ; କିନ୍ତୁ ଦୁଃଖର କଥା, ଭାରତର ଉତ୍ପାଦନପରିମାଣ ଦିନକୁଦିନ ବରଂ କମିବାରେ ଲାଗିଛି । ଯେତେ ଚେଷ୍ଟା କରାଗଲେ ମଧ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ଦୃଷ୍ଟି ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମ୍ଭବ ହୋଇନାହିଁ; ଏଥିର ଦୃଢ଼ ପ୍ରତିକାର ହେବା ବାଞ୍ଛନୀୟ । ଆମ ପଡ଼ୋଶୀ ଚୀନ ରାଜ୍ୟରେ ପୂର୍ବେ ବର୍ଷକୁ ଶତକରା ୯ ଶଗ ଖାଦ୍ୟ ନିଆନ୍ତି ପଡ଼ୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବେଶକର ୨୨ ଶଗ ବଳକା ହେଲାଣି ।

ଆମ ଦେଶରେ ଜମିର ଉତ୍ପାଦନ ପରିମାଣ ପ୍ରାୟ ସବୁ ଦେଶ ତୁଳନାରେ କମ୍ । ଉଦାହରଣ ସ୍ବରୂପ ଆମ ଦେଶରେ ଏକ ଏକର ଜମିରୁ ହାତୁଡ଼ା ୧୨୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ଧାନ ଉତ୍ପାଦିତ ହେଉଥିବା ସ୍ଥଳେ ମିଶର ଦେଶରେ ୩୦୦୦ ପାଉଣ୍ଡ, ଜାପାନରେ ୩୫୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ଏବଂ ଚୀନରେ ୨୫୦୦ ପାଉଣ୍ଡ, ଧାନ ଉତ୍ପାଦିତ ହୁଏ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ହୁସାବ କରି ଦେଖାଯାଉଛି ଯେ ୭୩୦ ଲକ୍ଷ ଭାରତୀୟ ଯେତିକି ପରିମାଣର ଖାଦ୍ୟବସ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ ଜମିରୁ ଉତ୍ପାଦନ କରନ୍ତି, କେବଳ ୭୦ ଲକ୍ଷ

ଆମେରିକାବାସୀ ସେମାନଙ୍କ ଜମିରୁ ସେହି ପରିମାଣ ଖାଦ୍ୟ-
 ଶସ୍ୟ ପାଇପାରନ୍ତି । ସେହିପରି ଭାରତରେ ଏକ ଏକର ଜମିରୁ
 କେବଳ ୯୦ ପାଉଣ୍ଡ କପା ଆଦାୟ ହେଉଥିବା ସ୍ଥଳେ ମିଶରରେ
 ଏକ ଏକର ଜମିରୁ ହାରାହାରି ୪୦୦ ପାଉଣ୍ଡ କପା ଆଦାୟ
 ହୁଏ । ଭାରତରେ ଏକର ପିଚ୍ଛ ୭୫୨ ପାଉଣ୍ଡ ଗହମ ଆଦାୟ
 ହେଉଥିବା ସ୍ଥଳେ ମିଶରରେ ୧୯୧୮ ପାଉଣ୍ଡ, ଜାପାନରେ ୧୭୧^୩
 ପାଉଣ୍ଡ ଓ ଚୀନରେ ୧୦୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ଗହମ ଆଦାୟ ହୁଏ । ଏହିପରି
 ଅନେକ ଉଦାହରଣ ଦିଆଯାଇ ପାରେ । ଏସବୁ ଉଦାହରଣରୁ
 ଆମ ଜମିର ଉତ୍ପାଦନ-ପରିମାଣ ସମ୍ପର୍କରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଧାରଣା ଜାତ
 ହୁଏ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅସୁବିଧା ମଧ୍ୟରେ ଭାରତୀୟ ରୂଷୀର ବୈଜ୍ଞାନିକ
 କୃଷିପ୍ରଣାଳୀ ସମ୍ପର୍କୀୟ ଅଜ୍ଞତା ହିଁ ଏକ ପ୍ରଧାନ କାରଣ । ଜମିକୁ
 ଖାଇବାକୁ ଦେଲେ ହିଁ ଜମି ଆୟୁମାନଙ୍କୁ ଖାଇବାକୁ ଦେବ—
 ଏହା ଖୁଲିଗଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । “ଗାଈ ମୁହଁରେ ଦୁଧ”
 ବୋଲି କଥାରେ କହନ୍ତି । ସେହିପରି ଆମ ଜମି ଗୋଷିଲୁ
 ରହୁଥିବାରୁ ଦିନକୁଦିନ ତାହାର ଉତ୍ପାଦନ ପରିମାଣ କମି
 ଯାଉଛି । ଜମିର ଜୀବନ ଅଛି ଓ ସେ ଖାଦ୍ୟ ଖାଏ—ଏହା
 ବୁଝିବାକୁ ହେବ । ସୁଖର କଥା ଯେ ଆମ୍ଭ ଜାତୀୟ ସରକାର
 ବିଭିନ୍ନ ସାର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଜମିକୁ ଉତ୍ତର କରିବା ପାଇଁ
 କେତେକ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରୁଛନ୍ତି ।

ଜୈବିକ ସାର ଫସଲ ଉତ୍ପାଦନ ପାଇଁ ବିଶେଷ ଉପ-
 ଯୋଗୀ; କିନ୍ତୁ କୃତ୍ରିମ ବା ରସାୟନିକ ସାର ଗୋଟିଏ ବା
 ଦୁଇଟି ବର୍ଷର ଉତ୍ପାଦନରେ ଜମିର ସମସ୍ତ ଉତ୍ପାଦନଶକ୍ତି ଶୋଷି
 ଆଣେ । ଫଳରେ ଅଳ୍ପଦିନ ପରେ ଜମି ହେଉ ଅନ୍ୟତର ହୋଇ—

ଉଠେ । କୃଷିମ ସାର ଜମିର ସ୍ବାଭାବିକ ଖାଦ୍ୟ ନୁହେଁ—ଏହା ତାହାର ଔଷଧ । ତେଣୁ ଜମିର ରୋଗ ସ୍ବରୂପ ଧାତବ ଲବଣ ଅଭାବ ଘଟିଲେ ଏହା ଦିଆଯାଇ ପାରେ । ଏହି ସାର ମାଟିରେ ଥିବା କେତେକ ଜୀବାଣୁଙ୍କୁ ନଷ୍ଟ କରିଦିଏ । ପଶୁପକ୍ଷୀ କରି ଦେଖା ଯାଇଛି ଯେ, କୃଷିମ ସାରପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଉଥିବା ଜମିରୁ ଯେଉଁ ଫସଲ ଆଦାୟ କରାଯାଏ, ତାହା ଅନେକ ଦିନ ବ୍ୟବହାର କରିବାହାର ମନୁଷ୍ୟ ଦୁର୍ବଳ ଓ ଅସୁସ୍ଥବୋଧ କରେ ; କାରଣ ଏଥିରେ ଖାଦ୍ୟପ୍ରାଣର ଅଭାବ ଥାଏ । ତେଣୁ ଖଜ, କମ୍ପୋଷ୍ଟ (ମିଶ୍ର) ସାର, ସବୁଜ ସାର, ମୂସସାର, ସୁନାସାର (night soil compost) ପ୍ରଭୃତି ଯେପରି ଜମିରେ ବହୁଳ ଭାବେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଇ ପାରେ, ସେପରି ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେବା ଉଚିତ । ସବୁ ରଜମର ଅଳିଆ ଅରାଳକୁ ଗୋଟିଏ ଖାତରେ ଗୋବର ଓ ମୂସହାରା ପଛୁର କିଛିଦିନ ପରେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଗଲେ ଜମିର ଉତ୍ପାଦନ ପରିମାଣ ସହଜରେ ବଢ଼ି ପାରନ୍ତା । ଧୂଳିରୁ ହିଁ ଧନର ସୃଷ୍ଟି—ଏହା ଆମକୁ ମନେ ରଖିବାକୁ ହେବ । ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଅଳିଆ ଆବର୍ଜନା ଯେପରି ନଷ୍ଟ ନ ହୋଇ ଖାତରେ ପରିଣତ ହୁଏ, ସେଥିପାଇଁ ପୃଷ୍ଠିପ୍ରାଣ ଜାତୀୟ ଉଦ୍ୟମ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଆମ ଦେଶରେ ଗୋବରକୁ ଘରଁ କରି ଜାଳିବାର ଦଦତ୍ୟାସ ରହିଆସିଛି । ଏହି ଅବସ୍ଥାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ନ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମ ଜମିସବୁ ଭୋଖିଲ ରହିବା ଖୁବ୍ ସ୍ବାଭାବିକ । ଲୋକମାନେ ଘର ପାଖରେ ଅଧିକ ଗଛ ଲଗାଇ ଜାଳେଣି କାଠର ଅଭାବ ଦୂର କରିବା ଦରକାର; କାରଣ ଏହା

ନ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବି ପାରିବା ବନ୍ଦ ହେବ ନାହିଁ । ଏ ଦିଗରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାରତୀୟର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ରହିଛି । ସେହିପରି ଆମ ଦେଶର ବୃଷୀ ଚନାବାଦୀମାନ, ଶାନ୍ତି, ଯୋରଷ ପ୍ରଭୃତି ଚୈତ୍ତ୍ବଜ୍ଞ ଆମଦାନି କରି ବଢ଼ି କରିବେ; କିନ୍ତୁ ଯଦ୍ବାଦ୍ବା ଜମିର ଅତି ମୂଲ୍ୟବାନ ଖାଦ୍ୟ ଅର୍ଥାତ୍ ପିଡ଼ିଆ ଜମି ନିକଟରୁ ଦୂରକୁ ଚାଲିଯାଏ । ସଶାରେ ତେଲ ପେଡ଼ି ଯେପରି ଜମିରେ ଖିମାନେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପିଡ଼ିଆ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି, ସେଥିର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯିବା ଉଚିତ । ଜମିରୁ ଯେତେକ ଫସଲ ଆଦାୟ କରାଯାଏ, ସେହି ପରିମାଣର ସାର ତାହାକୁ ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା । ଉଧାର ସୁଦ୍ଧିଲେ ହିଁ ଜମି ଆମକୁ ଧାର ଦେବ ।

ଲୋକଙ୍କୁ ଠିକ୍ ସମୟରେ ପାଣି ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇ-ପାରେଲେ ସେମାନେ ଅଳସୁଆ ହୋଇ ରହନ୍ତେ ନାହିଁ । ଏ ଦିଗରେ ସୁଦୃଢ଼ ଜଳସେଚନ ଯୋଜନାମାନ କରାଯାଇ ଲୋକଙ୍କୁ ପାଣି ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବାର ଭୁରନ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେବା ଦରକାର । କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଚୀନ୍ ଦେଶରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ କୂଅ ଖୋଳାଇବା କାମ ଚାଲିଛି; କିନ୍ତୁ ଦୁଃଖର କଥା, ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଜସ୍ର ଟଙ୍କା ବଡ଼ ବଡ଼ ଜଳସେଚନ ଯୋଜନାରେ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଉଅଛି । ଏହା ଫଳରେ ଦେଶରେ ଅର୍ଥସଙ୍କଟ ଦେଖାଦେଇଛି । ଫସଲକୁ ବନ୍ୟାଦାଉରୁ ରକ୍ଷାକରିବା ଓ ଜଳ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଶକ୍ତିର ଉତ୍ପାଦନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ଜଳସେଚନର ଆବଶ୍ୟକତା ଅବଶ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର୍ଯ୍ୟ; କିନ୍ତୁ ପ୍ରଥମେ ସୁଦୃଢ଼ ଜଳସେଚନ-ଯୋଜନା ପ୍ରତି ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ବ ଦିଆଯିବା ଉଚିତ ।

ଆମ ଦେଶରେ ୩୭ କୋଟି ଏକର ଭୂସଂଯୋଗ୍ୟ ଜମି ରହିଛି । ଅଥଚ ସେଥିରୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରାୟ ୨୩ କୋଟି ୨୦ ଲକ୍ଷ

ଏକର ଚାଷ ହେଉଅଛି; ତେଣୁ ଅବଶିଷ୍ଟ ଜମିକୁ ଜମିଦାନ ଚାଷୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବାଣି ଦିଆଯିବା ଉଚିତ । ଏଥିପାଇଁ ସରକାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେବା ଦରକାର । ଚୀନ ରାଜ୍ୟର ୪୭ କୋଟି ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ୩୦ କୋଟି ଲୋକ ଭୂମିହୀନ କୃଷକ ଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ସେଠାରେ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ଏବେ ଦେଶର ଭୂସମ୍ପତ୍ତିକୁ ଜମିଦାରମାନଙ୍କଠାରୁ ଆଣି ଭୂମିହୀନ କୃଷକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବାଣି ଦିଆଯାଇଛି । ଆଉ ମଧ୍ୟ ଜମିର ପରିମାଣ ଅନୁସାରେ ସେଥିରୁ ଆଦାୟ ହେଉଥିବା ଖଜଣାର ମାତ୍ରାଭେଦ ରଖାଯିବା ଉଚିତ; ଅର୍ଥାତ୍ ଅଳ୍ପ ଜମି ଉପରେ ଏକର ପିଛା ଅପେକ୍ଷାକୃତ କମ୍ ଥିବା ଅଧିକ ଜମି ଉପରେ ଏକର-ପିଛା ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ଖଜଣା ଆଦାୟ କରାଯିବା ଦରକାର । ଜମିର ଖଜଣା ସମ୍ପର୍କରେ ଏହି ମୌଳିକ ନୀତି ଗୃହୀତ ହେଲେ ଆପେ ଆପେ ଭୂସଂସ୍କାର କରାଯାଇ ପାରିବ ଓ ସମାଜରୁ ଅର୍ଥନୈତିକ ଅସନ୍ତୋଷ ମଧ୍ୟ ଲୋପ ପାଇଯିବ । ଜମିର ସୁସମ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ହେଲେ ଅଧିକ ଜମି ଶ୍ରେଷ୍ଠ କରୁଥିବା ଲୋକଙ୍କ ଉପରେ ଅତ୍ୟଧିକ କରସାର ପଡ଼ିବା ଉଚିତ । ଏହା ଫଳରେ ସେମାନେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଅଧିକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କରୁଥିବା ଜମିକୁ ଜମିହୀନ କୃଷକଙ୍କୁ ଦେଇଦେବେ ।

ଆମ ଦେଶରେ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ଜମିହୀନ ଲୋକଙ୍କୁ କିଛି କିଛି ଆର୍ଥିକ ସାହାଯ୍ୟ ଓ ଜମି ଦିଆଯିବା ଉଚିତ । ଚୀନ ଦେଶ ପରି ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ବହୁଳ ଚାଷ ଉପରେ ଅଧିକ ଚାଷ ଦେବାକୁ ହେବ । ଗୋଟିଏ ଜମିରୁ ବର୍ଷକରେ ସେପରି ଦୁଇ ବା ତିନି ରକମର ଫସଲ ଆମଦାନୀ ହୁଏ, ସେପରି ଯୋଜନା

କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବା ଲେଖା । ଦେଶର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ ଯେପରି ଯଥାଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନବୃଦ୍ଧିରେ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି, ସେପରି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ହେବ । ଗାନ୍ଧିଜୀ କହିଛନ୍ତି—“ଯେ ଦୁଇଟି ଶସ୍ୟ ଖାଉଛି, ସେ ଚାଷିଟି ଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ କରିବା ଉଚିତ ।” ଭେଳି ଟାଣୁଆ ମାତି ଗ୍ରହଣ ନ କଲେ ଦେଶର ଖାଦ୍ୟସାମଗ୍ରୀ ଦୂର ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ।

ଖାଦ୍ୟ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ପାଇଁ ଜଙ୍ଗଲର ସଂରକ୍ଷଣ ଆବଶ୍ୟକ । ଜଙ୍ଗଲସବୁ ଉଜୁଡ଼ି ଗଲେ ବନ୍ୟାର ଦାଉ ପ୍ରବଳ ହେବ ଓ ଅଧିକ ମୃତ୍ତିକା କ୍ଷୟ ଆରମ୍ଭ ହେବ; କାରଣ ଗଛଲତା ଜମିକୁ ବାନ୍ଧ ରଖେ ଓ ନିଜର ଆବଶ୍ୟକତା ପାଇଁ ମାଟି ଦେହରେ ବର୍ଷା ପାଣି ସାଇତି ରଖେ । ତେଣୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଜଙ୍ଗଲକଟା ଶୁଲିଲେ ଜମିସବୁ ଟାଙ୍ଗିବା ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ପାଇଁ ଯିବ ଓ ମୃତ୍ତିକାକ୍ଷୟ ଫଳରେ ଜମିର ଉତ୍ପାଦନଶକ୍ତି ବହୁ ପରିମାଣରେ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ । ଜଙ୍ଗଲବୃଦ୍ଧି ଓ ତାର ସଂରକ୍ଷଣ ଜାତୀୟ ଅର୍ଥମାତ୍ରର ଏକ ପ୍ରଧାନ ଦିଗ ହେବା ଉଚିତ ।

ଆମର ଖାଦ୍ୟାଶ୍ରୟ ଦୁଷ୍ଟିରୁ ହିଁ ଅଧିକ ଉତ୍ପାଦନ ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇପଡ଼ିଛି ; କିନ୍ତୁ ଦୁଃଖର କଥା ଜମି ଦେହରୁ ଆମେ ଯେଉଁ ଖାଦ୍ୟପଦାର୍ଥ ପାଉଁ, ତାହାର ଯଥାଯଥ ବିନିଯୋଗ କରି ପାରୁ ନାହିଁ । ମାଟି ମା ଆମ ପାଇଁ ଯେଉଁ ଆହାର ତିଆରି କଲୁ, ଏହା ଯେପରି ନଷ୍ଟ ନ ହୁଏ ତାହା ଦେଖିବାକୁ ହେବ; କିନ୍ତୁ ଆମେ ଖାଇ ନ ଜାଣି ଖାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥରେ ଥିବା ପ୍ରଚୁର ଖାଦ୍ୟପ୍ରାଣ ନଷ୍ଟ କରୁ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଚାଉଳକୁ ଅତିରିକ୍ତ ସଫା କରିବା, ଘାତରୁ ପେଜି ଗାଳିବା, ପରିବାରୁ ଚୋପା

ହତାଇବା, ଚରକାରିକୁ ଅତିରିକ୍ତ ସିଂହାଇବା ଓ ସେଥିରେ ଅଧିକ ମସଲ ଦେବା ଦ୍ଵାରା ଆମେ ସେସବୁର ଖାଦ୍ୟପ୍ରାଣ ନଷ୍ଟ କରି ଦେଉଁ । ଫଳରେ ଅଳ୍ପ ଖାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥରୁ ଆମ ଶରୀର ଉତ୍ପତ୍ତିବା ଖାଦ୍ୟପ୍ରାଣ ମିଳିପାରେ ନାହିଁ । ବାସ୍ତବିକ୍ ଖାଇ ଜାଣିବାର ଉପାୟ ହିଁ କେତେକ ପରିମାଣରେ ଆମ ଖାଦ୍ୟ-ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କରିପାରେ । ଆମ ସ୍କୁଲ, କଲେଜ ଓ ଲିଖକସମ୍ମିତାୟାର ଏ ଦିଗରେ କଣ କୌଣସି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନାହିଁ ?

ଭାରତରେ ବର୍ଷକୁ ଚାରିଲ ଆମଦାନୀର ପରିମାଣ ଦୁଇ କୋଟି ଟନ ହୋଇଥିବା ସ୍ଥଳେ ଖର୍ଚ୍ଚ ଛ'କୋଟି ଟନ ହୁଏ । ତେଣୁ ଜାତୀୟ ସ୍ଵାର୍ଥ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆମେ ଚାରିଲ ଖର୍ଚ୍ଚ କମାଇଦେବା ନୀତି ।

ଆମ ଦେଶରେ ଶତକଡ଼ା ଦଶ ଭାଗ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଅଭାବ ପଡ଼ୁଥିବା ସ୍ଥଳେ ଅନିଷ୍ଟକାରୀ କାଟପତଙ୍ଗମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଶତକରା କୋଡ଼ିଏ ଭାଗ ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ବର୍ଷକୁ ବର୍ଷ ନଷ୍ଟ ହେଉଅଛି । ତେଣୁ ଆମ ଦେଶରେ ଅଧିଆ ନଷ୍ଟ ହେଉଥିବା ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟକୁ ଶତକରା ଦଶ ଭାଗ କମାଇ ଦିଆଯାଇ ପାରିଲେ ଅକ୍ଳେଶରେ ଚାରିଲ ଖାଦ୍ୟସଂକଟ ଦୂର ହୋଇପାରିବ ।

ସମବାୟ ସଂଗଠନ

ସମବାୟ ସଂଗଠନ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦେଶର ଅଗ୍ରଗତ ସମ୍ଭବନୁହେଁ । କେବଳ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଉଦ୍ୟମ ଫଳରେ ଅନେକ କାର୍ଯ୍ୟ ହାସଲ କରିହୁଏ ନାହିଁ; ତେଣୁ ସମୂହ ସହଯୋଗ ସୂତ୍ରରେ ଆତ୍ମମାନଙ୍କୁ ସେସବୁ କରିବାକୁ ହେବ । ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ଦେଶମାନଙ୍କରେ

ଲୋକସାଧାରଣ ସଂଗଠିତ ହୋଇ ସମବାୟ ସୂତ୍ରରେ ଅସାଧ୍ୟ ସାଧନ କରି ପାରୁଛନ୍ତି; ତେଣୁ ଏ ଦିଗରେ ଆମଲୋକ ସାଧାରଣ ଓ ସରକାରଙ୍କର ମିଳିତ୍ୟ ଉଦ୍ୟମ ନିତାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ।

ସମବାୟ ସଂଗଠନ ଫଳରେ ଦେଶ ପୁଞ୍ଜିବାଦ ଓ ଶୋଷଣର କବଳରୁ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ମୁକ୍ତିଲାଭ କରେ; କାରଣ କୃଷି, ଶିଳ୍ପ ଓ ବାଣିଜ୍ୟ-ବ୍ୟବସାୟ ସମବାୟ ସୂତ୍ରରେ ଭଲ ପରିଚାଳିତ ହୁଏ । ଲୋକସାଧାରଣ ଇଚ୍ଛାକଲେ କିଛି କିଛି ଟଙ୍କା ଦେଇ ଦେଶର ଶିଳ୍ପ ଓ ବାଣିଜ୍ୟ-ବ୍ୟବସାୟକୁ ହାତରେ ରଖି ସେସବୁ ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ଚଳାଇ ପାରନ୍ତେ । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦାୟିତ୍ୱରେ ଏସବୁ ଛାଡ଼ି ଦିଆଯିବା ଅନୁଚିତ । ଶିଳ୍ପ ଓ ବାଣିଜ୍ୟ-ବ୍ୟବସାୟର ଜାତୀୟକରଣ ହେବ ବା ସେସବୁ ସମବାୟ ସଂଗଠନ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହେବ—ଏହା ହିଁ ଆମର ଜାତୀୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଲୁଉଣୋର ଓ ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ଶିଳ୍ପପତି-ମାନଙ୍କ ଉପରେ ଏତେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଦାୟିତ୍ୱ ଲଦିଦେଇ ଦେଶ ନଷ୍ଟିରୁ ରକ୍ଷିବା ଠିକ୍ ହେବ ନାହିଁ ।

ଦେଶସାରା ସମବାୟ ସଂଗଠନଦ୍ୱାରା ଧନ ଓ କ୍ଷମତାର ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ସମ୍ଭବ ହେବ ଓ ଫଳରେ ସମାଜରେ ସାମ୍ୟବାଦ ସୁପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇପାରିବ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଶିଳ୍ପବ୍ୟବସାୟର ବିକାଶ ପଥରେ ଅର୍ଥାଭାବ ଯେଉଁ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ରୂପେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲା, ତାହା ଦୂର ହୋଇ ପାରିବ । ଆମ ଦେଶରେ ଅଧିକାଂଶ ଗରିବ; ତେଣୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ କୃଷି, ଶିଳ୍ପ ଓ ବାଣିଜ୍ୟ-ବ୍ୟବସାୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅର୍ଥବିନିଯୋଗର କ୍ଷମତା ସେମାନଙ୍କର ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ଅଧିକାଂଶ ଲୋକ ଏଥିପାଇଁ ଅଳ୍ପ କିଛି

କିଛି ଟଙ୍କା ସହଜରେ ଦେଇପାରିବେ । ଅବଶ୍ୟ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏଥିପାଇଁ ପ୍ରଚାର ଦ୍ଵାରା ଆଗ୍ରହ ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ହେବ; କାରଣ ଆମ ଦେଶର ଲୋକେ ସେମାନଙ୍କର ସଞ୍ଚିତ ଅର୍ଥକୁ ସରଗାତରେ ରଖିବା ଓ ଅଳଙ୍କାର କିଣିବାରେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାକୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ଗାଗଡ଼ଲର ଲୋକଙ୍କୁ ମାଗିତ କରି ସମବାୟ ସଂଗଠନ ପ୍ରତି ସେମାନଙ୍କର ବିଶ୍ଵାସ ସ୍ଥାପନ କରିବାକୁ ହେବ । ଜାଣିଥିବା ଅସାଧୁତା ହେତୁ ଆମଦେଶରେ ସମବାୟ ସଂଗଠନ ଆଦୌ ଚାଲି ପାରୁନାହିଁ; କାରଣ ସଂଗଠନର ପରିଚାଳନାରେ ସାଧାରଣଙ୍କ ଧନ ଆତ୍ମସାର୍ଥ କରିବାର ଦୃଷ୍ଟି ଏ ଦେଶରେ ବିରଳ ନୁହେଁ । ଏଥିପ୍ରତି କଢ଼ା ସରକାରୀ କଟକଣା ପ୍ରୟୋଗ କରାଯିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେବା ଉଚିତ । ଆମ ଜାଣିଥିବା ସରକାର ମଧ୍ୟ ଏଥିପ୍ରତି ଯଥାଯଥ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଉଥିବା ଆନନ୍ଦର ବିଷୟ ।

ପ୍ରତିଦ୍ଵନ୍ଦ୍ଵିତା ଦୂରକରି ସହଯୋଗମୂଳକ ଭାବରେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର ପଦ୍ଧତିକୁ ସମବାୟ ପଦ୍ଧତି କୁହାଯାଏ । ସମୃଦ୍ଧ ସ୍ଵାର୍ଥ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସମବାୟ ସଂଗଠନର ଆବଶ୍ୟକତା ତେର ଅଧିକ । ପ୍ରତିଦ୍ଵନ୍ଦ୍ଵିତା ସବୁରକମ ଅନାଗୁରୁର ମୂଳ; ତେଣୁ ସମାଜରୁ ଏହି ପ୍ରତିଦ୍ଵନ୍ଦ୍ଵିତା ଭାବ ଦୂର ନ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହା ନାନାବିଧ ଅନାଗୁରୁର କବଳରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇପାରିବ ନାହିଁ । ଫଳରେ ରାମରାଜ୍ୟ-ପ୍ରତିଷ୍ଠା କେବଳ କଳ୍ପନାର ସାମଗ୍ରୀ ହୋଇ ରହିବ ।

ସମବାୟ ସଂଗଠନ ଜରିଆରେ ସ୍ଵାବଲମ୍ବୀ ଅଞ୍ଚଳ-ଗଠନ ସହଜ ହୋଇ ଉଠିବ; କାରଣ ଏହି ସଂଗଠନ ଗୋଟିଏ ଅଞ୍ଚଳର ବିଭିନ୍ନ ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁସାରେ ଉତ୍ପାଦନ ପାଇଁ ସମୃଦ୍ଧ ଉଦ୍ୟମ ଚଳାଇବ । ଖାଦ୍ୟ, ବସ୍ତ୍ର, ବାସ, ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ, ଶିକ୍ଷା

ପ୍ରଭୃତି ଜୀବନଧାରଣର ମୌଳିକ ଆବଶ୍ୟକତା ଭୁଲାଇବା ପାଇଁ ଏହା ପୂରା ଦାୟିତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରିବ' । ଫଳରେ ଏହା ସାମାଜିକ ଶାନ୍ତିଶୃଙ୍ଖଳାସ୍ଥାପନର ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟି ଉପି ହୋଇଉଠିବ । କୃଷିର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ଏହା କୃଷକମାନଙ୍କୁ ଉନ୍ନତ ଧରଣର ଯନ୍ତ୍ରପାତି, ସାର, ବିହନ, ଷଣ୍ଢ, ବଳଦ ପ୍ରଭୃତି ଯୋଗାଇବାର ଦାୟିତ୍ୱ ନେବ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ସହଯୋଗୀ ଖାଦ୍ୟଭଣ୍ଡାରମାନ ଖୋଲି ସେହି ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକଙ୍କୁ ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉଦ୍‌ବୃଦ୍ଧ ଉତ୍ପାଦନକୁ ବାହାରେ ବିକ୍ରୀ କରିବ । ଏହି ସଂଗଠନ ଉତ୍ପାଦନର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ଉନ୍ନତ ଧରଣର ଶସ୍ୟଗୋଲ୍ଲ ସବୁ ଖୋଲିବ; କାରଣ ସାଇତି ରଖି ନ ପାରିବା ହେତୁ ଭାରତରେ ଯେତେ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ନଷ୍ଟ ହୁଏ, ସେଥିରେ ଆମର ଖାଦ୍ୟ ଭାବ ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ହୋଇପାରନ୍ତା; ତେଣୁ ଏହା କେ ଜାତୀୟସମସ୍ୟା । ଏହି ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ପାଇଁ ସମବାୟ ସଂଗଠନରେ ଦେଶ ଲାଗିପଡ଼ିବା ଦରକାର ।

ସମବାୟ ସଂଗଠନ ଗାଁଗହଳରେ ଥିବା ଗରିବ ଚାଷୀଙ୍କର ଆଶାଭରସାର ସ୍ଥଳ ହେବା ଉଚିତ । ସେମାନଙ୍କର ଅର୍ଥନୈତିକ, ସାମାଜିକ ଓ ସଂସ୍କୃତିକ ବିକାଶସାଧନ କରିବା ଏହି ସଂଗଠନର ମୂଳ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହୋଇ ରହିବ । ଲୋକଙ୍କର ଖାଦ୍ୟଭାବ ଓ ଅର୍ଥାଭାବ ଦୂର କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତିଦିନ କାମ ଯୋଗାଇବାର ପୂରା ଦାୟିତ୍ୱ ଏହା ଗ୍ରହଣ କରିବ । ରୁଷ୍ ଦେଶପରି ଆମ ଦେଶରେ ସମବାୟ କୃଷିବ୍ୟବସ୍ଥା ଚାଲୁ ହୋଇପାରିଲେ ଲୋକଙ୍କର ଅର୍ଥନୈତିକ ସୁସ୍ଥତା ସହଜ ହୋଇପାରନ୍ତା । ଆଉ ମଧ୍ୟ ଶିକ୍ଷା, କୁଷ୍ଠି ଓ

ଅବସରବିନୋଦନର ସୁନ୍ଦର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଫଳରେ ଲୋକଙ୍କର ସବୁମୁଖୀ ବିକାଶ ଅସମ୍ଭବ ହୋଇ ରହନ୍ତା ନାହିଁ । ସମବାୟ ସଂଗଠନ ତରଫରୁ ଲକ୍ଷ୍ୟର ଅର୍ଥାତ୍ମକ ପରିମାଣ ବିଭିନ୍ନ ଗ୍ରାମସଂଗଠନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବନ୍ଦୀକୁ ହେବା ଉଚିତ । ଏହିପରି ଦେଶସାରା ସେବାନୁଷ୍ଠାନସବୁ ଗଢ଼ାଯାଇ ପାରିଲେ ଦେଶ ଅଳ୍ପକେ ହସିଉଠନ୍ତା ।

ଶାନ୍ତି-ଅର୍ଥନୀତି

ଗାନ୍ଧିଜୀ କହିଛନ୍ତି—“ଗ୍ରାମ୍ୟ ସୂର୍ଯ୍ୟମଣ୍ଡଳ ମଧ୍ୟରେ ଖଦୀ ହିଁ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କୁଟୀରଶିଳ୍ପସବୁ ଏଥିରେ ବିଭିନ୍ନ ଗ୍ରହ ଉପଗ୍ରହ ଇତ୍ୟାଦି ।” ଏଥିରୁ ଗ୍ରାମ-ସଂଗଠନ ପାଇଁ ସେ ଖଦୀ ଉପରେ କେତେ ଗୁରୁତ୍ବ ଦେଉଥିଲେ, ତାହା ବୁଝାପଡ଼େ; କିନ୍ତୁ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଖଦୀ ଉପରେ କାହିଁକି ଏତେ ଗୁରୁତ୍ବ ଦେଇଛନ୍ତି, ତାହା ଅନେକ ବୁଝିପାରନ୍ତି ନାହିଁ; ତେଣୁ ଖଦୀ-ଅର୍ଥନୀତି ସମ୍ପର୍କରେ ବିଶେଷ ଆଲୋଚନା ଆବଶ୍ୟକ ।

ସୂତାକାଟି କେହି ଜାବନା ଅର୍ଜନ କରିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଅର୍ଥଲଭ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସୂତାକଟାକୁ ବିରୁଦ୍ଧ କରିବା ନିତାନ୍ତ ଅସମ୍ଭବ; ତେଣୁ ଏହାକୁ ଆମର ଏକ ପରିପୂରକ ଧନ୍ଦା ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଅଛି । ଏହି କାମ ଜାବନର ଏକ ଦୈନନ୍ଦିନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ରୂପେ ଗ୍ରହଣୀୟ । ଖାଇବା, ପିନ୍ଧିବା ଭଳି ଆମେ ପ୍ରତିଦିନ କିଛିସମୟ ସୂତା କାଟିବା ଉଚିତ । କେବଳ ପ୍ରତ୍ୟହ ୪୫ ମିନିଟ୍ ସମୟ ଏହି କାମ କରାଯାଇ ପାରିଲେ ଦେଶ ହସି-ଉଠନ୍ତା । ଯଦି ଭାରତର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ ଖଦୀକାମକୁ ଜାବନର

ଏକ ବ୍ରତ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିନିଅନ୍ତି, ତା'ହେଲେ ଆମ ଦେଶରେ
 କିପରି ବସୁ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ହୋଇପାରନ୍ତା । କେବଳ
 ସେତକ ନୁହେଁ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଦେଶର ଶ୍ରେଣୀ ଓ ଶୋଷଣଶୂନ୍ୟ
 ସମାଜଗଠନ ଅନେକ ଫରିମାଣରେ ସତ୍ୟରେ ପରିଣତ ହୁଅନ୍ତା ।
 ଦେଶରେ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ବିକାଶ ପାଇଁ ଏହା ମଧ୍ୟ ବାଟ ପିଟାଇ-
 ପାରନ୍ତା । ଖୋକାମ କହିଲେ କେବଳ ସୂତାକଟା ବୁଝାଯାଏ
 ନାହିଁ । କପାଶୁଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ବୁଣାଇପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁ କାମ
 କରିବାକୁ ହେବ । କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଗାଁକୁ ନେଇ ସ୍ୱାବଲମ୍ବୀ
 ଅଞ୍ଚଳ ଗଠନ କରାଯିବ । ବସୁ ଦିଗରେ ଯେପରି ସେହି ଅଞ୍ଚଳର
 ଲୋକେ ପରହାତ ମୁଠାକୁ ଚୁଞ୍ଚି ନ ରହନ୍ତି, ସେ ଦିଗରେ କାମ
 କରିବାକୁ ହେବ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗ୍ରାମବାସୀ ଆବଶ୍ୟକତାନୁସାରେ
 କପାଶୁଷ କରିବେ ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଧ୍ୟକ୍ଷାଏ ସୂତା କାଟିବେ ।
 ଏହା ବାଦ୍ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗ୍ରାମରେ ଆବଶ୍ୟକତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ କେତେ-
 କଣ ଉନ୍ନତ ଧରଣର ହାତତନ୍ତ ଚାଲି ହାତକଟା ସୂତାକୁ
 ବୁଣିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେବ । ଏହା ହିଁ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଜୀବନର
 ସ୍ୱପ୍ନ ଥିଲା । କେବଳ ଅଧ୍ୟକ୍ଷାଏ ସୂତାକାଟି ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ରହିଲେ
 ଖଟକାମ ହୋଇଗଲା ବୋଲି ବୁଝିବା ଚାଲୁ । ନିତିଦିନିଆ
 କାମ ବ୍ୟତୀତ ଆମର ବଳକା ବା ବିଶ୍ରାମ ସମୟରେ ହିଁ
 ଖଟକାମ କରିବାକୁ ହେବ ।

ଆମ ଦେଶ ପୂର୍ବେ ବହୁଶିଳ୍ପରେ ପ୍ରାୟଶଃପ୍ରସିଦ୍ଧ ହୋଇ
 ପାରିଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଆମ ଦେଶର ବସୁ ପୁରୋପ ମହା-
 ଦେଶରେ ରାଜାମହାରାଜମାନଙ୍କର ବିଳାସ ସାମଗ୍ରୀ ଥିଲା । ଆରବ
 ଓ ବୁର୍ଜୁଆନ ବାଟ ଦେଇ ଆମ ଦେଶର ଲୁଗାପଟା ପୁରୋପରେ

ଯାଇ ପଡ଼ିଥିଲା; ତେଣୁ ଯୁଗ୍ମେଷୀୟ ବଣିକ ଓ ବ୍ୟବସାୟୀ-ମାନେ ଭାରତୀୟ ଶିଳ୍ପବିଭବ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇ ସମୁଦ୍ର ରାସ୍ତା ଖୋଜିବାରେ ଲାଗିଲେ; କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମର କି ଶୋଚନୀୟ ଅବସ୍ଥା ! ଲକ୍ଷା ତାଙ୍କିବାକୁ ଆଜି ଆମର ବସ୍ତ୍ରର ଅଭାବ । ଚାନ୍ଦିନୀଙ୍କ ସ୍ୱପ୍ନର ଭାରତ କ'ଣ ଆଉ ଘୋରବ ନାହିଁ ?

କୁଟୀରଶିଳ୍ପ କୌଶଳ ଦେଶରେ ମରି ଯାଇନାହିଁ । ଘରଂ ସମଗ୍ର ଦୁନିଆଁର ଦୃଷ୍ଟି ଆଜି କୁଟୀରଶିଳ୍ପ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇଅଛି । ଶିଳ୍ପର ଯେତେ ଯନ୍ତ୍ରିକରଣ କରାଗଲେ ମଧ୍ୟ ହସ୍ତଶିଳ୍ପ ମରିଯାଏ ନାହିଁ; କାରଣ ଯନ୍ତ୍ରିଶିଳ୍ପ ଓ କୁଟୀରଶିଳ୍ପ ମଧ୍ୟରେ କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଦରକାର ପଡ଼େନାହିଁ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ହାତବନ୍ତରେ କେତେକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କିସମର ଲୁଗାପଟା ବୁଣାଯାଏ ; କିନ୍ତୁ ସେସବୁ ଲୁଗାକଳରେ ବୁଣାଯାଇ ପାରେ ନାହିଁ । ଦ୍ୱିଷ୍ଟାୟରେ ହାତବନ୍ତ ଯେଉଁ ସୂତା ଦରକାର କରେ, ତାହା କଳବିଶେଷ ଦରକାର କରେ ନାହିଁ । ଚୂଷ୍ଟାୟରେ କିଛି ପାଇଁ ଦରକାର ହେଉ ନ ଥିବା ବଳକା ସୂତା ଓ ହାତକଟା ସୂତା ହିଁ ହାତବନ୍ତରେ ବୁଣାଯାଏ । ଚତୁର୍ଥରେ ହାତବନ୍ତ ଦ୍ୱାରା ବେକାର ସମସ୍ୟାର ଆଂଶିକ ସମାଧାନ ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ପଞ୍ଚମରେ ଏହା ଲୋକସାଧାରଣଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ସ୍ୱାଧୀନ ପରିପୂରକ ଧନ୍ଦାର ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ । ଷଷ୍ଠରେ ହାତବୁଣା ଲୁଗାଦ୍ୱାରା ଟଙ୍କା ଗୁଞ୍ଜିପଡ଼ି ହାତକୁ ଯାଇ ଦେଶର ଶୋଷଣରେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ ନାହିଁ ।

ଲୁଗାକଳ ଅପେକ୍ଷା ହାତବନ୍ତର ବିକାଶ ପାଇଁ ଆମ ଦେଶରେ କେତେକ ସୃଷ୍ଟି ରହିଛି—

(୧) ପହଲେ ଏହି ଶିଳ୍ପ ପାଇଁ ବିଶେଷ ପୃଷ୍ଠିର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ; ତେଣୁ ଯେ କୌଣସି ଲୋକ ଅତି ସହଜରେ ଏହି ଶିଳ୍ପକୁ ଗ୍ରହଣ କରିପାରେ ।

(୨) ଆମ ଦେଶରେ ମାନବିକ-ଶକ୍ତି ଅତି ଶସ୍ତା; ତେଣୁ ଅଳ୍ପ ଖର୍ଚ୍ଚରେ ଘରେ ଘରେ ବହୋପାଦନ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରେ ।

(୩) ଏହି ଶିଳ୍ପ ପାଇଁ ବାହାର ବଜାର ଦରକାର ନାହିଁ । ପ୍ରତି ଗାଁରେ ଏଥିପାଇଁ ଗୃହଦା ରହିଛି ।

(୪) ପ୍ରଧାନ ଧନୀ କୃଷିକାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଭୃତି କରିସାରି ପ୍ରତିଦିନ କିଛି ସମୟ ବୁଣାଇ କାମ କରାଇ ପାରେ । ଯେ କୌଣସି ସମୟରେ ଚନ୍ଦ୍ରକାମ କରିହେବ ଓ ଗୁଡ଼ି ଦେଇହେବ ।

(୫) ଘରେ ବସି ସ୍ବାଧୀନ ଭାବରେ ଏହି କାମ କରିହେବ । ଯେଉଁ ଦିନ ଅନ୍ୟ କିଛି କାମ ନାହିଁ, ସେ ଦିନ ଏ ବୁଣାଇକାରେ ହାତ ଦିଆଯାଇ ପାରେ ।

(୬) ପରିବାରର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ ତାଙ୍କର ଅବସର ସମୟରେ ଏଥିପାଇଁ କିଛି କିଛି ସାହାଯ୍ୟ କରିପାରିବେ ।

(୭) ଗାଁ ଲୋକଙ୍କ ବିଶ୍ରାମ ସମୟର ବିନିଯୋଗ ପାଇଁ ଏହି ଶିଳ୍ପ ଏକ ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ପନ୍ଥା ।

(୮) କଲ ପରି ହାତଚନ୍ଦ୍ରରେ କୌଣସି ବିପଦ ଆପଦ ନାହିଁ । ଏଥିରେ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟହାନିର ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଆଶଙ୍କା ନ ଥାଏ ।

(୯) ଶିଳ୍ପୀର ନୈପୁଣ୍ୟ ଓ ସୃଜନଶକ୍ତିର ବିକାଶସାଧନ ପାଇଁ ଏଥିରେ ଅବକାଶ ରହିଛି । ଏସବୁ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣପ୍ରାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଉଦ୍ୟମ ଫଳରେ ଆମ ଦେଶର ପୂର୍ବ ଶିଳ୍ପସମୃଦ୍ଧି ଫେରି ଆସିବା ଅସମ୍ଭବ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ ।

ଆମ ଦେଶର ଲୋକଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ସମୟର ବନଯୋଗ ପାଇଁ ସୂଚକଟା ଏକ ସୁନ୍ଦର ଗୌଣ ବ୍ୟବସାୟ । ବିଶେଷତେ ଟୋକାଠାରୁ ବୁଢ଼ାପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଏହି କାମରେ ହାତ ଦେଇ ପାରିବେ । ଆମ ଦେଶର ଅଧିକାଂଶ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ବୃଥା ଆଲୋଚନାରେ ଅନେକ ସମୟ ବ୍ୟୟ କରନ୍ତି; ତେଣୁ ସେହି ସମୟରେ ସେମାନେ ସୂଚକଟିଲେ ଅନେକ ଦୁର୍ଘିନ୍ଦ୍ରାରୁ ରକ୍ଷା ପାଇପାରିବେ । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଅକର୍ମଣ୍ୟ ଲୋକମାନେ ମଧ୍ୟ ସହଜରେ ଏହି କାମ କରିପାରିବେ । ଗାଂଧୀଜୀ ବହୁ ଭାବିଛନ୍ତି ଏପରି ଏକ ପରିପୂରକ ଧନ୍ଦା ଉଦ୍ଭାବନ କରିଛନ୍ତି ଯାହା କି ଦେଶର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ ପ୍ରତି ଗ୍ରହଣୀୟ ହୋଇ ପାରିବ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ଏହାଦ୍ୱାରା ଦେଶର ଏକ ପ୍ରଧାନ ବସ୍ତୁ ସମସ୍ୟାର ସହଜ ସମାଧାନ ସମ୍ଭବ ହେବ ।

ସୂଚକଟାର ଉପଯୋଗିତା ସମ୍ପର୍କରେ କେତେକ ବିଷୟ ମଧ୍ୟ ବିଚାରବାର କଥା—

(୧) ଏଥିପାଇଁ ପ୍ରଜ୍ଞି ବା ମୁଲ୍‌ବାନ୍ ଯନ୍ତ୍ରପାତିର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ ।

(୨) କପାରୁଣ କରତଲେ ବାହାରୁ କଞ୍ଚାମାଲ ଆଣିବା ଦରକାର ନାହିଁ ।

(୩) ଏଥିପାଇଁ ଅଧିକ ଦକ୍ଷତା, କଳାକୌଶଳ ବା ଚତୁରତା ଦରକାର ପଡ଼େ ନାହିଁ ।

(୪) ଏଥିରେ ମଧ୍ୟ ଅଧିକ ଶାସ୍ତ୍ରରକ ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ପଡ଼େ ନାହିଁ । ବାଳକବାଳିକା ଓ ବୁଢ଼ାବୁଢ଼ୀମାନେ ଏରେ ବସି ଏହି କାମ କରିପାରିବେ ।

(୫) ସୂତାକଟା ଆମ ଦେଶରେ ଆବହମାନ କାଳରୁ ଚଳି ଆସୁଥିଲା । ଏହା ସହିତ ଆମ ସଭ୍ୟତା ଓ ସମ୍ବୃଦ୍ଧି ନବତ୍ର ଶ୍ରବଣେ ସମ୍ପୃକ୍ତ । ସୂତାକଟା ଆମ ଧର୍ମବିଶ୍ୱାସର ବିଶେଷୀ ନୁହେଁ ।

(୬) ଏହା ଏକ ସ୍ଥାୟୀ ଆୟର ପଦ୍ଧତି । ଏଥିରେ ଅନିଶ୍ଚିତତା କିଛି ନାହିଁ ।

(୭) ବିଭିନ୍ନ ପାଣିପାଗରେ ଏହା ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଏ ନାହିଁ । ଘରେ ରହି ଏହି କାମ ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ କରାଯାଇ ପାରେ ।

(୮) ଆଜିକାଲି କଲୟୁଗରେ ମଧ୍ୟ ଆମ ଦେଶର ଏକ କୋଟି ଲୋକ ଚନ୍ଦ୍ରଲୁଗା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରନ୍ତି । ଆଉ ମଧ୍ୟ ହାତଚନ୍ଦ୍ର ଦେଶର ଏକ ତୃତୀୟାଂଶ ବସ୍ତାଭାବ ଦୂର କରେ । ତେଣୁ ଅଧିକ ଲୋକ ସୂତା କାଟିଲେ ଚନ୍ଦ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଅପଥା ସୂତାକଳ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବେ ନାହିଁ ।

(୯) ଗରିବ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ବ୍ୟବସାୟ ସୁସମ ଭାବରେ ଧନବଣ୍ଟନ କରିପାରିବ ।

(୧୦) ଏଥିପାଇଁ ବହିବାଣିଜ୍ୟର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ଏହି ବ୍ୟବସାୟ ପାଇଁ ରେଳ ବା ଜାହାଜ ଦରକାର ନାହିଁ ।

(୧୧) ଏହା ଅର୍ଦ୍ଧ ବେକାରସମସ୍ୟାର ସମାଧାନରେ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିପାରିବ ।

(୧୨) କଳରେ ବ୍ୟବହାର ହୋଇପାରୁ ନ ଥିବା ନିକୃଷ୍ଟ ଧରଣର ତୁଳା ହିଁ ବଜାରରେ କଣିକାକୁ ମିଳେ ଓ ସେଥିରୁ ସୂତା କଟାଯାଏ ।

ଏ ସବୁ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆମ ଦେଶ ପାଇଁ ସୁତାକଟା । ଓ
ଲୁଗାବୁଣା କୃଷିର ପରିପୁରକ ଧନ୍ଦାରୂପେ ଗୁମ୍ଫାତ ହେବା
ନିତ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ ।

ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଆମ ଦେଶରେ ଖଦୀକାମ
ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି । ଯେଉଁମାନେ ଏଥିରେ ଅଟଳ ବଶ୍ୟତା ରଖି
କାମ କରିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନରେ ଅନେକ ପରିବର୍ତ୍ତନ
ହୋଇଥିବାର ଦେଖାଯାଇଛି । ଅବଶ୍ୟକ ଆମ ଦେଶରେ
ଏପରି କେତେକ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ
ସ୍ୱାର୍ଥସିଦ୍ଧି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଖଦୀ ବ୍ୟବହାର କରୁଛନ୍ତି । ତେଣୁ
ଗାନ୍ଧିଜୀ ଖଦୀକାମର ପରିସର ରକ୍ଷା ପାଇଁ ବିଶେଷ ଦୃଷ୍ଟି
ଦେଇଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେ କେହି ଲୋକ ଖଦୀକାମ
ନ କରି ଖଦୀ ପିନ୍ଧିବାର ସୁବିଧା ପାଇବାଦ୍ୱାରା ଜମିଦାର ଓ
ପୁଣିପତନରେ ଏହାକୁ ଏକ ଶୋଷଣର ଅଧିକାର ବ୍ୟବହାର
କରୁଅଛନ୍ତି । ପ୍ରକୃତ ଖଦୀପ୍ରେମୀମାନେ ଏଥିପାଇଁ ସତର୍କ
ହେବା ଉଚିତ ।

ଖଦୀକାମଦ୍ୱାରା କେତେ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଭବିଷ୍ୟତ ପ୍ରତି
ଆତ୍ମବଶ୍ୟତା ଆସିଛି ; କାରଣ ସେମାନେ ଖଦୀ-ସ୍ୱାବଲମ୍ବୀ
ହୋଇପାରିଛନ୍ତି । ଏହି ଖଦୀଦ୍ୱାରା ଧନୀ, ଦରିଦ୍ର ଓ ଶିକ୍ଷିତ
ଅଶିକ୍ଷିତ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ବାହ୍ୟ ପରିଧାନଗତ ପାର୍ଥକ୍ୟ
ଲୋପ ପାଇଯାଇଛି । ଆଜିକାଲି ଅତି ଉଚ୍ଚ ପ୍ରସାର ଲୋକେ
ଖଦୀ ପିନ୍ଧିବା ଦ୍ୱାରା ଲୋକସାଧାରଣ ସେମାନଙ୍କୁ ନିଜର
ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି ଓ ଫଳରେ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ
ଆତ୍ମୀୟତା ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି । ଖଦୀ ସରଳ ଜୀବନଯାପନ

ଓ ଉନ୍ନତ ଚିନ୍ତାର ପ୍ରତୀକ । ଏହି କାମ ଫଳରେ ଦେଶରେ ସାଧୁତା ଓ ସରଳତା ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ଆସୁଅଛି । ଆଉ ମଧ୍ୟ ଖଣ୍ଡ ଆମ ଦେଶର ଜାତୀୟ ପୋଷାକ ରୂପେ ପରିଚିତ ହୋଇ ଆସିଛି । ଖଣ୍ଡ ସହିତ ଭାରତର ରାଜନୈତିକ ଇତିହାସ ସଂପୃକ୍ତ । ତେଣୁ ଏହାକୁ ପିନ୍ଧିବାଦ୍ୱାରା ଲୋକଙ୍କ ମନରେ ଜାତୀୟ ଶ୍ରବ ଜାଗ୍ରତ ହୋଇପାରୁଛି । ଆଉ ମଧ୍ୟ ଅର୍ଥମାତ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ହୋ ମିଲ୍‌ଲୁଗାର ମୂଲ୍ୟବୃଦ୍ଧିକୁ ଅଟକାଇ ରଖିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଛି । ଦେଶରେ କୌଣସି କାରଣରୁ ଲୁଗା-ଦୁର୍ଲ୍ଲିଖ ପଡ଼ିଲାବେଳେ ଖଣ୍ଡ ଲୋକଙ୍କୁ ଅନେକ ସାହାଯ୍ୟ କରିପାରିବ । କୌଣସି ଲୋକ ଖଣ୍ଡକାମ କରି ଶିଖିଥିଲେ ଲୁଗା-ଦୁର୍ଲ୍ଲିଖକୁ ଉପେକ୍ଷକରିବ ନାହିଁ—ଏହା ଧ୍ରୁବ ସତ୍ୟ ।

ମିଲ୍‌ଲୁଗା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବାଦ୍ୱାରା ମିଲ୍‌ମାଲିନଙ୍କର ଶୋଷଣର ଅସ୍ୱରେ ଶାଣ ଦିଆଯାଉଛି—ଏହା ବୁଝିବା ଉଚିତ; କାରଣ ମିଲ୍‌ଲୁଗା ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଆମର ଗର୍ବ୍ୟନ୍ତର ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଆମେ ଯଦି ଖଣ୍ଡ-ସ୍ୱାବଲମ୍ବୀ ହୋଇପାରନ୍ତୁ, ତା'ହେଲେ ମିଲ୍‌ଲୁଗାର ମୂଲ୍ୟ ସ୍ୱତଃ କମିଯାଆନ୍ତା । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶବାସୀ ଖଣ୍ଡପ୍ରେମୀ ହୋଇ ଉଠିଲେ ଲୁଗାକଳସବୁ ଆପେ ଆପେ ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଆନ୍ତା ଓ ଦେଶରେ ଶୋଷଣଶୂନ୍ୟ ସମାଜ ସ୍ୱତଃ ଗଢ଼ିଉଠନ୍ତା ।

ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ଆମ ଖଣ୍ଡମାତରେ ଅବଶ୍ୟ କେତେକ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯାଇ ପାରେ । ଗାନ୍ଧିଜୀ କହିଥିଲେ—ସୂତା ଖିଅରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଝୁଲୁଛି । ଯେ ସୂତାଖିଆ କାଟୁଛି, ସେ ଦେଶର କିଛି ସେବା କରୁଛି ବୋଲି ସେ ବୋଧୁଥିଲେ

କିନ୍ତୁ ସେ ଦିନ ଯାଇଛି । ଆମେ ଏବେ ସ୍ଵାର୍ଥୀନ; ତେଣୁ ସୁତାକଳଗୁଡ଼ିକର ଜାତୀୟକରଣ କରାଯାଇ ସେହି କଳସୁତା ସାହାଯ୍ୟରେ ଘରେ ଘରେ ହାତଚନ୍ଦ୍ର ଚାଲିବାର ଜାତୀୟ-ଯୋଜନା ହେବା ଉଚିତ । ଏହା ଫଳରେ ଦେଶରୁ ପୁଞ୍ଜିବାଦ ଅପସରିଯିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବେକାରସମସ୍ୟାର ମଧ୍ୟ ସମାଧାନ ହୋଇପାରିବ । ଅବଶ୍ୟ କେତେକ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର କରମର କନା ତିଆରି କରିବା ପାଇଁ ଅଳ୍ପ କେତେକ ସମାଜକୃତ ଲୁଗାକଳ ରଖାଯାଇ ପାରେ; କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟ କଳଗୁଡ଼ିକୁ ଭଲ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବ୍ୟବହାର କରିଯିବା ଉଚିତ । ମୋ ମତରେ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ପରିସ୍ଥିତି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବହୁସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ପାଇଁ ଏହା ଏକ ବାସ୍ତବ ପଦ୍ଧତି । ଲୁଗାବୁଣା ଉତ୍ପାଦେ ଯଥାଯଥ ଗୁରୁତ୍ଵ ଦିଆ ନ ଯିବାରୁ ହିଁ ଆମ ଦେଶରେ ଏତେ ଉଦ୍ୟମ ସତ୍ତ୍ୱେ ଖର୍ଚ୍ଚକାମ ଆଗେଇପାରିଲା ନାହିଁ—ଏହା ବୁଝିବାକୁ ହେବ ।

ପୂର୍ବେ ଭାରତର ଗାଁ ଗାଁରେ ହାତଚନ୍ଦ୍ର ଚାଲୁଥିଲା ; ହେଉଁ ଆଜିକାଲି ପ୍ରାୟ ପ୍ରତି ଗାଁରେ କେତେ ଘର ତନ୍ତୀ ବସବାସ କରି ରହିଥିବାର ଦେଖାଯାଏ । ଯୋଗାଯୋଗର ଅସୁବିଧା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଆସାମ ପ୍ରଦେଶର ପ୍ରତି ଗାଁରେ ହାତଚନ୍ଦ୍ର କାମ କରୁଛି । ବାସ୍ତବିକ୍ ଭାରତ ମଧ୍ୟରେ କେବଳ ଆସାମ ପ୍ରଦେଶ ହିଁ ତା'ର ପୂର୍ବ ବହୁଶିଳ୍ପର ଗୌରବ ରକ୍ଷା କରିପାରିଛି; ତେଣୁ ଏବେ ବି ଆନ୍ଦୋଳନେ ମୃତନ୍ତରିତ ହୋଇ ବାହାରିଲେ ପୁନର୍ବାର ଆମ ଦେଶର ବହୁଗୌରବ ଫେରିଆସନ୍ତା । ଜାତୀୟ ଯୋଜନାନୁସାରେ ଅବଶ୍ୟ ଏ ଦିଗରେ

କାମ ହେବା ଦରକାର । ଉନ୍ନତ ଧରଣର ବୁଣାଇ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ସରକାରଙ୍କ ଚରଫରୁ ପ୍ରତି ଜିଲ୍ଲାରେ ତାଲିମ୍ କେନ୍ଦ୍ରମାନ ଖୋଲିଯିବା ଉଚିତ । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ସାଧାରଣ ଶିକ୍ଷା ସହିତ କୃଷି ଓ ବୁଣାଇ ସମ୍ପର୍କୀୟ ବୈଷୟିକ ଶିକ୍ଷା ଦେଇ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଭବିଷ୍ୟତ ଜୀବନ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଯିବା ଦରକାର ।

ଅମ ଦେଶରେ କୁଟୀରଶିଳ୍ପର ଉନ୍ନତିସାଧନ କରିବାକୁ ହେଲେ ସରକାର ଏହାକୁ ସବୁମନ୍ତେ ମୁରସୀ କରିବା ଉଚିତ । କୁଟୀରଶିଳ୍ପର ମୁରସୀ ଓ ବିକାଶ ପାଇଁ ନିମ୍ନଲିଖିତ କେତୋଟି ମୌଳିକ ମାତ୍ର ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇ ତଦନୁସାରେ କାମ ଆରମ୍ଭ କରାଗଲେ ଯନ୍ତ୍ରଶିଳ୍ପର ଦାଉରୁ ଏହା ଅନେକ ପରିମାଣରେ ରକ୍ଷା ପାଇପାରନ୍ତା ।

(୧) ପ୍ରଥମେ କଳଜାତ ଜନିଷ ଉପରେ ଅଧିକ ଶୁଳ୍କ ବସାଯାଇ କୁଟୀରଶିଳ୍ପଜାତ ଜନିଷକୁ ପୂରା ଆର୍ଥିକ ସାହାଯ୍ୟ ଦିଆଯିବା ଦରକାର । ଏହା ଫଳରେ କଳଜନିଷ ଓ ହାତକିଆର ଜନିଷର ମୂଲ୍ୟରେ ଯେପରି ତାରତମ୍ୟ ନରହେ—ସେଥିପ୍ରତି ଦୃଢ଼ ଦିଆଯିବା ଉଚିତ ।

(୨) କୁଟୀରଶିଳ୍ପ ପାଇଁ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଧରଣର କଞ୍ଚାମାଲ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବା ଉଚିତ ।

(୩) ଶିକ୍ଷା କରୁଥିବା ଲୋକଙ୍କର କଳା ଓ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ-ଜ୍ଞାନର ଉନ୍ନତିସାଧନ ଆବଶ୍ୟକ ।

(୪) ଲୋକସାଧାରଣଙ୍କର ନିୟୁତର ସଂପ୍ରସାରଣ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟ ଯଥାଯଥ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯିବା ଉଚିତ । ଭାରତୀୟମାନେ ଗରିବ

ହୋଇଥିବାରୁ ଶସ୍ତ୍ରା କଳଜାତ ଜନିଷ ପ୍ରତି ସାଧାରଣତଃ ଅଧିକ ଆକୃଷ୍ଟ ହୁଏ ।

(୫) କୁଟୀରଶିଳ୍ପକୁ ବୈଜ୍ଞାନିକପ୍ରଣାଳୀରେ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯିବାରେ ସ୍ୱାଧୀନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ଉନ୍ନତ ଧରଣର ଯନ୍ତ୍ରପାତି ସବୁ କୁଟୀରଶିଳ୍ପ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେପରି ଯଥାଯଥ ଭାବରେ ବିନିଯୁକ୍ତ ହୋଇପାରେ, ସେଥିପାଇଁ ଦୃଷ୍ଟି-ଦେବାକୁ ହେବ । କୁଟୀରଶିଳ୍ପୀର ବୈଜ୍ଞାନିକ ଜ୍ଞାନାଗ୍ର ବା କୁଟୀରଶିଳ୍ପର ଅଗ୍ରଗତିରେ ପ୍ରଧାନ ଅନ୍ତରାୟ ରୂପେ ଠିଆ-ହୋଇଛି ।

(୬) କୁଟୀରଶିଳ୍ପୀର ଅର୍ଥନୈତିକ ଅବସ୍ଥା ସୁଚଳ ହେଉ ନ ଥିବାରୁ ସେ ନିଜର ଦକ୍ଷତା ବଢ଼ାଇବା ପାଇଁ ଆଦୌ ସୁଯୋଗ ସୁବିଧା ପାଉନାହିଁ । ଆଉ ଏହି କାରଣରୁ ସେ ଉନ୍ନତ ଧରଣର ଯନ୍ତ୍ରପାତିର ବ୍ୟବହାରରୁ ମଧ୍ୟ ବଞ୍ଚିତ ହେଉଅଛି ।

(୭) ଯୁଗ୍ମେଷ ଓ ଆମେରିକାର ଶିଲ୍ପୋନ୍ନତ ଦେଶ-ମାନଙ୍କରେ କୁଟୀରଶିଳ୍ପଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ପ୍ରତି ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଆଗ୍ରହ ବଢ଼ିବାର ଦେଖାଯାଉଛି । ସେମାନଙ୍କର ଆର୍ଥିକ ସୁଚଳତା ମଧ୍ୟ ହେଉ ଅନ୍ୟ ଏକ କାରଣ; ତେଣୁ ସେହିସବୁ ଦେଶରେ ଆମ ଦେଶର ବାଣିଜ୍ୟ ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କ ଜରିଆରେ କୁଟୀରଶିଳ୍ପଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ବିକ୍ରି କରାଯାଇପାରନ୍ତା । ଏହା ଫଳରେ ଭାରତର ପୁରୁଷାନୁଷ୍ଠାନିକ କଳାକୌଶଳ ମଧ୍ୟ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଲାଭ କରିପାରନ୍ତା ।

(୮) ଯନ୍ତ୍ରଶିଳ୍ପାନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକ ଯେପରି କୁଟୀରଶିଳ୍ପ ସହିତ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା କରି ନ ପାରନ୍ତି, ସେଥିପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ନିୟମ ପ୍ରଣୟନ କରିବାକୁ ହେବ; କାରଣ କେତେକ କଳକାରଖାନା

‘ମିଲ୍ ଖଦଡ଼’, ରେଶମ ଓ ପଶମଦ୍ରବ୍ୟ ଆଦି ବୁଣି କୁଟୀରଶିଳ୍ପ ସହିତ ପ୍ରତିସ୍ପନ୍ଦିତା କରୁଅଛନ୍ତି ।

ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ଆଗମନ ପୂର୍ବରୁ ଶ୍ରବତରେ ପ୍ରାୟ ଯାତିକରା ଚାଷ ଶୁଣି ଶୁଣି ଲୋକ କୁଟୀରଶିଳ୍ପ ସାହାଯ୍ୟରେ ଶାସ୍ତ୍ରକାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ; କିନ୍ତୁ କୁଟୀରଶିଳ୍ପର ଅଧେ ଗତିରେ ସେମାନେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ କୃଷିର ଆଶ୍ରୟ ନେଇଛନ୍ତି । ଏହା ଫଳରେ କୃଷିକାର୍ଯ୍ୟ ଲଭଜନକ ହେଉନାହିଁ ଓ ବେକାରସମସ୍ୟା ମଧ୍ୟ ବଡ଼ ଖାବୁ ହୋଇଉଠିଛି ।

ନୂତନ ଚୀନ୍ ରାଜ୍ୟରେ ଖଦୀକାମକୁ ଏକ ପ୍ରଧାନ ଗ୍ରାମୋ-ଦେଶୀୟ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଅଛି । ଶ୍ରବତ ଅପେକ୍ଷା ସେଠାରେ ଅଧିକ ହାତକଟା ଓ ହାତବୁଣା ଲୁଗା ତିଆରି ହେଉଅଛି । ଚୀନ୍ ଏକ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ରାଜ୍ୟ ; ତଥାପି ସେଠାରେ ମାନବବଳର ବିନିଯୋଗରେ ହିଁ ଦେଶକୁ ଗତିବାର ଚେଷ୍ଟା ଚାଲିଛି । ଫଳରେ ଜନବହୁଳ ହେଲେ ବି ସେଠାରେ ଆଜି ଆଉ ବେକାରସମସ୍ୟା ନାହିଁ । ଗାନ୍ଧିଜୀ ଯାହା ଯାହା ଉପଦେଶ ଦେଇଯାଇଛନ୍ତି , ତାହା ବାସ୍ତବିକ ଚୀନ୍ ରାଜ୍ୟରେ ହିଁ ଆଜି କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଉଅଛି । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ କଥା ତ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ନିଦ୍ରା ଶୁଣିପାରିଲା ନାହିଁ ; ହେଲେ ଆମ ପଡ଼ୋଶୀ ରାଜ୍ୟ ଚୀନ୍ର ପ୍ରଭାବ ଆମ ଉପରେ ପଡ଼ୁ ।

ମୁଦ୍ରା-ଅର୍ଥନୀତି

ମୁଦ୍ରା ଆମର କୌଣସି ଅଭାବ ଦୂର କରିପାରେ ନାହିଁ; ଜନସଂସ୍ଥାକୁ ଅଦଳ ବଦଳ କରିବାର ସୁବିଧା ପାଇଁ ଏହାକୁ କେବଳ ଏକ ମାଧ୍ୟମ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି । ଜନସଂସ୍ଥା

ନ ମିଳିଲେ ମୁଦ୍ରା ଖାଇ କେନ୍ଦ୍ର ବଞ୍ଚିପାରବ ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ଆଜିକାଲି ଆମେ ଏତେ ଟଙ୍କା-ପାଗଳ ହୋଇପଡ଼ିଛୁ ଯେ ଏହି ସାଧାରଣ ସତ୍ୟଟି ଅନେକ ସମୟରେ ଭୁଲିଯାଉ । ଟଙ୍କା ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ଧ କରି ଦେଇଛି; ତେଣୁ ଆମେ ଜନସ୍ତର ଯଥାର୍ଥ ମୂଲ୍ୟ ନ ବୁଝି କେବଳ ଟଙ୍କା ସାଇତିବାରେ ମନ ଦେଉ । ଏଥିପାଇଁ ସମାଜରେ ନାନାପ୍ରକାର ବିଭ୍ରାଟ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଛି ।

ଜୀବନର ବିକାଶ ପାଇଁ ଅର୍ଥ ଏକ ଉପାୟ ମାତ୍ର; କାରଣ ଖାଇ ପିଇ ସୁସ୍ଥ ଭାବରେ ବଞ୍ଚିଲେ ହିଁ ଆମେ ଆମର ସଭ୍ୟତା ଓ ସଂସ୍କୃତିର ବିକାଶସାଧନ ପାଇଁ କାମ କରିପାରିବା; କିନ୍ତୁ ଆଜିକାଲି ଅର୍ଥକୁ ଜୀବନର ଏକ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଅଛି । ଏହା ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତିର ପୂର୍ବପୁରୁଷ ବିରୋଧୀ । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଅର୍ଥନୀତିର ପ୍ରଭାବରେ ପଡ଼ି ଆମ୍ଭେମାନେ ଅର୍ଥସବୁ ହୋଇ ପଡ଼ିଛୁ । ଅର୍ଥସଂଗ୍ରହଠାରୁ ଜୀବନରେ ଯେ ଅଧିକ ମହତ୍ତ୍ୱ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁ ରହିଛି, ଆମେ ତାହା ବୁଝି ପାରୁନାହିଁ । ଏହି କାରଣରୁ ଆଜି ବିଶ୍ୱସଭ୍ୟତା ନିମ୍ନଗାମୀ ହେବାକୁ ବସିଛି । ଆଜିଠାରୁ ଆମ୍ଭେମାନେ ଏଥିପ୍ରତି ସତର୍କ ହେବା ଉଚିତ୍ ।

ଆମେ କପର ଅର୍ଥସବୁ ହୋଇପଡ଼ିଛୁ, ସେ ସମ୍ପର୍କରେ ଅନେକ ଉଦାହରଣ ଦିଆଯାଇପାରେ । ଅନେକ ଲୋକ ଗାଈଦୁଧ ବଳି ଅର୍ଥ ସଂଗ୍ରହ କରନ୍ତି । ସେମାନେ ଦୁଧଠାରୁ ଅର୍ଥ ଉପରେ ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟ ଦିଅନ୍ତି । ଅନେକ ସମୟରେ ସେମାନଙ୍କ ଯନ୍ତ୍ରାବଳୀମାନେ ଶୀର ଟିକିଏ

ନ ପାଇଁ ହାତକଳାଳରେ ପରିଣତ ହୁଅନ୍ତି । ଅଥଚ ଶିଶୁ-
ମାନଙ୍କର ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ପ୍ରତି ସେମାନେ ଦୃଷ୍ଟିନଦେଇ ଶୀଘ୍ର ବିକ
ଅର୍ଥ ସଂଗ୍ରହ କରନ୍ତି । ସେହିପରି କେତେକ ଲୋକ ସବୁଜ
ପତ୍ରପତ୍ର ବଜାରରେ ବିକ କେବଳ ଲୁଣ ଶୁଦ୍ଧ ଖାଇ ଚଳନ୍ତି
ଓ ବଳକା ଟଙ୍କାରେ ସୁନା ଗହଣା କଣିବାକୁ ଭଲପାଆନ୍ତି ।
ଅର୍ଥ କପରି ସମାଜରେ ଅନର୍ଥ ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି, ଏଥିରୁ ତାହା
ବେଶ୍ ବୁଝାପଡ଼େ; କାରଣ ଏହି ଅର୍ଥନୀତି ଦ୍ଵାରା ଉତ୍ପାଦନକାରୀ
ମରୁଛି ଓ ଟଙ୍କାବାଲ ଟଙ୍କା ସାହାଯ୍ୟରେ ତାକୁ ଶୋଷଣ
କରିବାର ସୁବିଧା ପାଉଛି ।

ଟଙ୍କାର ମୂଲ୍ୟ କେତେବେଳେ ହେଲେ ସ୍ଥିର ନୁହେଁ ।
ମନୁଷ୍ୟର ବିଚାରଦୃଷ୍ଟିରୁ ହିଁ ଟଙ୍କାର ମୂଲ୍ୟ ବଢ଼େ ବା କମେ
ଧନୀ ହାତରେ ଟଙ୍କାଟିଏ ହେଲେ ତା'ର ମୂଲ୍ୟ ଯାହା,
ଗରିବ ହାତକୁ ତାହା ଗଲେ ତାର ମୂଲ୍ୟ ସେୟା ରହେ ନାହିଁ ।
ଧନୀ ଲୋକ ପକ୍ଷରେ ଗୋଟିଏ ଟଙ୍କା ହୁଏତ ଦିନକର
ସିଗାରେଟ୍ ବା ସିନେମାଖର୍ଚ୍ଚ; କିନ୍ତୁ ଗରିବ ପକ୍ଷରେ ସେଇ
ଟଙ୍କାଟି ଅମୂଲ୍ୟ ନିଧି । ସେ ସେଥିରେ ତା'ର ପରିବାରକୁ
ହୁଏତ ଦୁଃଖେ କଷ୍ଟେ ଦୁଇ ଦିନ ଆହାର ଦେଇ ବଞ୍ଚି ଇ ପାରିବ ।
ଧନୀ ଲୋକଙ୍କ ପାଖକୁ ଅଧିକ ଟଙ୍କା ଗଲେ ଜାଣିପୁ ଅର୍ଥର
ହାନି ହୁଏ ଓ ଗରିବ ଲୋକଙ୍କ ହାତକୁ ଗଲେ ଏହାର
ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଘଟେ; ତେଣୁ ଉତ୍ପାଦନବୃଦ୍ଧି ନ କରି ଜାଣିପୁ-
ସମ୍ପଦ ବୃଦ୍ଧି କରିବାକୁ ହେଲେ ଯେପରି ଅଧିକ ଟଙ୍କା ଗରିବଙ୍କ
ହାତକୁ ଯାଏ, ସେପରି ଅର୍ଥମାତ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ହେବ ।

ଦି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ବରୁଣ କଲେ କୁଟୀରଶିଳ୍ପଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର ମୂଲ୍ୟ ଅଧିକ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଜାତୀୟସମ୍ପଦର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ଆମେ ସେସବୁ କଣିକା ଉଚିତ; କାରଣ ଦୋହରା ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଗରିବ ଲୋକମାନଙ୍କ ହାତକୁ ଟଙ୍କା ଯିବ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ଗରିବ ଲୋକମାନଙ୍କର ଆର୍ଥିକ ସୁଜ୍ଞାନତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ କୃଷି ଓ କୁଟୀରଶିଳ୍ପର ବିକାଶ ସମ୍ଭବ ହେବ । ଫଳରେ ଜାତୀୟ-ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବ । କୁଟୀରଶିଳ୍ପଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର ମୂଲ୍ୟବୃଦ୍ଧି ଜାତୀୟସମ୍ପଦର ସୁସମ ବ୍ୟବହାରରେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ; କାରଣ ଶରୀର ଶ୍ରମ ଦ୍ଵାରା ଧନ ବ୍ୟୟନର ଉତ୍କଳ୍ପ ଉପାୟ ।

ଗଞ୍ଜିତ ନିୟମାବଳୀର ଉପାୟ ସ୍ଵରୂପ ଆନ୍ଦୋଳାନେ ଟଙ୍କାକୁ ବ୍ୟବହାର କର । ଉଦାହରଣ ସ୍ଵରୂପ ଜଣେ କୃଷକ ବର୍ଷକେ ଥରେ ବା ଦୁଇ ଥର ଫସଲ ଅମଳ କରେ । ତା'ର ସେହି ଉତ୍ପାଦନ ବଦଳରେ ତାକୁ ଗୋଟିଏ ପୂରା ବର୍ଷ ବସ୍ତ୍ର ରହିବାକୁ ହୁଏ; କିନ୍ତୁ ସେ ତା'ର ଉତ୍ପାଦନକୁ ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ସାଇତା ରଖିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ; କାରଣ ସେସବୁ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବାର ଆଶଙ୍କା ରହିଛି । କଞ୍ଚା-ମାଲକୁ ସାଇତା ରଖିବାର ସୁବିଧା ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କର ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେସବୁ ବିକି କରି ଦେଇ ଟଙ୍କା ଆକାରରେ ସେ ନିଜର ନିୟମାବଳୀକୁ ସଫଳ କରିରଖେ । ଥିପାଇଁ ଟଙ୍କାର ଆବଶ୍ୟକତା ସ୍ଵୀକାର୍ଯ୍ୟ; କିନ୍ତୁ ଟଙ୍କାର ମୂଲ୍ୟ ସବୁବେଳେ ସ୍ଥିର ରହେ ନାହିଁ । ଟଙ୍କାର ମୂଲ୍ୟ କୌଣସି କାରଣରୁ କମିଗଲେ ଶୁଣି ବିଚାର ତାର ଗଞ୍ଜିତ ନିୟମାବଳୀରେ ବର୍ଷକ

ଚକ୍ରପାତ୍ର ନାହିଁ; ବଡ଼ ହଳଦିଆ ଫୁଲ; ତେଣୁ ଟଙ୍କାର ମୂଲ୍ୟ
ଯେପରି ସ୍ଥିର ରହେ, ସେପରି ନୀତି ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ହେବ ।
ଏହା କୃଷିପ୍ରଧାନ ଦେଶ ପକ୍ଷରେ ଏକ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ
ଆବଶ୍ୟକତା ।

ଟଙ୍କା ପରି ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବାର ଜନସ୍ତ ନୁହେଁ; ଫଳରେ
ଟଙ୍କାବାଲ ଉତ୍ପାଦନକାରୀ ଅପେକ୍ଷା କେତେକ ଅଧିକ ସୁବିଧା
ଉପଭୋଗ କରେ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଯେଉଁ ଲୋକର
ପାରିଲ କଦଳୀ ଅଛି, ସେ ତାହାକୁ ଶୀଘ୍ର କଟାଇବା
ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଶସ୍ତ୍ରରେ ବନ୍ଦି କରିଦେବ; କାରଣ ବନ୍ଦି ନ କଲେ
ତାହା ପରି ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ; କିନ୍ତୁ ଟଙ୍କାବାଲର ସେ ଭୟ ନ
ଥାଏ । ବରଂ ଗୁଣିର ଅଭାବ ବେଳେ ସେ ଟଙ୍କା ଦେଇ ବଡ଼
ଶସ୍ତ୍ରରେ ଜନସ୍ତ ପାଏ: ତେଣୁ ଟଙ୍କା ଅନେକ ସମୟରେ
ଶୋଷଣର କାରଣ ହୁଏ । ସେହି ପରି ମିଲ୍ ମାଲିକମାନେ
ହୋଟ, ଧୂଆଁ ପତ୍ର ପ୍ରଭୃତିର ଦାମ୍ ବଢ଼ାଇ ଲୋକଙ୍କୁ ଖାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥ
ବଦଳରେ ଅର୍ଥକ୍ଷୟ ଫସଲ ଅଧିକ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାନ୍ତି ।
ଫଳରେ ଲୋକେ ଟଙ୍କା ପାଇଲେ ମଧ୍ୟ ଖାଇବାକୁ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ ।
ଦେଶରେ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ପଡ଼େ । ଟଙ୍କାର ଅଧିକ ପ୍ରଚଳନ ଫଳରେ
ଆଜିକାଲି କପରି ଜନସମସ୍ତ ମିଳୁ ନାହିଁ ଓ ଲୋକମାନେ
ହଇଗଣ ହରକତ ହେଉଛନ୍ତି, ତାହା ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି । ବାସ୍ତବିକ
ଟଙ୍କା ହିଁ ପ୍ରକୃତ ଉତ୍ପାଦକ ଶ୍ରେଣୀର ଦୁର୍ଗତ ପାଇଁ ଦାୟୀ । ଟଙ୍କା
ବଦଳରେ ଗୁଣିମୁହଁରୁ ତାହାର ଆହାର ବଡ଼ ଦୂର ଦେଶକୁ
ରସ୍ତାନ୍ତି ହୋଇ ଚାଲିଯାଉଛନ୍ତି ।

ଏସବୁ ଦିଗରୁ ବିଚାର କରି ଆମ୍ଭେମାନେ ଟଙ୍କାର ବହୁଳ
ବ୍ୟବହାରକୁ କମାଇ ଦେବା ଉଚିତ ।

ସାଧାରଣ ଅର୍ଥ

ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ନୀତି ଅନୁସାରେ ସାଧାରଣ ଅର୍ଥର ବିକେନ୍ଦ୍ରୀ-
କରଣ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ; କାରଣ ସାଧାରଣ ଅର୍ଥର କେନ୍ଦ୍ରୀ-
କରଣ ହେବା ଦ୍ଵାରା ଶମତାର ସ୍ଵତଃ କେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ହୋଇଯାଏ ।
ଦେଶରେ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଵାବଲମ୍ବୀ ଅଞ୍ଚଳ ଗଢ଼ି ସେଠାରେ ଯେପରି
ସେ ଅଞ୍ଚଳର ଅର୍ଥାଧିକ ରଜସ୍ଵ ବ୍ୟୟିତ ହୁଏ, ସେପରି ବ୍ୟବସ୍ଥା
କରିବାକୁ ହେବ । ଏହି ରଜସ୍ଵକୁ ଆଦାୟ ଓ ବ୍ୟୟ କରିବାର
ଦାୟିତ୍ଵ ସେହି ଅଞ୍ଚଳର କୌଣସି ପ୍ରତିନିଧିମୂଳକ ଅନୁଷ୍ଠାନ
ବା ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତ ଦାୟିତ୍ଵରେ ଛାଡ଼ି ଦିଆଯିବା ଉଚିତ ।
ବିଭିନ୍ନ ଗ୍ରାମ ମଞ୍ଚଳ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଏହି ରଜସ୍ଵ ଯେପରି ଯଥାଯଥ
ଭାବରେ ବ୍ୟୟିତ ହୁଏ, ସେପରି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାକୁ ହେବ ।

ଲୋକସାଧାରଣଙ୍କଠାରୁ କର, ଶଜଣା ଆଦି ଜିନିଷ
ଆକାରରେ ଆଦାୟ କରାଯିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେବା ଉଚିତ ।
ଏହି ଜିନିଷର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣର ଭାର ବହୁମୁଖୀ ସମିତିମାନଙ୍କ
ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ କରାଯିବ ଓ ସେଥିରୁ ବିଭିନ୍ନ ଗ୍ରାମୋନ୍ନତିକର
କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଖର୍ଚ୍ଚ କରାଯିବ । ସ୍ଥାନୀୟ କର୍ମରୂପମାନେ
ସେମାନଙ୍କର ଦରମାର ଅର୍ଥାଧିକ ଭାଗ ଜିନିଷ ଆକାରରେ
ପାଇବେ । ଶିଶୁ, ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ, ଗମନାଗମନ ପ୍ରଭୃତିର ଦାୟିତ୍ଵ ଏହା
ଦ୍ଵାରା ପୂରାପୂର ଲୋକମାନଙ୍କ ଉପରେ ରହିବ । ଟଙ୍କା ଆକାରରେ
ଶଜଣା ଆଦାୟ ନ କରି ଜିନିଷ ଆକାରରେ ଆଦାୟ କରିବାର
ବ୍ୟବସ୍ଥା ନୂଆ ଚୀନ ରାଜ୍ୟରେ ଭଲ କାମ ଦେଉଛି; ନିତରା
ଆନ୍ତରିକ ଉଦ୍ୟମ ଫଳରେ ଏହା ଆମ ଦେଶରେ ଅସମ୍ଭବ
ହେବ ନାହିଁ ।

ନିଶା, ବେଶ୍ୟା, ଜୁଆ ପ୍ରଭୃତି ଅନିଷ୍ଟକର ବ୍ୟବସାୟକୁ
ପ୍ରଶ୍ଵେଦ ଦେଇ ସାଧାରଣ ଅର୍ଥ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ଭଳି ଆତ୍ମହାତ୍ୟା

ମତ୍ତ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଅନୁଚିତ; କାରଣ ନିଶାରୁ ଆମ ଦେଶରେ ଅଧିକ ରାଜସ୍ୱ ଆଦାୟ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଯେଉଁ ଜାତିଗଠନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଏହା ବ୍ୟୟିତ ହେଉଛି, ତାହା ଏଭଳି କାର୍ଯ୍ୟକୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଦେବା ଦ୍ୱାରା ଆଦୌ ସମ୍ଭବ ହେଉ ନାହିଁ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ନିଶା, ବେଶ୍ୟା ପ୍ରଭୃତିକୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଦେବା ଦ୍ୱାରା ସାଧାରଣ ଶ୍ରମ ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରେ ଉପକର ଆସି ଆସୁଛି ଏବଂ ଲୋକଙ୍କର ନୈତିକ ଯଥୋଚିତ ଦେଖା ଦେଉଛି । ଫଳରେ ଦେଶରେ ନାନାପ୍ରକାର ଅସାମାଜିକ କାର୍ଯ୍ୟ ବ୍ୟାପି ଯାଉଛି; ଆମକୁ ଶିକ୍ଷା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ଆତ୍ମରକ୍ଷା ଓ ଶାନ୍ତିଶୃଙ୍ଖଳା ପ୍ରଭୃତି ଦିଗରେ ଅଧିକ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାକୁ ପଡୁଛି ଏବଂ ତା ସତ୍ତ୍ୱେ କୌଣସି ସୁଫଳ ଫଳୁ ନାହିଁ । ତେଣୁ ନିଶା, ଜୁଆ ପ୍ରଭୃତି ବ୍ୟବସାୟ ବନ୍ଦ କରିଦେବା ଜାତି ପକ୍ଷରେ ମଙ୍ଗଳ । ଅବଶ୍ୟ ଏହା ଫଳରେ ଦେଶର ରାଜସ୍ୱ ପରିମାଣ କମି ଯିବ । କିନ୍ତୁ ଏହା ଦ୍ୱାରା ଶିକ୍ଷା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ଶାନ୍ତି ଶୃଙ୍ଖଳା ପାଇଁ ସେହିପରି ଅଧିକ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାକୁ ପଡିବ ନାହିଁ; ଆମ ପକ୍ଷରେ ଜାତି ଗଠନ କାର୍ଯ୍ୟ ସହଜ ହୋଇ ଉଠିବ । ବାପ୍ରଟେକ୍ ଏହା ଏକ ଜାୟସୁ ପ୍ରମତ୍ୟ । ଆମର ନେତୃବର୍ଗ ତା ଦିଗରେ ଚିନ୍ତା କରିବା ଉଚିତ ।

ବିଳାସ ଜନକ ଉତ୍ସାଦନ କରିବାରେ ଅଧିକ ଲାଭ ମିଳୁଥିବାକୁ ସେଥିର ଉତ୍ସାଦନ ପ୍ରତି ଲୋକେ ଅଧିକ ଆକୃଷ୍ଟ ହେଉଛନ୍ତି । ଏହାର ପ୍ରତିକାର କରିବାକୁ ହେଲେ ବିଳାସ ସାମଗ୍ରୀ ଉପରେ ଅତ୍ୟଧିକ ଶୁଳ୍କ ବସାଯିବା ଉଚିତ ।

ଶାମା, ବ୍ୟାଙ୍କ ପ୍ରଭୃତି ବ୍ୟବସାୟକୁ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦାୟିତ୍ୱରେ ରୁଡ଼ି ଦିଆଯିବା ଅନୁଚିତ । ଜାତି ଏସବୁ ଅନୁଷ୍ଠାନର

ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଓ ପରିଚାଳନା ଭାର ଗ୍ରହଣ କରିବା ନିତାନ୍ତ ଦରକାର । କାରଣ ଲୋକ ସାଧାରଣଙ୍କର ସ୍ୱାର୍ଥ ଏସବୁ ବ୍ୟବସାୟ ସହିତ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ଜଡ଼ିତ ରହିଛି । ଆଜିକାଲି ଆମର ଜାତୀୟ ସରକାର ଶଶି ଓ ଜଙ୍ଗଲ ସବୁ ବ୍ୟବସାୟୀ ଏପରି କି ବିଦେଶୀ ବ୍ୟବସାୟୀମାନଙ୍କୁ ରାଜସ୍ୱ ଦୃଷ୍ଟି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଯତ୍ନ ଦେଇ ଦେଉଛନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଏହା ଏକ ଆତ୍ମହାତୀ ମାତ୍ର । ସ୍ୱୟଂ ସରକାର ସେସବୁ ଜାତୀୟ ସମ୍ପଦକୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲଗାଇ ନ ପାରିଲେ ବରଂ ସେହି ଅବସ୍ଥାରେ ଆମର ରାଜସ୍ୱର ମାଧ୍ୟମରେ ପାଇଁ ସେସବୁ ଛାଡ଼ି ଦେବା ଉଚିତ; କିନ୍ତୁ ଜାତୀୟ ସମ୍ପଦର ଯଥାଯଥ ବିନିଯୋଗ ନ କରି ସେସବୁ ଚରବାଦ କରିଦେବା ଆଦୌ ଠିକ୍ ନୁହେଁ ।

ଦେଶର ରାଜସ୍ୱ ଦୃଷ୍ଟି ପାଇଁ ଯେପରି ଧନ ଲୋକଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକ ଅର୍ଥ ମିଳି ପାରବ ସେପରି ନିୟମ ପ୍ରଣୟନ କରାଯିବା ଉଚିତ । ସାଧାରଣ ଭାବରେ ଚଳାଚଳ ପାଇଁ ଯେପରି ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ଜନସଂଖ୍ୟାଙ୍କର ଦରଦାମ କମେ, ସେପରି ମାତ୍ର ମଧ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ହେବ ।

ଜୀବନଧାରଣର ମାନ

ଲୋକର ଜୀବନ ଧାରଣର ମାନ ବଢ଼ିବା ଦ୍ୱାରା ଉତ୍ପାଦନ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବ ବୋଲି ଅର୍ଥନୀତିଜ୍ଞମାନେ କହନ୍ତି; କାରଣ ଜୀବନଧାରଣର ମାନ ଯେଉଁ ପରିମାଣରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବ ଅର୍ଥାତ୍ ଜୀବନ ଧାରଣର ପ୍ରଣାଳୀ ଯେତକ ଜଟିଳ ହେବ, ଲୋକେ ନିଜର ଆୟ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ପାଇଁ ସେତକ ଚେଷ୍ଟା କରିବେ । କିନ୍ତୁ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଏହି ମତର ପକ୍ଷପାଞ୍ଚ ନୁହନ୍ତି ।

ଜୀବନଧାରଣର ମାନ ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ରହି
ବୋଲି ସେ ଚିନ୍ତା ଥିଲେ ।

ଜୀବନଧାରଣର ମାନ ବଢ଼ାଇ ଦେବା ଦ୍ଵାରା ଅଥବା
ଅନେକ କୃତ୍ରିମ ଅଭାବ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ; ଫଳରେ ଜୀବନରେ
ଶାନ୍ତି ସନ୍ତୋଷ ମିଳେ ନାହିଁ । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଦେଶର ଲୋକେ
କେବଳ ନିଜର ଜୀବନଧାରଣର ମାନ ବଢ଼ାଇବା ପାଇଁ ପାଗଳ
ହୋଇ ଉଠିଛନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ସେହି ପରିମାଣରେ ସେମାନଙ୍କର
ଜୀବନରେ ଶାନ୍ତି, ସନ୍ତୋଷ ବୃଦ୍ଧି ପାଇ ନାହିଁ । ବରଂ
ଯୁଦ୍ଧେପୀୟ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଅଶାନ୍ତି, ଅସନ୍ତୋଷ, ଅଭାବ, ବାଦ
ବିପ୍ଳବ ଓ ଯୁଦ୍ଧ ବିଗ୍ରହ ଦିନକୁ ଦିନ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାରେ
ଲାଗିଛି । ଜୀବନଧାରଣର ମାନ ଯେତେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲେ ମଧ୍ୟ
ଲୋକେ ଅସ୍ଵସନ୍ତୋଷ ପାଇପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ,
ଅଳ୍ପ ସନ୍ତୋଷ ଗୁଣ ଲାଭ ପାଇଯିବାରୁ ସେମାନେ ସର୍ବଦା
ଅଶାନ୍ତିରେ ରହି ଅଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏହି ଜାତୀୟ ଅସନ୍ତୋଷ
ଦେଶ ଓ ବ୍ୟକ୍ତିର ବିକାଶ ପଥରେ ମଙ୍ଗଳକର ନୁହେଁ ।

ଜୀବନଧାରଣର ମାନ ବଢ଼ାଇବା ଅର୍ଥ ଜୀବନଧାରଣର
ପ୍ରଣାଳୀକୁ ଅଥବା ଜଟିଳ କରିବା । ଆମେରିକାର ଲୋକେ
ଜୀବନଧାରଣର ମାନ ବଢ଼ାଇବାକୁ ଯାଇ ଯେତେ ଜିନିଷ ନଷ୍ଟ
କରନ୍ତି, ସେଥିରେ ଭାରତ ଭଳି ଗରିବ ଦେଶର ଅଭାବମୋଚନ
ହୋଇ ପାରନ୍ତା । ଜୀବନଧାରଣର ମାନ ବଢ଼ାଇବା ଛଳରେ
ବିଳାସବ୍ୟସନକୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେବା ଆଦୌ ଠିକ୍ ନହେ । ବ୍ୟକ୍ତିର
ବିକାଶ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଲୋକସାଧାରଣଙ୍କ ସକାଶେ ଗୋଟିଏ ସାଧାରଣ
ଜୀବନ ଧାରଣର ମାନ ସ୍ଥିର ହୋଇଯିବା ଉଚିତ । ସରଳ

ଜୀବନଯାପନ ଓ ଉଚ୍ଚ ଚିନ୍ତାକୁ ଆମ ଜାତୀୟ ଆଦର୍ଶ । ଏହି ଆଦର୍ଶ ଉପରେ ଭାରତୀୟ ସଭ୍ୟତା ଓ ସଂସ୍କୃତି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ସରଳ ଜୀବନଯାପନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଯେତକି ନହେଲେ ନ ହୁଏ, ସେଥିପାଇଁ ସମସ୍ତେ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ସ୍ମୃଦ୍ଧୀୟ । କିନ୍ତୁ ଜୀବନଧାରଣର ମାନ ବଢ଼ାଇବାକୁ ଯାଇ ଜୀବନରେ ନାନାବିଧ ଅନାବଶ୍ୟକ ଅଭାବ ଦିନକୁ ଦିନ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ଦେଶ ଓ ଜାତି ପକ୍ଷରେ ଆଦୌ ଶୁଭ ଲକ୍ଷଣ ନୁହେଁ ।

ଅଥବା କୃତ୍ରିମ ଅଭାବ ସବୁ ବୃଦ୍ଧି ନକରି ଉଚ୍ଚତ ଜୀବନ ଯାପନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆମ ଜୀବନ ଧାରଣର ମାନ ସ୍ଥିର କରିବାକୁ ହେବ । ସମାଜରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ ଯେପରି ଏହି ଉଚ୍ଚତ ଜୀବନ ଯାପନ ପାଇଁ ହକ୍ଦାର ହେବେ, ସେଥିପାଇଁ ଜାତୀୟ ଉଦ୍ୟମ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶବାସୀକୁ ଜୀବନଧାରଣର ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ରହି ଜୀବନ ଯାପନ କରିବାକୁ ହେବ । ଏହି ସୀମା ବାହାରେ ଥିବା ଲୋକ-ମାନଙ୍କୁ ସୀମା ଭିତରକୁ ଆଣିବା ପାଇଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ଗ୍ରାସ୍ତ୍ର ଉଭୟ ଆଡ଼ୁ ମିଳିତ ଉଦ୍ୟମ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଯେଉଁମାନେ ଏହି ନିମ୍ନତମ ଜୀବନ-ଧାରଣ-ସ୍ତରର ଆହୁରି ନିମ୍ନରେ ଅଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଦାୟିତ୍ବ ସମାଜ ବହନ କରିବା ଦରକାର । ସେହି ସବୁହର ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକଙ୍କୁ କାମ ଦେବା ଓ ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ସୁବିଧାମାନ ଯୋଗାଇ ଦେଇ ସାଧାରଣ ଜୀବନ-ଧାରଣ-ସ୍ତରକୁ ଆବଶ୍ୟକ ନେଇ ଆସିବାକୁ ହେବ । ଏହି ଦିଗରେ ଦେଶସାରା ମିଳିତ ଉଦ୍ୟମ ହେବା ଲୋଡ଼ା । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଦେଶର ସରକାରମାନେ ଅତି ନିଃସହାୟ ଓ ନିରୁପାୟ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକଙ୍କ

ଚଳାଚଳ ଦାୟିତ୍ବ ବହନ କଲେଣି ଏବଂ ସେ ଦିଗରେ ଉଦ୍ୟମ
ଚଳାଇଲେଣି । କିନ୍ତୁ ଆମ ଦେଶରେ ଏ ଦିଗରେ କୌଣସି ଚନ୍ଦ୍ରା
ବା ଉଦ୍ୟମ ଥିଲା ପରି ଜଣାପଡୁନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ଏହା ଶୁଦ୍ଧ
ଭୁଲି ଗରିବ ଦେଶ ପକ୍ଷରେ ଏକ ଅତି ବିରାଟ ସମସ୍ୟା । କେବଳ
ସରକାରୀ ଉଦ୍ୟମଦ୍ୱାରା ଏହି ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ହେବନାହିଁ ।
ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶବାସୀ ଏହି ମହତ୍ତ୍ୱ ଲକ୍ଷ୍ୟ ସାଧନ ପାଇଁ ଅଦମ୍ୟ
ଉଦ୍ୟମ କରିବା ଉଚିତ; ନ ହେଲେ ଏତେ ବଡ଼ ସମସ୍ୟାର
ସୁସମାଧାନ ଆଦୌ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।

ଜୀବନଧାରଣର ପ୍ରଣାଳୀ ସରଳ ହେବା ଦ୍ୱାରା ଲୋକ-
ମାନେ ସହଜରେ ସ୍ୱାବଲମ୍ବନଶୀଳ ହୋଇ ପାରିବେ ।
ସେମାନଙ୍କୁ ନିଜର ଜୀବନଯାପନ ପାଇଁ ଆଉ ପରମ୍ପରାପେଷୀ
ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ଫଳରେ ସେମାନେ ସ୍ୱାଧୀନ ଓ ନିର୍ଭୀକ
ହୋଇ ଉଠିବେ । କିନ୍ତୁ ଜୀବନ ଧାରଣର ପ୍ରଣାଳୀ ଜଟିଳ
ହେଲେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ପର ଉପରେ ବା ଗୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଅସଥା
ନିର୍ଭର କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଫଳରେ ଆମେ ଆମର ସ୍ୱାଧୀନ ମତ
ଆଉ ବ୍ୟକ୍ତି କରିପାରିବା ନାହିଁ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ
ଆମେରିକାର ଲୋକେ ଜଟିଳ ଜୀବନ ଯାପନ କରୁଥିବାରୁ
ନିଜର ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ ଅନେକ ସମୟରେ ବଳି ଦେଇ ସରକାରୀ
ଗୁଣ୍ଡ ପ୍ରତି ଅଧିକ ଆକୃଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତି । ସେହିପରି ମଧ୍ୟ କଳ-
କାରଖାନାର ଓ ମିଳିମାନେ ଗୁଣ୍ଡ ଯିବା ଭୟରେ ନିଜର ହକ୍
ଦାଗ ହାସଲ କରିବା ପାଇଁ ଆଗୁଆ ହୋଇ ବାହାର ପାରନ୍ତି
ନାହିଁ । ତେଣୁ ଦେଶରେ ପ୍ରକୃତ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଶାସନ ଚାଷିବାକୁ
ହେଲେ ଲୋକସାଧାରଣ ସ୍ୱାବଲମ୍ବନଶୀଳ ହେବା ଉଚିତ ।

ଅଧିକ ବିଳାସବ୍ୟସନରେ ରହିଲେ ଲୋକର ନୈତିକ-
ତାର ଅଧୋଗତି ଘଟେ । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ୱାର୍ଥ, ଲାଭ ଓ ବିଷୟ
ଲୁଲସାରେ ସେ ବୁଡ଼ି ରହେ । ଦେଶ ଓ ଜାତିର ମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ
ସେ ଆଦୌ ଗୁରୁ ନାହିଁ । ଠିକ୍ ସେହିପରି ମଧ୍ୟ ଅତି ଗଣ୍ଡବ ଓ
ନିଃସହାୟ ଲୋକମାନେ ପେଟଦାଉଁରେ ଭଲ ମଦ ବିରୁଦ୍ଧ
କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଶାନ୍ତ ପାଇଁ ସେମାନେ ସବୁଥିକ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ
ଯାଆନ୍ତି । ନିଃସହାୟ ଓ ନିରାପାୟ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକେ ସମାଜରେ
କୌଣସି ସୁଯୋଗ ସୁବିଧା ପାଇ ନ ଥିବାରୁ ହିଁ କମ୍ୟୁନିଜମ,
ଆଦିକୁ ଅଧିକ ଚଳିପଡ଼ୁଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଧନ ଓ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଉଭୟ
ଦେଶ ପକ୍ଷରେ ଏକ ପ୍ରଧାନ ସମସ୍ୟା । ଦହାର ସୁଧମାଧାନ
ହେଲେ ଦେଶରେ ଆଶୁ ଶାନ୍ତିପ୍ରତିଷ୍ଠା ସମ୍ଭବ ହେବ ।

ଜୀବନ ଧାରଣର ମାନ ବଢ଼ାଇବାକୁ ହେଲେ ଆତ୍ମମାନକୁ
ଆବଶ୍ୟକତାମୁତାୟୀ ଉତ୍ସାହନ ବୃଦ୍ଧି କରିବାକୁ ହେବ । କିନ୍ତୁ
ଆଜି କାଲି ଲୋକେ ଜୀବନରେ ନାନାବିଧ ଅସୁବିଧା ବୃଦ୍ଧି କଲେ ବି
ସେହି ପରିମାଣରେ ନିଜର ଶକ୍ତି ଓ ଦକ୍ଷତାକୁ ବଢ଼ାଇବାକୁ
ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହନ୍ତି । ଲୋକେ ଜୀବନଧାରଣ ପାଇଁ ନାନା ପ୍ରକାର
ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଚକ୍ରପୁଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ସବୁର ଉତ୍ସାହନ ପାଇଁ କାମ
କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହନ୍ତି । ଫଳରେ ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ
ଅଶାନ୍ତି, ଅସନ୍ତୋଷ ବଢ଼ୁଛି ଓ ସେମାନେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନଙ୍କର
ଭଙ୍ଗାରୁଜା ମାତ୍ରକୁ ଅଧିକ ସମର୍ଥନ କରୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ନିଜେ ମୁଣ୍ଡ
ଝୋଲି ଭୂଷଣରେ ମାରି ଉତ୍ସାହନ ବୃଦ୍ଧି ନ କରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
କେବଳ କମ୍ୟୁନିଜମର ହିଂସାମାତ୍ରକୁ ଆଶ୍ରୟ କଲେ କୌଣସି
ମୁଫଳ ଫଳିବ ନାହିଁ ।

ଉପାଦାନ ବୃଦ୍ଧି ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ନ ଦେଇ ଆଜିକାଲି କେତେକ ଲୋକ ଜୀବନଧାରଣରେ ମାନ ବଢ଼ାଇବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିବାରୁ ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ଲାଭା ଆଉ କେତେକ ଲୋକଙ୍କର ଅର୍ଥନୈତିକ ଦୁର୍ଗତିର କାରଣ ମନେଉଅଛି । ଆଉ ଲୋକଙ୍କର ସମସ୍ତ ଦୃଷ୍ଟି ନି ଅନେକ ଲୋକଙ୍କର ଦାରିଦ୍ର୍ୟର କାରଣ । ବଗିଚାର ଥଣ୍ଡା ବଢ଼ିଲେ ମାନଙ୍କର ବିପତ୍ତି ପରି ଏହା ସମାଜରେ କାମ କରେ । ତେଣୁ ଏ ଚଳମର ଜୀବନଧାରଣମାନ ନାମରେ ପରୋପକାରୀତାକୁ କୌଣସିମତେ ପ୍ରଶ୍ନ କରାଯାଇ ନ ପାରେ । ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସୀମା ଉପରକୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକର ଜୀବନ ଧାରଣରେ ମାନ ବଢ଼ାଇବା ପାଇଁ ଗାନ୍ଧିଜୀ ରୁହୁଥିଲେ । ଏହି ମାନ ବୃଦ୍ଧି ଆଲ୍ଲ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ କେବେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନୁହେଁ ।

ଅନୁମାନେ ଜୀବନଧାରଣର ମାନ (Standard of living) ବୃଦ୍ଧି କରିବାକୁ ନ ଯାଇ ଜୀବନର ମାନକୁ (Standard of life) ବୃଦ୍ଧି କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ଉଚିତ । ସରଳ ଜୀବନ ଯାପନ ଓ ଉଚ୍ଚ ଚିନ୍ତାହିଁ ଏଥିପାଇଁ ଏକମାତ୍ର ଉପାୟ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଦେଶରେ ଉଚ୍ଚତ ଜୀବନଯାପନ ସମ୍ଭବପରି ।

ଲୋକଙ୍କର ଆୟ

ମୁଣ୍ଡ ପିଛୁ ବାର୍ଷିକ ଆୟ ଆମେରିକାରେ ୬୯୦୨, ବ୍ରିଟେନ୍‌ରେ ୩୭୭୨, ଫ୍ରାନ୍ସରେ ୨୨୮୯, ଜର୍ମାନୀରେ ୧୫୨୦, ରୁଷିଆରେ ୧୫୭୩ ଟଙ୍କା ହୋଇଥିବା ସ୍ଥଳେ ଭାରତରେ ମୋଟେ ୨୭୦ ଟଙ୍କା । ଭାରତର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଦେଶମାନଙ୍କରେ ଡିଡ଼ିଶାର ଆୟ ପୁଣି ସବୁଠାରୁ କମ୍ । ଜଣେ ଡିଡ଼ିଶାବାସୀର ହାରାହାରି

ନାଟିକ ଆସୁ ଡ଼ାକି । ହେବ । ଏହି ହସାବରୁ ଆମଦେଶ
ଲୋକଙ୍କର ଅର୍ଥନୈତିକ ଦୁର୍ଗତି ସମ୍ପର୍କରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଧାରଣା ନାହିଁ
ହୁଏ ।

ଲୋକଙ୍କ ସକାଶେ ଉପଯୁକ୍ତ ସୁଯୋଗ ସୁବିଧାର ଅଭାବ ହିଁ
ମାଲି ଜାଗାସୁ ଦାରିଦ୍ର୍ୟର ଏକ ପ୍ରଧାନ କାରଣ । ଆମେ
ସାଧାରଣତଃ ସଂସ୍କୃତ ପଦାର୍ଥ ଆମଦାନି କରୁ ଓ କଷ୍ଟମାଲ
ବିଦେଶକୁ ରପ୍ତାନି କରୁ । କଷ୍ଟମାଲକୁ ବ୍ୟବହାରୋପଯୋଗୀ
କରିବାର କାର୍ଯ୍ୟହୀନ ଲଭଜନକ । କାରଣ ଏହା ଅନେକ
ଲୋକଙ୍କୁ କାମ ଯୋଗାଇ ଦିଏ । କିନ୍ତୁ ଆମ ଦେଶର କଷ୍ଟମାଲକୁ
ବ୍ୟବହାର ଉପଯୋଗୀ କରିବା ପାଇଁ କୁଟୀରଶିଳ୍ପର ଆଶ୍ରୟ
ନିଆ ନ ଯାଇ ବିଦେଶକୁ ବହୁଳ ଭାବରେ ରପ୍ତାନି କରାଯାଉ
ଥିବାରୁ ଦେଶରେ ବେକାର-ସମସ୍ୟା ଖୁବ୍ ହୋଇ ଉଠୁଛି ।
ଲୋକେ ଯଥାଯଥ ଭାବରେ କାମ ପାଇପାରୁ ନ ଥିବାରୁ
ସେମାନଙ୍କର ଝିଅଶକ୍ତି କମିଯାଉଛି । ଆଉ ମଧ୍ୟ ବହୁଳ
ଭାବରେ ବିଦେଶରୁ ଆମଦାନି ହୋଇ ଆସୁଥିବା ସଂସ୍କୃତ ପଦାର୍ଥ
ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବା ଦ୍ଵାରା ଆମଦେଶର ଧନସମ୍ପତ୍ତି ଶୋଷି-
ତ ହୋଇ ଅନ୍ୟ ଦେଶକୁ ଚାଲିଯାଉଛି । ଉଦାହରଣ ସ୍ଵରୂପ ଆମେ
ଝାରଣାସୁ ସାଇକଲ ଖର୍ଚ୍ଚ ନ କରି ବିଦେଶୀ ସାଇକଲ ଖରଦ
କରିବା ଅର୍ଥ ସେହି ମୂଲ୍ୟର କଷ୍ଟମାଲ ଆମ ଦେଶରୁ ବିଦେଶକୁ
ବୋହି ହୋଇଯିବ । ଏଥିପ୍ରତି ସରକାର ତଥା ଲୋକସାଧାରଣ
ପ୍ରତି ଡ଼ାକି ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆମଦେଶର କଷ୍ଟମାଲ ଯେପରି
ଉପଯୋଗୀ ବ୍ୟବହାରୋପଯୋଗୀ ହୋଇପାରିବ, ସେଥି-
ପାଇଁ ଲାଗିପଡ଼ିବାକୁ ହେବ । ଆମ ଶିକ୍ଷାପଦ୍ଧତି ମଧ୍ୟ ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ
ବଦଳିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଆମଦେଶ ପାଇଁ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆତ୍ମନିର୍ଭର
ବଜାରର ବେଶ୍ ସୁବିଧା ରହିଛି । ଆମକୁ ଶିଳ୍ପଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ
ବନ୍ଦୀ କରିବା ପାଇଁ ବାହାର ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବାକୁ ସେତେ
ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ବହିଷ୍କାଶିତ୍ୟ ବନ୍ଦ କରି ଦେଇ ଲୋକଙ୍କ
ବୁଦ୍ଧିବା ଦୃଷ୍ଟିରୁ କଞ୍ଚାମାଲ ଓ ସଂସ୍କୃତ ପଦାର୍ଥର ଉତ୍ପାଦନ ପ୍ରତି
ଜାତୀୟ ଉଦ୍ୟମ ହେବା ଦରକାର । ଏହି ଉଦ୍ୟମ ସଫଳ ହେଲେ
ଆମଲୋକଙ୍କର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଓ ଦୁର୍ଗତି ଲୋପ ପାଇବ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଅବସ୍ଥାରେ ଜାତୀୟସଞ୍ଚୟଯୋଜନା ଗୁଲୁକରି
ବଳକା ଟଙ୍କାକୁ କୃଷି ଓ କୁଶୀରସିନ୍ଧୁର ବିକାଶରେ ବିନିଯୋଗ
କରିପାରିଲେ ହିଁ ଦେଶର ଅର୍ଥନୈତିକ ମୁକ୍ତି ସମ୍ଭବ ହେବ ।
ଏଥିପାଇଁ ସାଧାସିଧା ଜୀବନଯାପନ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ
ଦେଶର ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ପ୍ରାଣପଣେ
ଖଟିବାକୁ ହେବ । ବ୍ୟାଙ୍କ ଓ ଗାମା ବ୍ୟବସାୟର ମଧ୍ୟ ସାମାଜିକ-
କରଣ ହେବା ଦରକାର । ଫଳରେ ଦେଶର ଅର୍ଥନୈତିକ
ସଜ୍ଜଳତା ପାଇଁ ଟଙ୍କାର ଅଭାବ ହେବନାହିଁ ଓ ଲୋକମାନେ
ବିଭିନ୍ନ ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧିକର କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗି ନିଜ ନିଜର ଆତ୍ମ
ବଢ଼ାଇବା ପାଇଁ ସୁବିଧାଗ ସୁବିଧା ପାଇପାରିବେ ।

ଆଦାନପ୍ରଦାନ

ପୂର୍ବେ ଆମ ଦେଶରେ ଜନସମ୍ପର୍କର ଆଦାନପ୍ରଦାନ ସୂତ୍ରରେ
ସବୁ ରକମର କାରବାର ହେଉଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଜନସମ୍ପର୍କ
ଅଦଳବଦଳ କରିବା ପାଇଁ କୌଣସି ମାଧ୍ୟମର ଆବଶ୍ୟକତା
ନ ଥିଲା ; କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସମୟର ଗତି ବଦଳିଯାଇଛି । ଆମେ

ଆଉ ପୂର୍ବପର ସରଳ ଜୀବନଯାପନ କରୁ ନଥାନ୍ତି । ଆମେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଜୀବନଧାରଣ ପାଇଁ ପୃଥିବୀର ବହୁ ଦୂର ଅଞ୍ଚଳ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥାଉଁ; ତେଣୁ ଜନସପ୍ତର ଅଦଳବଦଳ କରି ତଳବା ବର୍ତ୍ତମାନ ସମୟରେ ସେତେ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।

ଜନସପ୍ତର ଅଦଳବଦଳ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ମାଧ୍ୟମ ରହିବାରେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ଆହୁରି ଏକ ସୁବିଧା ହେଉଛି । ମନେକର, ଜଣେ ଲୋକର ଗୁଡ଼ ବଳକା ରହିଛି । ସେ ତାହା ବିକି ଅନ୍ୟ ଲୋକଠାରୁ ଗୁଡ଼ଲ କିଣିବାକୁ ଚାହୁଁଛି । କିନ୍ତୁ ଗୁଡ଼ଲ ଥିବା ଲୋକର ହୁଏତ ଗୁଡ଼ ଦରକାର ହୋଇ ନପାରେ । ଏଭଳି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜନସପ୍ତର ବିକ୍ରମସ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସୁବିଧାଜନକ ନୁହେଁ । ତେଣୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଜନସପ୍ତର ଅଦଳବଦଳ ପାଇଁ ଟଙ୍କା ଏକ ସୁବିଧାଜନକ ମାଧ୍ୟମ ରୂପେ ଚଳୁଛି ।

ଜନସ୍ତର ଅଦଳବଦଳ ପାଇଁ ଟଙ୍କା ଏକ ମାଧ୍ୟମ ବା ଉପାୟ । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଜନସପ୍ତର ଅଦଳବଦଳ ପାଇଁ ଏହା ଏକ ଉପାୟ ନ ହୋଇ ଆମ ଜୀବନର ପ୍ରଧାନ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହୋଇପଡ଼ିଛି । ଟଙ୍କା ସାହାଯ୍ୟ ରଖିବାକୁ ଆମେ ଜୀବନର ପ୍ରଧାନ କାମ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରୁଥାଉଁ । ତେଣୁ ମୁଦ୍ରାର ଅର୍ଥନୀତି ସବୁ ରକମ ସାମାଜିକ ଦୁର୍ନୀତିର କାରଣ ହୋଇଅଛି । ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଶୀଘ୍ର ବଦଳିବା ଉଚିତ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଅବସ୍ଥାରେ ଜନସପ୍ତର ବିକ୍ରମସ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଲାଭ ଉଠାଇବା ସମ୍ଭବ ହେଉଛି । କେବଳ ଜନସପ୍ତ ଏ ହାତରେ କିଣି ସେ ହାତରେ ତଡ଼ା ଦରରେ ବିକିଲେ ଯଥେଷ୍ଟ

ଲଭ ମିଳୁଛି । ତେଣୁ ଆଜିକାଲି ଅନେକ ଲୋକ ବାଣିଜ୍ୟ-
ବ୍ୟବସାୟରେ ହାତ ଦେଇ ଧନୀ ହେବାରେ ଲାଗି ପଡ଼ିଛନ୍ତି ।
ଏଭଳି କ୍ଷେତ୍ରରେ ମୁଦାର ଅର୍ଥମାତ୍ର ଦେଶରେ ଶୋଷକ ଦଳ
ସୃଷ୍ଟି କରିବାରେ ସହାୟକ ହେଉଛି; ତେଣୁ ଯେତେ ଦୂର
ସମ୍ଭବ, ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଜନସମ୍ପର୍କ ଅଦଳବଦଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା
କ୍ଷେତ୍ରରେ ହିଁ ନିର୍ଭର କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ଜନସମ୍ପର୍କ ଅଦଳବଦଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାଦ୍ୱାରା ଜାତୀୟ ଆୟର
ବୃଦ୍ଧି ଘଟେ । ଗୋଟିଏ ଗରିବ ଗୃହୀଠାରୁ ଟଙ୍କାଟିଏ ଖଜଣାସ୍ୱରୂପ
ଆଣି ଜଣେ ବଡ଼ ସରକାରୀ ଚାକିରୀଆକୁ ଦରମା ଦେବାରେ
ସେହି ଟଙ୍କାଟିର ଯଥାର୍ଥ ମୂଲ୍ୟ କମିଯାଏ । କାରଣ ଜଣେ ଉଚ୍ଚ-
ପଦସ୍ଥ ସରକାରୀ ଚାକିରୀଆ ପ୍ରତି ଗୋଟିଏ ଟଙ୍କାର ମୂଲ୍ୟ କିଛି
ନୁହେଁ ବୋଲି କହିଲେ ତଳେ; କିନ୍ତୁ ସରକାର ଯଦି ଜନସ
ଆକାରରେ ପାରିଶ୍ରମିକ ଦିଅନ୍ତି, ତା' ହେଲେ କରଦାତା ଓ
କର୍ମଚାରୀ ଉଭୟେ ଉପକୃତ ହୁଅନ୍ତି । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ
ଉଚ୍ଚପଦସ୍ଥ କର୍ମଚାରୀ ପକ୍ଷରେ ଟଙ୍କାଟିଏ ଅପେକ୍ଷା ଟଙ୍କାକର
ଜନସ ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟବାନ ବିବେଚିତ ହେବ । କାରଣ ସେ
ସମ୍ବରରେ ରହି ଶସ୍ତ୍ରାରେ ଜନସମ୍ପର୍କ ପାଇବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।
କରଦାତା ମଧ୍ୟ ସରକାରଙ୍କୁ ଖଜଣା ଦେବା ସ୍ୱଳାଗେ ବଡ଼ ହିନ୍ଦସା
ହୁଏ; କାରଣ ତାକୁ ଟଙ୍କା ଆକାରରେ ହିଁ ଖଜଣା ଦେବାକୁ
ପଡ଼େ । ତେଣୁ ସେ ତାର ଜନସ ବିକି ଟଙ୍କା ଆଣିବା ପାଇଁ
ବାରଦ୍ୱାର ଶୁଣିପିଣ୍ଡା ହୁଏ । ଟଙ୍କା ଥିବା ଲୋକ କରଦାତାର
ଏହି ଅବସ୍ଥାର ସୁଯୋଗ ନେଇ ଜନସ ରଖିବାକୁ ପ୍ରଥମେ ଅମଙ୍ଗ
ହୁଏ ଓ ପରେ ଶସ୍ତ୍ରା ଦରରେ ତାକୁ ରଖେ; ଏଣୁ ଏହା ଫଳରେ

ଗଣିବ କରଦାତା ବରଷ ବହୁତ ଦହଗଞ୍ଜ ହୁଏ । ଏହାଦ୍ୱାରା ମଧ୍ୟ କୃଷିଜାତ ଜନସମ୍ପର ଦର କମିଯାଏ । ଏହି ବିରୁଦ୍ଧଭାବରେ ସରକାର ଜନସମ୍ପ ଆକାରରେ ଜମିର ଖଜଣା ଆଦାୟ କରିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ଉଚିତ ।

ଟଙ୍କା ଜମେଇ ରଖିବା ଅର୍ଥ ଲୋକଙ୍କର ସମ୍ବେଶନାକୁ ଅଟକାଇ ଦେବା; ତେଣୁ ପୁଞ୍ଜିପତମାନେ ହିଁ ଅନେକ ଲୋକଙ୍କର ସମ୍ବେଶନାକୁ ଏକରୂପିଆ ଅଧିକାର କରି ନେଇ ସେମାନଙ୍କର ଅର୍ଥନୈତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ଅପହରଣ କରନ୍ତି । ଫଳରେ ଲୋକମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଆବଶ୍ୟକତାନୁଯାୟୀ ଜନସମ୍ପର ଜମିବାର ସୁବିଧାରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୁଅନ୍ତି । ମୁଦ୍ରା ଅର୍ଥମାନ ଦ୍ୱାରା ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଅଞ୍ଚଳର ସମ୍ବେଶନା ଅନ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ ହୋଇଯାଏ; କିନ୍ତୁ ଜନସମ୍ପର ଅଦଳବଦଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦ୍ୱାରା ଏହି ଅସୁବିଧା ସହଜରେ ଦୂର ହୁଏ; କାରଣ ଟଙ୍କା ଗୋଟିଏ ଅଞ୍ଚଳରୁ ଅନ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଚାଲିଯିବା ଯେତେ ସହଜ, ଜନସମ୍ପ ଯିବା ସେତେ ସହଜ ନୁହେଁ ।

ସରକାର ମଧ୍ୟ ଗାଁଗହଳରୁ ଖଜଣା ଆକାରରେ ଟଙ୍କା ଆଣି ସହରମାନଙ୍କରେ ସେଥିର ଅଧିକ ଭାଗ ଖର୍ଚ୍ଚ କରନ୍ତି । ଏହାଦ୍ୱାରା ସହରର ଲୋକେ ଦିନକୁ ଦିନ ଧନୀ ଓ ମଫସଲର ଲୋକେ ଗରିବ ହୋଇ ଉଠୁଛନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଜନସମ୍ପ ଆକାରରେ ଖଜଣା ଆଦାୟ କରାଗଲେ ଟଙ୍କା ପରି ତାର କେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ସେତେ ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ; ତେଣୁ ମଫସଲର ଜନସମ୍ପ ମଫସଲରେ ହିଁ ଖର୍ଚ୍ଚ କରାଯିବ ।

ଜମିର ଉତ୍ପାଦନ ପରିମାଣର କିଛି ଅଂଶ ଖଜଣା ସ୍ୱରୂପ ଆଦାୟ କରାଗଲେ ଜାଣାୟୁ ଉତ୍ପାଦନ-ବୃଦ୍ଧି ସହଜ ହୋଇ-
ଉଠିବ । ଫଳରେ ଦେଶରୁ ଖାଦ୍ୟସ୍ୱଳ୍ପତା ଦୂର ହୋଇପାରିବ ।
କାରଣ ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରାପ୍ୟ ଜନସଂଘେ ସକାଶେ ଲୋକମାନେ
ଜମିର ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ପାଇଁ ଲାଗିପଡ଼ିବେ; କିନ୍ତୁ ଆଜି
କାଲି ଅନେକ ଜମିଦାର ଜମି ପଡ଼ିଆ ପକାଇ ତା'ର ଖଜଣା
ସ୍ୱରୂପ ଟଙ୍କା କେଇଟା ଦେଇ ଦେଉଛନ୍ତି; ଫଳରେ ପଡ଼ିଆ
ଜମିରୁ କିପରି କିଛି ଉତ୍ପାଦନ କରାଯିବ, ସେଥିପାଇଁ ସେମାନେ
ଆଦୌ ଶ୍ରଦ୍ଧା ନାହାନ୍ତି । କାରଣ ପାଖରେ ଅଜସ୍ର ଟଙ୍କା ଥିବାରୁ
ଅଧିକ ଟଙ୍କା ଦେଇ ଦେବାକୁ ସେମାନଙ୍କୁ ବାଧୁନାହିଁ । କିନ୍ତୁ
ଜନସଂଘ ଆକାରରେ ଖଜଣା ଦେବାକୁ ହେଲେ ସେମାନେ କଦାପି
ଜମି ପଡ଼ିଆ ପକାଇବାକୁ ଚାହୁଁବେ ନାହିଁ; ବରଂ ଏହାଦ୍ୱାରା
ସେମାନେ ଜମିର ଉତ୍ପାଦନ ପରିମାଣ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ପାଇଁ ମନ
ପ୍ରାଣ ଡାକଦେବେ । ଏ ଦିଗରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଆଦର୍ଶ ବାସ୍ତବିକ
ଗ୍ରହଣୀୟ ।

ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ସ୍ୱାବଲମ୍ବୀ ଅଞ୍ଚଳଚ୍ଚଳର ସ୍ୱପ୍ନ ସଫଳ
ହେଲେ ମୁଦ୍ରା-ଅର୍ଥମାତ୍ରର କୁପ୍ରଭାବକୁ ସହଜରେ ରୋକି ଦିଆଯାଇ
ପାରିବ । ଜନସଂଘର ଆଦାନପ୍ରଦାନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସୁଦୂର
ଭବରେ ଚାଲୁ ହୋଇପାରିବ; କିନ୍ତୁ ଏହାଦ୍ୱାରା ଆତ୍ମମାନଙ୍କ
ଜୀବନଧାରଣ ପାଇଁ ଆମର ଅଞ୍ଚଳ ଉପରେ ହିଁ ନିର୍ଭର କରିବାକୁ
ପଡ଼ିବ । ଆତ୍ମମାନେ ଯଦି ଆଞ୍ଚଳିକ ସ୍ୱାବଲମ୍ବନଶୀଳତା
ହାସଲ କରିପାରିବା, ତାହାହେଲେ ଦେଶରୁ ଶୋଷଣ
ଅନେକ ପରିମାଣରେ ଦୂର ହୋଇପାରିବ । ଲୋକମାନେ

କେବଳ ଟଙ୍କା ସାଇତି ରଖିବାକୁ ଜୀବନର ପ୍ରଧାନ ଲକ୍ଷ୍ୟ ବୋଲି ଆଉ ବିଚାରବେଦ ନାହିଁ । ସମାଜରେ ମଧ୍ୟ କେଳି-ସାଧାରଣଙ୍କର ନିୟୁତକୁ ଅଟକାଇ ରଖିବା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆନ୍ଦୋଳନ ହେବା ଉଚିତ; କିନ୍ତୁ ଦୁଃଖର ବିଷୟ ଯେ ସମାଜରେ ଯେଉଁମାନେ ଟଙ୍କାର ଏକରୁଟିଆ ଅଧିକାରୀ, ସେମାନେ ସାମାଜିକ ଶୋଷଣର ପଥ ପରିସ୍କାର କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପୂଜାର ପାତ୍ର ହେଉଛନ୍ତି । ଏହି ସାମାଜିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଶୀଘ୍ର ବଦଳିବା ଦରକାର ।

ଟଙ୍କାର ବ୍ୟବହାରକୁ ଯେ ପୂରୁପୂରି ବନ୍ଦ କରିଦେବାକୁ ହେବ ତାହା ନୁହେଁ, ଟଙ୍କାର ମାଧ୍ୟମରେ ହିଁ ଜିନିଷ ଜିନିଷର ମୂଲ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବାକୁ ହେବ; କିନ୍ତୁ ଏହାର ଗତିକୁ ବହୁ ପରିମାଣରେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରାଯିବା ଉଚିତ । ଜିନିଷପସରା ଅଦଳବଦଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହିଁ ଏହି ଲକ୍ଷ୍ୟସାଧନର ପ୍ରଧାନ ଉପାୟ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ଏହି ଅଦଳବଦଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଉପଯୋଗ କରିବାକୁ ହେଲେ ପ୍ରତି ଗାଁରେ ସମବାୟ ସଂଗଠନ ସବୁ ଗଢ଼ିବାକୁ ହେବ । ଗ୍ରାମବାସୀମାନଙ୍କର ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ହିଁ ଏହି ସଂଗଠନର ପରିଚାଳନା ଭାର ଗ୍ରହଣ କରିବେ । ସେମାନେ ଗ୍ରାମବାସୀମାନଙ୍କଠାରୁ ବଳକା ଜିନିଷ ନେଇ ଶସ୍ୟ-ଗୋଲ୍ଲମାନଙ୍କରେ ରଖିବେ ଓ ସେହି ଅନୁପାତରେ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରୟୋଜନୀୟ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜିନିଷ ଯୋଗାଇବେ । ଟଙ୍କାର ଅବାଧ ପ୍ରଚଳନକୁ ବନ୍ଦ କରିଦେଇ ସମବାୟ ସଂଗଠନ ଜରିଆରେ ଜିନିଷପସରା ଅଦଳବଦଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇପାରିଲେ ଦେଶର ଅର୍ଥନୈତିକ ମୁକ୍ତି ସମ୍ଭବ ହୁଅନ୍ତା ।

ଏହାଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ ଲୋକର ଉତ୍ପାଦନରେ କୌଣସି ଭାଗ ନାହିଁ, ସେ କେବଳ ଟଙ୍କା ସାଞ୍ଜି ରଖି ଜନସମୂହକୁ ଏକତ୍ର କରି ଆଧିକାର କରିନେବାର ସୁବିଧା ପାଇପାରିବ ନାହିଁ । ଫଳରେ ସମାଜରେ ଅନୁତ୍ପାଦକ ଓ ଶୋଷକ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧିରେ ଭାଗୀଦାର ହେବେ । କୃଷି ଟଙ୍କାର ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବ । କେବଳ ସରକାର ଏହାର ବ୍ୟବହାର କରିପାରିବେ; ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କୁ ଜନସମୂହ ଓ ଅନ୍ୟ କିଛି କିଛି ଟଙ୍କା ପାରିଶ୍ରମିକ ସ୍ୱରୂପ ଦେବାକୁ ହେବ । ଭାରତ ଭଳି ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଦେଶ ପକ୍ଷରେ ଜନସମୂହର ଅଦଳବଦଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅମୃତ ଭଳି କାମ ଦେବ ।

ଗ୍ରାହକର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ

ଗ୍ରାହକ ହିସାବରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକର କିଛି ନା କିଛି ଜାଣିପାରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ରହିଛି । ଆମେ ଯଦି ଆମର ପ୍ରୟୋଜନୀୟ ଜନସମୂହ: ଶାନ୍ତି ଶିଖାରି ଭାବରେ ଶରଦ୍ ନକରି ବୁଝିବୁଝି କରିବା, ତା'ହେଲେ ଦେଶର ବେକାର-ସମାସ୍ୟା ଦୂର ହୋଇପାରିବ, ଅର୍ଥର ସୁସମ ବ୍ୟବହାର ସମ୍ଭବ ହେବ ଏବଂ ଦେଶର କଳା ଓ ଶିଳ୍ପବୃଦ୍ଧିର ବିକାଶ ହୋଇପାରିବ ।

ଜାଣିପାରିବା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଅଯଥା ବିଦେଶୀ ଜନସଂଖ୍ୟା ଆମ ପକ୍ଷରେ ଠିକ୍ ନୁହେଁ; କାରଣ ଏହାଦ୍ୱାରା ଆମ ଦେଶର ଅର୍ଥ ବିଦେଶକୁ ଚାଲିଯିବ ଓ ଆମ ଲୋକଙ୍କର ଜନସଂଖ୍ୟା ନ ହୋଇପାରିବ । ଫଳରେ ଦେଶରେ ବେକାରସମାସ୍ୟା

ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇଉଠିବ; ତେଣୁ ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶର ଲୋକେ ସେମାନଙ୍କ ଦେଶର ଜନସବୁ ଆଗ୍ରହର ସହିତ କଣନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଭାରତ ସ୍ୱାଧୀନ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଜାତୀୟତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିରୁଦ୍ଧ ନ କରି ବ'ପଇସା ଲାଭ କରିବାର ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱାର୍ଥ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ହିଁ ଜନସପକ୍ଷ ପସନ୍ଦ କରୁ । ପ୍ରକୃତ କଥା କହିବାକୁ ଲେଲେ ଆମ ଦେଶତାରି ଜନସ ପ୍ରତି ଆମ ନିଜର ଏକ ପ୍ରକାର ଦୃଶାଭାବ ରହିଛି । ଆମ୍ଭେମାନେ ସାଧାରଣତଃ ଅନ୍ୟ ଦେଶର ଜନସକୁ ଆମ ଜନସ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟ ଦେଉ । ସ୍ୱାଧୀନ ଜାତି ହିସାବରେ ଏହା ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଅତି ଲଜ୍ଜାର କଥା । ଅବଶ୍ୟ ଉତ୍ପାଦିତ ଦ୍ରବ୍ୟକୁ ଉନ୍ନତ ଧରଣର କରିବା ଦିଗରେ ଜାତୀୟ ଉଦ୍ୟମ ହେବା ଲୋଡ଼ା । କାରଣ ଆମ ଦେଶର ଜନସ ସାଧାରଣତଃ ବିଦେଶୀ ବଜାରରେ ଆଦୃତ ହେଉନାହିଁ । ଆମ ଲୋକେ ଜାତୀୟତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିରୁଦ୍ଧ ନ କରି କେବଳ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଲାଭଲାଭ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ହିଁ ଜନସପକ୍ଷ ତଥାପି କରନ୍ତି । ଲାଭଗୋଷ୍ଠୀ ମନୋବୃତ୍ତି ଓ ଜାତୀୟ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ହେତୁ ଆମର ଉତ୍ପାଦନ ଉଚ୍ଚ ଦରର ହୋଇପାରେ ନାହିଁ; ଫଳରେ ଏହା ମ ନିଜ ଦେଶରେ ମଧ୍ୟ ମନୋମାତ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ଏହା ବାସ୍ତବିକ୍ ଏକ ଜାତୀୟ-ସମସ୍ୟା ।

ନିଜ ଦେଶର କଳକାରଖାନା ତଥାପି ଜନସ ମଧ୍ୟ ଆମ୍ଭେମାନେ କଣିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ; କାରଣ ଏହାଦ୍ୱାରା ଆମ ଦେଶର ଅର୍ଥ ବିଦେଶକୁ ନ ଗଲେ ବି ଶେଷକ ଓ ସୃଷ୍ଟିପତି-ମାନଙ୍କ ହାତକୁ ଚାଲିଯାଏ । ଫଳରେ ଧନୀ ଅଧିକ ଧନୀ

ଗରିବ ଅଧିକ ଗରିବ ହୁଏ; ଡେଣୁ ବେକାରସଂସାର ମଧ୍ୟ ସମାଧାନ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ଦେଶରେ ଅର୍ଥନୈତିକ ସାମ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ ହେଲେ ବରଂ ଅଧିକ ଦାମ୍ ଦେଇ ଆନ୍ଦେମାନେ କୁଟୀରଶିଳ୍ପଜାତ ଜନତା କଣିବା ଉଚିତ ।

ଗାଗଡ଼ଲର ଗରିବ ଲୋକେ ଅବସର ସମୟରେ ଅତି ଧୂଳିର ସୁନ୍ଦର ବ୍ୟବହାରୀୟ ଜିନିଷ ତିଆରି କରନ୍ତି । ଦେଶରେ କଳାକୌଶଳର ବିକାଶ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆମେ ସେସବୁ ଜିନିଷ ବରଂ ଅଧିକ ଦାମ୍ ଦେଇ କଣିବା ଉଚିତ । କିନ୍ତୁ ଆମେ ତାହା ନ କରି ମନଭୁଲୁଣିଆ ଓ ଚହଟିକକୁଣ କଳଜିନିଷକୁ ଅଧିକ ପସନ୍ଦ କରୁ । ଏପରି ନ କରିବା ପାଇଁ ଆନ୍ଦେମାନେ ଆମ ମାତୃଭୂମି ନାମରେ ଶପଥ କରିବା ଉଚିତ ।

କୌଣସି ହାତତିଆର ଜିନିଷ ଖରିଦ୍ କରିବା ବେଳେ ଶିଳ୍ପୀର ଜୀବନଧାରଣ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ ଆମେ ତାହାର ମୂଲ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବା ଉଚିତ । ଶିଳ୍ପୀର ଚଳାଚଳ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଯଦି ଜିନିଷର ଦାମ୍ ଠିକ୍ କରା ନ ଯାଏ, ତା' ହେଲେ ସେ ସେହି ଶିଳ୍ପରତ୍ନା ପ୍ରତି ସ୍ୱାସ୍ଥବତଃ ଆଗ୍ରହପ୍ରକାଶ କରିବ ନାହିଁ । ଏହାର ଫଳରେ ହିଁ ଆମଦେଶର ହସ୍ତଶିଳ୍ପ ଆଜି ଅର୍ଦ୍ଧମୃତ ଶିଳ୍ପୀକୁ ତାହାର କାର୍ଯ୍ୟରେ ଉତ୍ସାହିତ କରିବାକୁ ହେଲେ ତାକୁ ତାହାର ଜିନିଷ ପାଇଁ ଉଚିତ ମୂଲ୍ୟ ଦେବାକୁ ହେବ । ଏ ଦିଗରେ ଜାତୀୟ-ଉତ୍ସାହ ନଆସିଲେ ହସ୍ତଶିଳ୍ପ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନବ ଜୀବନ ସୂଆର କରିବା ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ ।

ବଜାରସଭା କରବା ବା ଅନ୍ୟ କିଛି ଜନସ କଣିବା
 ବେଳେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଅନେକ ବିଷୟ ବିଚାର କରବାକୁ
 ହେବ । ବାସ୍ତବିକ୍ ଏହା ଅତି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ କାର୍ଯ୍ୟ ।
 ଭାରତୀୟମାନେ ଜନସପକ୍ଷ କଣିବା ବେଳେ କେବଳ ସାମ୍ପ୍ରତି
 ସ୍ୱାର୍ଥଦୃଷ୍ଟିରୁ ହିଁ ସବୁକଥା ବିଚାର କରନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଏ ଦିଗରେ
 କି ନୂଆ ପରମ୍ପରା ସୃଷ୍ଟି କରବାକୁ ହେବ । ଏଥିପାଇଁ ଲୋକ-
 ସାଧାରଣଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯିବା ଉଚିତ । ବାସ୍ତବିକ୍ ବଜାର-
 ସଭାରୁ ହିଁ ଲୋକଙ୍କର ଦେଶାତ୍ମବୋଧ ସମ୍ପର୍କରେ ସୁସ୍ଥ
 ଧାରଣା ଜାତ ହୁଏ ।

— — —

Printer :
Udayanath Sarangi
THE SATYABADI PRESS,
CUTTACK.

1953